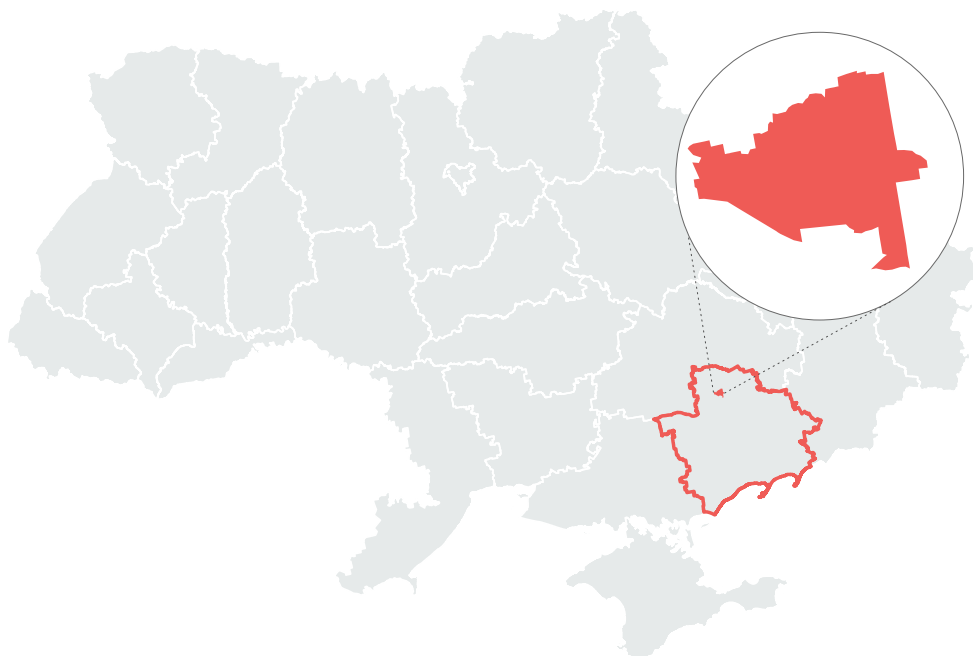

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
Стратегії розвитку до 2027 року та Плану
заходів із її реалізації на 2026-2027 роки
Степненської сільської територіальної
громади**

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
Вступ	3
1. Зміст та основні цілі Програми, її зв'язок з іншими документами державного планування.....	4
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозовані зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено	15
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	73
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються проєкту Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	77
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосується Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час її підготовки.....	81
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових, постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	84
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	91
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка	132
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	135
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності).....	139
11. Резюме нетехнічного характеру	140
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	142
ДОДАТОК I. Витяг з переліку обласних програм.....	144
ДОДАТОК II. Рідкісні та такі, що перебувають під охороною, види	146

ВСТУП

Стратегічна екологічна оцінка є інструментом реалізації екологічної політики, який базується на простому та фундаментальному принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження.

Головна мета цього Звіту полягає у всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення, а також у визначенні найбільш оптимальних для реалізації планувальних рішень, що відповідають інтересам громад.

Стратегічна екологічна оцінка - це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання ДДП, у тому числі для здоров'я населення та виправданих альтернатив, а також розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків. Звіт про СЕО складається до затвердження ДДП і за своєю структурою та змістом повністю відповідає вимогам статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Зокрема, Звіт з СЕО містить ключову інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих рішень:

- характеристику поточного стану довкілля та прогнозні зміни цього стану.
- визначення основних екологічних проблем та ризиків впливу на здоров'я населення.
- Опис можливих наслідків (вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових).
- Заходи із запобігання та пом'якшення негативних наслідків.
- Обґрунтування вибору виправданих альтернатив.
- Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП.

Слід наголосити, що здійснення процедури СЕО не спрямоване на обмеження економічної активності. Це - інвестиція в майбутній добробут і сталість. Метою СЕО є недопущення суттєвої деградації компонентів довкілля та захист населення від надмірного антропогенного впливу.

Екологічно зважене планування створює сприятливі умови для:

- залучення вітчизняних та іноземних інвесторів через підвищення прозорості та зниження екологічних ризиків;
- створення нових робочих місць та зменшення відтоку активного населення;
- поповнення бюджету розвитку громади, що дає змогу розширити реалізацію заходів з благоустрою;

У кінцевому підсумку, позитивні результати, такі як чиста вода, чисте повітря та якість зелених зон, сприяють збільшенню тривалості життя та підвищенню якості та рівня життя громади. Комплексне врахування результатів цього Звіту про СЕО дозволить органам місцевого самоврядування забезпечити стійкий розвиток, що гармонійно поєднує економічне зростання та збереження навколишнього середовища.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегія розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та План заходів із її реалізації на 2026-2027 роки (далі – Стратегія) є документом державного планування регіонального рівня та відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» підлягає проведенню стратегічної екологічної оцінки (далі – СЕО). Програма розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 року № 156-VIII, «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 року № 1602-III, «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 року № 2354-VIII, постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету», Стратегії сталого розвитку Запорізької області на період до 2027 року, затвердженої Рішенням обласної ради від 12.12.2019 № 134.

Під час стратегічної екологічної оцінки було враховано загальнодержавні і регіональні цільові програми та завдання інших документів державного планування, а саме:

- Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 року № 722/2019), завдань щодо досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року та індикаторів їх досягнення, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1190-р;
- Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 року № 179 (зі змінами)
- Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 року № 695 (зі змінами);
- Інформація про чинні обласні цільові програми наведені у додатку І.

МЕТА СЕО ТА ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ

Стратегічна екологічна оцінка охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення Степненської сільської територіальної громади (СТГ) за умови реалізації Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та Плану заходів із її реалізації на 2026-2027 роки.

Тому об'єктом аналізу СЕО є визначені у Стратегії:

- стратегічне бачення розвитку громади на середньо та довгостроковий період;
- стратегічні рішення та цілі;
- оперативні цілі та завдання Плану заходів Стратегії.

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ СТЕПНЕНСЬКОЇ ГРОМАДИ

Стратегічне бачення Степненської сільської територіальної громади полягає у створенні безпечного, екологічно чистого та економічно спроможного середовища,

де високий рівень життя мешканців забезпечується через модернізацію критичної інфраструктури та підтримку агропромислового потенціалу. Громада позиціонує себе як територія сталого розвитку, що ефективно адаптується до викликів воєнного стану та фокусується на впровадженні енергоефективних технологій, раціональному використанні природних ресурсів та збереженні екологічного балансу. Ключовим вектором бачення є трансформація Степненської громади у згуртовану громаду з доступними соціальними послугами, розвиненим малим бізнесом та високим рівнем екологічної свідомості, що створює фундамент для успішного післявоєнного відновлення та гармонійного співіснування людини і довкілля.

СИСТЕМА ЦІЛЕЙ ТА ЗАВДАНЬ СТРАТЕГІЇ

Для забезпечення системного розвитку Степненської громади визначено ключові стратегічні пріоритети та операційні цілі, що дозволяють реалізувати зазначені пріоритети. На рисунку 1.1. наведено взаємозв'язок між стратегічними та операційними цілями, що надає структуру розвитку громади та взаємозалежність її пріоритетів.

Рис. 1.1. Дерево цілей Стратегії розвитку Степненської громади

На основі дерева цілей сформовано детальну систему стратегічних та операційних цілей разом із конкретними завданнями, спрямованими на їх реалізацію. Така система забезпечує комплексний підхід до розвитку громади, включаючи заходи з відновлення інфраструктури, розвитку людського капіталу, економіки, громадської безпеки та охорони довкілля.

Таблиця 1.1. Система стратегічних, операційних цілей та завдань розвитку Степненської громади

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. ВІДНОВЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ТРАНСПОРТНОЇ ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ	
Операційні цілі	Завдання
1.1. Відновлення житлового фонду громади	Відновлення зруйнованого житлового фонду на території громади
	Створення резервного житлового фонду
1.2. Покращення доступу до комунальних послуг	Збільшення кількості одиниць комунальної техніки
	Забезпечення стабільного водопостачання в усіх населених пунктах громади
	Модернізація насосних станцій та контроль якості питної води
	Створення локальних очисних споруд та каналізаційних мереж
	Впровадження системи роздільного збору сміття
	Забезпечення централізованим газопостачанням усіх населених пунктів громади
1.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності	Відновлення дорожнього покриття, зруйнованого обстрілами
	Впорядкування ґрунтових доріг на проблемних ділянках
	Модернізація зупинок громадського транспорту
	Підвищення якості перевезень громадським транспортом
	Будівництво та впорядкування тротуарів у населених пунктах громади
	Оновлення громадського транспорту з урахуванням потреб людей з обмеженою мобільністю
	Створення безбар'єрного маршруту та маршрутів сталої мобільності
	Створення паркувальної інфраструктури
1.4. Забезпечення енергетичної стійкості громади	Розвиток сонячної енергетики
	Розвиток біоенергетики

	Посилення енергоменеджменту та контролю за використанням ресурсів
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНИХ, ЯКІСНИХ І БЕЗБАР'ЄРНИХ СОЦІАЛЬНИХ, ОСВІТНІХ, МЕДИЧНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
2.1. Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг	Створення Центру надання адміністративних послуг
	Проведення ремонтних робіт Центру надання соціальних послуг
	Забезпечення житлових рішень для ВПО та вразливих груп
	Організація простору для соціальної та психологічної підтримки
	Забезпечення послугою соціального таксі
2.2. Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу	Будівництво та облаштування протирадіаційних укриттів у закладах освіти
	Забезпечення транспортної доступності до закладів освіти
	Розвиток інклюзивної освіти та впровадження безбар'єрності в освітньому просторі
	Відновлення та розширення позашкільної освіти
	Модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти
	Використання наявних будівель для освітніх і соціальних потреб
2.3. Підвищення доступності та якості медичних послуг	Розвиток виїзних та мобільних медичних послуг
	Підвищення забезпеченості медичним обладнанням закладів первинної медицини
	Розвиток мережі модульних амбулаторій
	Модернізація та покращення технічного стану будівель амбулаторій громади
	Розширення доступу до аптечних послуг
	Розширення доступу до ветеринарних послуг
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЗАЙНЯТИСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ

3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	Створення умов для розвитку малого та мікробізнесу
	Сприяння підприємницькій активності та самозайнятості населення
	Формування інвестиційної привабливості громади
	Розвиток місцевих ланцюгів доданої вартості, зокрема у сфері сільськогосподарської продукції
	Підтримка економічних ініціатив, що створюють нові робочі місця
3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	Розвиток туристичних маршрутів і рекреаційних зон
	Популяризація культурної та природної спадщини громади
	Створення умов для розвитку спортивного та екотуризму
	Удосконалення інфраструктури для відпочинку та дозвілля мешканців і гостей громади
	Формування бренду громади як комфортної та привабливої території для відпочинку
3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	Поліпшення системи управління відходами та зменшення негативного впливу на довкілля
	Охорона та відновлення природних ресурсів, включно з водними об'єктами
	Розвиток екологічної культури та обізнаності мешканців
	Підвищення якості благоустрою публічних просторів
	Стимулювання сталих практик використання природних ресурсів у громад
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху	Встановлення камер відеоспостереження з автоматичною фіксацією дорожніх правопорушень
	Забезпечення належного освітлення громадських просторів та вулиць
	Приведення розмітки до вимог ПДР

	Розвиток вело-пішохідної інфраструктури
	Підвищення безпеки на перехрестях
	Просторове планування зон паркінгу та заборони стоянки/зупинки
4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	Посилення інституційних та організаційних спроможностей цивільного захисту громади
	Створення та підтримка мережі укриттів
	Підвищення оперативної готовності служб та структур громади до реагування на надзвичайні ситуації
	Розвиток систем оповіщення та інформування населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях
	Розвиток міжмуніципальної та міжвідомчої співпраці у сфері цивільного захисту
4.3. Формування безпечного соціального середовища	Розвиток послуг підтримки для осіб, які постраждали від домашнього насильства чи інших форм насильства
	Підвищення доступності соціальних та психологічних послуг для сімей, дітей, людей у кризових ситуаціях
	Створення умов для соціальної адаптації та реінтеграції ветеранів, ВПО та інших груп, які потребують підтримки
4.4. Створення безпечних умов для співіснування людей і тварин	Створення безпечних умов для утримання та контролю чисельності тварин
	Забезпечення належного функціонування ветеринарних і притулкових служб
	Підтримка соціальних ініціатив і волонтерських програм у сфері захисту тварин
	Створення організаційних і фізичних умов для безпечного співіснування населення і тварин

Стратегічна ціль 1. Відновлення та модернізація критичної інфраструктури в контексті сталого розвитку

Спрямована на формування технологічно сучасного та екологічно безпечного простору громади шляхом відновлення пошкоджених об'єктів та глибокої модернізації систем життєзабезпечення. В межах цієї цілі Степенська громада ставить за пріоритет перехід від аварійного відновлення до системного впровадження принципів «зеленого» будівництва та енергонезалежності. Ключовим аспектом реалізації цієї цілі є зменшення антропогенного навантаження на природне середовище через оптимізацію споживання ресурсів та мінімізацію втрат у мережах.

Операційні завдання та очікувані результати:

- Енергоефективна трансформація бюджетної сфери передбачає проведення комплексної термомодернізації будівель шкіл, садочків та амбулаторій, а також встановлення відновлюваних джерел енергії (сонячних панелей, теплових насосів). Це дозволить суттєво знизити викиди парникових газів від спалювання викопного палива та зменшити теплове забруднення атмосфери.
- Заплановані заходи з реконструкції водопровідних мереж та очисних споруд спрямовані на запобігання втратам питної води та недопущення забруднення підземних і поверхневих вод неочищеними стоками. Це безпосередньо впливає на збереження гідрологічного балансу Степненської ТГ.
- Модернізація дорожнього покриття з використанням сучасних матеріалів та облаштуванням систем водовідведення сприятиме зменшенню акустичного навантаження та зниженню рівня запиленості повітря від транспортних потоків.
- Розширення мережі швидкісного інтернету та перехід на електронний документообіг сприяють оптимізації логістики, що опосередковано зменшує потребу у транспортних перевезеннях та витратах паперових ресурсів.

Реалізація Стратегічної цілі 1 створює технічний фундамент для покращення стану здоров'я населення за рахунок доступу до якісної питної води та перебування у безпечних, енергоефективних приміщеннях. Очікується, що впровадження цих заходів дозволить знизити сукупний негативний вплив на атмосферне повітря та водні ресурси, забезпечуючи життєстійкість громади в довгостроковій перспективі.

Стратегічна ціль 2. Забезпечення доступних, якісних і безбар'єрних соціальних, освітніх, медичних та адміністративних послуг

Спрямована на розвиток людського капіталу громади через створення інклюзивного та комфортного середовища, де кожен мешканець має рівний доступ до життєво важливих сервісів. В умовах сучасних викликів громада орієнтується на підвищення якості життя населення шляхом розбудови сучасної мережі закладів соціальної сфери, що відповідають європейським стандартам безбар'єрності та безпеки. Ключовим вектором реалізації цієї цілі є трансформація системи надання послуг у прозорий та цифровізований механізм, що мінімізує бюрократичні перешкоди та забезпечує всебічну підтримку вразливих категорій населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб.

Операційні завдання та очікувані результати:

- Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг, а саме створення повноцінного Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) та модернізацію Центру надання соціальних послуг, забезпечить швидке та якісне обслуговування громадян за місцем проживання, що знижує потребу у поїздках до обласного центру та, як наслідок, зменшує транспортне навантаження на довкілля.
- Пріоритетом є облаштування сучасних протирадіаційних укриттів у закладах освіти, що дозволяє відновити безпечний оффлайн-процес навчання. Очікується створення підтримувального освітнього середовища, яке сприятиме всебічному розвитку молоді безпосередньо в межах громади.
- Заплановано впровадження послуги «соціального таксі» та організацію просторів для психосоціальної реабілітації. Це сприятиме мобільності осіб з інвалідністю та покращенню ментального здоров'я мешканців, що є

невід'ємною складовою суспільного добробуту.

- Забезпечення житлових рішень та належних умов для адаптації ВПО дозволяє зміцнити соціальну згуртованість громади та запобігти стихійному навантаженню на житлову інфраструктуру.

Реалізація Стратегічної цілі 2 безпосередньо впливає на соціальну складову навколишнього середовища. Покращення доступу до медичних послуг та створення безпечних умов у школах сприяють зниженню ризиків для здоров'я населення. Впровадження принципів безбар'єрності при ремонті об'єктів соціальної інфраструктури забезпечує раціональне використання міського простору та сприяє формуванню екологічно відповідальної та соціально активної спільноти.

Стратегічна ціль 3: Економічне зростання, зайнятість та підтримка підприємництва

Фокусується на створенні самодостатньої та диверсифікованої економіки громади, здатної забезпечувати стабільні надходження до бюджету та нові робочі місця навіть у кризових умовах. В основі цієї цілі лежить трансформація аграрного сектору Степненської ТГ у сучасний високотехнологічний комплекс із розвинутою переробкою продукції, а також формування сприятливого бізнес-клімату для місцевих підприємців. Громада прагне стати територією економічної активності, де розвиток виробництва тісно інтегрований із принципами сталого природокористування та мінімізації впливу на довкілля.

Операційні завдання та очікувані результати:

- Завдання передбачає створення інформаційно-консультаційних центрів та розробку механізмів фінансової підтримки малого підприємництва. Це сприятиме легалізації зайнятості та підвищенню фінансової стійкості домогосподарств, що є фундаментом соціально-економічного добробуту громади.
- Пріоритетом є залучення інвестицій у створення цехів із переробки сільськогосподарської сировини. Перехід від експорту сировини до виробництва товарів із високою доданою вартістю дозволить оптимізувати логістичні ланцюги, що зменшує обсяги викидів від транспортування великих партій збіжжя.
- Розробка інвестиційного паспорта громади та підготовка земельних ділянок для потенційних інвесторів дозволять залучати «зелені» інвестиції, орієнтовані на екологічно чисті технології виробництва.
- Програми перекваліфікації мешканців, зокрема молоді та ВПО, спрямовані на адаптацію трудових ресурсів до потреб сучасного ринку праці, що знижує рівень соціальної напруги та підвищує конкурентоспроможність громади.

Економічне зростання в межах Стратегії нерозривно пов'язане з екологізацією виробництва. Впровадження нових технологій у сільському господарстві (точне землеробство, біологічний захист рослин) дозволить зменшити хімічне навантаження на ґрунти та ґрунтові води Степненської ТГ. Розвиток місцевих виробництв сприяє впровадженню замкнених циклів використання ресурсів, що мінімізує накопичення відходів виробництва. Таким чином, реалізація Стратегічної цілі 3 забезпечує баланс між фінансовим процвітанням громади та збереженням її природно-ресурсного потенціалу для майбутніх поколінь.

Стратегічна ціль 4: Посилення безпеки громади та цивільний захист

Спрямована на створення багаторівневої системи захисту населення та територій, здатної ефективно протидіяти сучасним безпековим викликам. В умовах близькості до зони бойових дій та існуючих техногенних ризиків, Степненська громада розглядає безпеку як базову умову для сталого розвитку. Пріоритетом цієї цілі є не лише фізичний захист мешканців через розбудову мережі укриттів, а й формування цифрової інфраструктури безпеки, посилення спроможності екстрених служб та створення умов для психологічного спокою громади.

Операційні завдання та очікувані результати:

- Завдання передбачає будівництво та капітальний ремонт захисних споруд (сховищ, ПРУ) у закладах соціальної сфери та житлових кварталах. Це забезпечує надійний захист життя та здоров'я людей у разі виникнення надзвичайних ситуацій.
- Впровадження системи відеоспостереження на дорогах та в місцях масового скупчення людей, а також модернізація системи централізованого оповіщення. Це дозволяє оперативно реагувати на правопорушення та забезпечувати своєчасне інформування населення про загрози.
- Оснащення рятувальних підрозділів сучасною технікою та спорядженням для швидкої ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, включаючи пожежі в екосистемах.
- Розвиток проекту «Поліцейський офіцер громади» та заходи з профілактики злочинності, що сприяє формуванню атмосфери довіри та правопорядку всередині ТГ.

Реалізація Стратегічної цілі 4 має прямий позитивний вплив на екологічну безпеку території. Підвищення готовності до ліквідації надзвичайних ситуацій дозволяє мінімізувати негативні наслідки для довкілля у разі техногенних аварій або пожеж на агроугіддях (степові пожежі). Вчасне виявлення та швидке реагування на загоряння запобігають викидам великої кількості продуктів горіння в атмосферне повітря та знищенню біорізноманіття.

Окрім того, модернізація систем цивільного захисту передбачає використання енергоефективного обладнання та автономних систем енергозабезпечення, що зменшує загальну вразливість інфраструктури громади. Таким чином, ця ціль забезпечує життєстійкість Степненської ТГ, захищаючи найголовнішу цінність — людське життя — та гарантуючи збереження навколишнього середовища в кризових умовах.

Узгодженість ДДП із цілями документів вищого рівня

Стратегія розвитку Степненської сільської територіальної громади на період до 2027 року та План заходів із її реалізації на 2026-2027 роки розроблена як інструмент реалізації державної політики на місцевому рівні. При формуванні документа забезпечено його відповідність ключовим стратегічним векторам загальнонаціонального та регіонального розвитку, зокрема в контексті стійкості громади в умовах воєнного стану та подальшого відновлення.

Узгодженість Стратегії із цілями вищого рівня базується на врахуванні положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (постанова КМУ від 05.08.2020 № 695), що визначає пріоритети територіальної згуртованості, відновлення критичної інфраструктури та підтримку громад, що перебувають у зоні впливу воєнних дій. Окрім того, документ корелює із Цілями сталого розвитку

України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019), які є основою для раціонального використання земельних ресурсів та екологізації сільськогосподарського виробництва громади.

Економічний вектор громади синхронізовано з Національною економічною стратегією на період до 2030 року (постанова КМУ від 03.03.2021 № 179) та основними прогностичними макропоказниками (постанова КМУ від 28.06.2024 № 780), що задають орієнтири для економічної стійкості, підтримки місцевих виробників та соціального захисту населення.

Узгодженість Стратегії з екологічними та кліматичними документами державного планування базується на врахуванні положень та загальнонаціональних екологічних цілей, що відображено у Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року (розпорядження КМУ від 30.05.2024 № 483-р) та Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (розпорядження КМУ від 21.04.2021 № 443-р).

Таблиця 1.2. Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади Державній стратегії регіонального розвитку (ДСРР) України на 2021-2027 роки

Стратегічні цілі ДСРР на 2021-2027 роки	Відповідні цілі та завдання Стратегії Степненської ТГ	Характер відповідності та очікуваний вплив
Ціль I. Формування згуртованої держави в аспекті людського розвитку та доступу до послуг	СЦ 2. Доступність та якість послуг. Завдання: Модернізація закладів освіти, покращення медичного обслуговування, розвиток соціальних сервісів.	Повна відповідність. Забезпечує рівний доступ мешканців громади до базових послуг, що сприяє соціальній згуртованості.
Ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	СЦ 3. Економічне зростання. Завдання: Підтримка місцевого підприємництва, розвиток сільського господарства, залучення інвестицій.	Повна відповідність. Спрямована на створення нових робочих місць та зміцнення фінансової самостійності громади.
Ціль III. Розбудова цифрової інфраструктури та цифрова трансформація	ОЦ 2.4. Цифровізація послуг. Завдання: Впровадження електронного врядування, покращення якості інтернет-покриття.	Часткова відповідність. Сприяє інтеграції громади у загальнодержавний цифровий простір та спрощує доступ до послуг.
Ціль IV. Екологічна безпека та енергоефективність	СЦ 1. Модернізація інфраструктури. Завдання: Енергомодернізація будівель, роздільний збір сміття, охорона ресурсів.	Висока відповідність. Реалізує політику щодо переходу до "зеленої" економіки та зменшення впливу на довкілля.

Регіональна координація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади забезпечується через її тісний зв'язок із Стратегією розвитку Запорізької області на період до 2027 року. Проведений аналіз підтверджує, що цілі громади є логічним продовженням обласних пріоритетів, адаптованими до специфіки сільської території та викликів воєнного стану.

Таблиця 1.3. Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Степненської територіальної громади Стратегії регіонального розвитку Запорізької області до 2027 року

Стратегічні цілі та операційні цілі Стратегії Запорізької області	Відповідні цілі та завдання Стратегії Степненської ТГ	Характер взаємозв'язку та внесок у регіональний розвиток
СЦ 1. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіону	СЦ 3. Економічне зростання, зайнятість та підтримка підприємництва.	Громада сприяє реалізації обласної цілі шляхом створення умов для розвитку мікро- та малого бізнесу, підтримки аграрного сектору та розширення бази оподаткування.
СЦ 2. Сталий розвиток людського потенціалу	СЦ 2. Доступність та якість соціальних, освітніх та медичних послуг.	Заходи громади щодо модернізації первинної ланки медицини та оновлення освітнього простору безпосередньо працюють на показники якості життя, визначені обласною стратегією.
СЦ 3. Екологічна безпека та раціональне природокористування	ОЦ 3.3. Підвищення екологічної стійкості та охорона природних ресурсів.	Степненська ТГ впроваджує заходи з охорони ґрунтів, раціонального водокористування та управління відходами, що є критичним для екологічного балансу степової зони області.
СЦ 4. Розвиток сучасної інфраструктури та цифровізація	СЦ 1. Відновлення та модернізація інфраструктури.	Проекти з ремонту місцевих доріг, вуличного освітлення та впровадження систем електронного врядування узгоджуються з регіональними планами цифровізації та розбудови мереж.
СЦ 5. Безпека та відновлення (в умовах воєнного стану)	СЦ 4. Посилення безпеки громади та цивільний захист.	Громада реалізує завдання з облаштування укриттів, підтримки ВПО та зміцнення громадської безпеки, що відповідає актуалізованим пріоритетам області щодо життєстійкості територій.

Інтеграція місцевих завдань у регіональну стратегію дозволяє громаді ефективно реагувати на специфічні екологічні виклики. Зокрема, у сфері СЦ 3 (Екологічна безпека), Стратегія громади передбачає конкретні кроки щодо зменшення антропогенного тиску на агроланшафти, що є критично важливим для збереження ресурсного потенціалу Запорізького району.

У частині цифровізації та інфраструктури громада виступає активним учасником регіональної трансформації, де розвиток швидкісного інтернету в сільській місцевості та автоматизація послуг ЦНАП стають базовими показниками успішності реалізації ДДП.

Особливий акцент на безпеці та відновленні (СЦ 5) демонструє здатність Стратегії адаптуватися до мінливих умов. Показники щодо кількості облаштованих укриттів та створення безпечного середовища для ВПО безпосередньо корелюють із пріоритетами обласної влади щодо стабілізації гуманітарної ситуації в прифронтовому регіоні.

Аналіз підтверджує, що Стратегія Степненської громади є логічно вибудованим документом, який через систему визначених індикаторів забезпечує реалізацію стратегічних цілей вищого рівня, враховуючи при цьому екологічні обмеження та соціальні потреби територіальної громади.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ТА ВРАХУВАННЯ ДУМКИ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІД ЧАС РОЗРОБЛЕННЯ ДДП ТА ЗДІЙСНЕННЯ СЕО

У рамках проведення процедури стратегічної екологічної оцінки документу державного планування – Програми економічного і соціального розвитку на 2026 рік, було складено Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки та розміщено на офіційному сайті Степненської громади з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій спеціально уповноважених органів та громадськості та внесено до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. Реєстраційний номер справи в державному Єдиному реєстрі № 30-01-19469-26 від 30.01.2026.

Протягом громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегії екологічної оцінки (10 календарних днів) звернень, зауважень та пропозицій від громадськості не надходило.

Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації своїм листом від 06.02.2026 № 02.1-15/04.02/120 надав свої зауваження та пропозиції щодо визначення обсягу стратегії екологічної оцінки які враховані у цьому звіті.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗОВАНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Цей розділ узагальнює інформацію про сучасний стан довкілля та здоров'я населення Степненської громади Запорізького району

ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДИ

Степненська сільська територіальна громада - це об'єднана громада у Запорізькому районі Запорізької області, що була утворена у 2020 році шляхом об'єднання Степненської та Наталівської сільських рад. Загальна площа громади становить 102,90 км².

Після початку повномасштабного вторгнення демографічна структура Степненської громади зазнала суттєвих змін. За період 2021–2024 років чисельність населення в громаді коливалася, проте загалом у 2024 році спостерігається зростання (з 5110 осіб у 2023 до 5599 осіб у 2024), що пов'язано, зокрема, із припливом внутрішньо переміщених осіб. Станом на 2024 кількість ВПО становила майже 13% від загальної чисельності населення. Населення громади станом на вересень 2025 становить: с. Степне 1565, с.Лежине - 1794, с.Наталівка - 1709, с.Шевченківське - 387, с. Новостепненське - 419, с-ще Івано-Ганнівка - 78, с. Черепівське - 31, с-ще Велика Комишуватка - 165. Всього - 6141 мешканців.

Населення громади станом на вересень 2025 року становить: с. Степне 1565, с. Лежине - 1794 с. Наталівка - 1709 с. Шевченківське - 387, с. Новостепненське - 419, с-ще Івано-Ганнівка - 78, с. Черепівське - 31, с-ще Велика Комишуватка - 165. Всього – 6141 осіб. Загалом, територія громади є більш заселеною у центральній, західній та північно-західній частинах, що зумовлено тяжінням до Запоріжжя

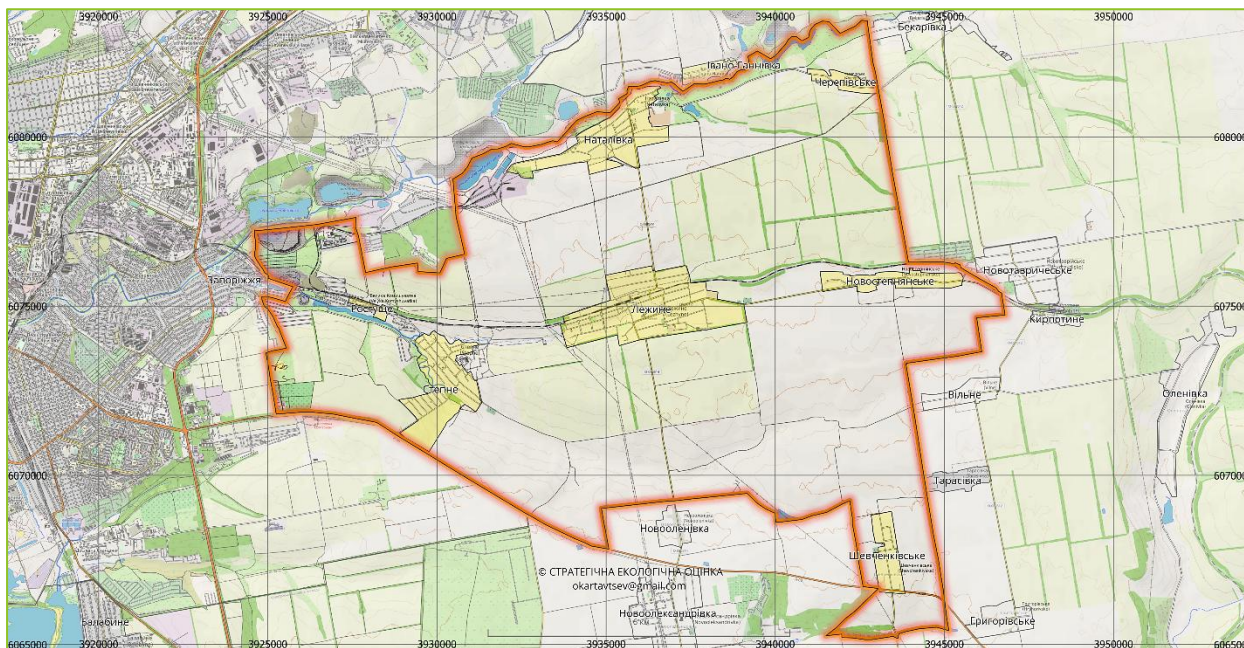

Рисунок 2.1 Картосхема Степненської територіальної громади

Адміністративним центром громади є село Степне з населенням 1412 осіб. До найбільших населених пунктів також належать село Лежине та село Наталівка. Логістична мережа всередині громади характеризується зручністю управління, відстань від адміністративного центру до інших населених пунктів, зокрема сіл Шевченківське, Новостепнянське, Черепівське та селищ Велика Комишуватка, Івано-Ганнівка коливається в межах 6,5–11 км.

Наближеність до обласного центру та інтеграція місцевої інфраструктури в економічний простір району сприяють активному розвитку транспортної мережі. Компактність території та вигідне географічне положення є ключовими факторами для реалізації екологічної стратегії, оскільки дозволяють ефективно впроваджувати заходи з модернізації ЖКГ та енергоефективності, мінімізуючи антропогенний вплив на довкілля в межах стратегічного періоду до 2027 року.

Таблиця 2.1 Склад та чисельність населення станом на 01.09.2025 Степненської громади

№ п/п	Найменування населених пунктів та їх адміністративний статус	Чисельність населення, осіб*	Відстань до адмінцентру громади (с. Степне), км	Відстань до обласного центру (м. Запоріжжя), км
1	2	3	4	5
1	село Степне (адмінцентр)	1565	0	16
2	село Наталівка	1709	7,1	15
3	село Лежине	1794	7,4	21
4	село Шевченківське	387	10,8	26
5	село Новостепнянське	419	8,2	14
6	село Черепівське	31	10,2	26
7	селище Велика Комишуватка (до 2025 Ростуще)	165	6,5	12
8	селище Івано-Ганнівка	78	7,6	13
9	УСЬОГО по громаді	6141	—	—

До житлово-комунальної інфраструктури громади відносяться житлові багатоквартирні будинки, які знаходяться у власності сільської ради. Багатоквартирні будинки обслуговують ОСББ, які об'єднують жителів, сприяють благоустрою території. Також до житлово-комунальної інфраструктури громади відноситься ЖЕКП «Степок» – підприємство, яке надає послуги забору, очищення та постачання води.

Переважну кількість житлового фонду складають житлові будинки низької поверховості садибного типу. До земель громади належать землі садового товариства, що доповнюють житловий фонд будинками садового типу.

На території Степненської громади сформовано стабільну мережу освітніх та культурних закладів, ключовими серед яких є Степненський ліцей та Наталівська гімназія, а також дошкільні заклади, що забезпечують освітні потреби мешканців.

Культурне життя громади зосереджене у Степненському будинку культури та мережі сільських клубів і бібліотек-філій у Наталівці й Лежиному. Торговельна сфера представлена переважно об'єктами роздрібної торгівлі та аптечними пунктами приватних підприємців, що задовольняють щоденний попит населення. Комунальне обслуговування, благоустрій територій та утримання мереж водозабезпечення здійснює спеціалізоване комунальне підприємство ЖЕКП «СТЕПОК». Завдяки вигідному розташуванню вздовж важливих транспортних артерій, сфера послуг також включає об'єкти придорожного сервісу та технічного обслуговування.

Таблиця 2.2 Заклади освіти та культури Степненської територіальної громади

Населений пункт	Тип закладу	Назва закладу
Степне	Дит. садок	ЗДО "Сонечко"
Степне	Школа	Степненська гімназія
Степне	Культура	Будинок культури
Лежине	Школа	Лежинська гімназія
Лежине	Дит. садок	Лежинська гімназія (дит. садок)
Лежине	Культура	Будинок культури
Лежине	Релігія	Церква
Наталівка	Школа	Наталівська гімназія
Наталівка	Дит. садок	Наталівська гімназія (дит. садок)
Шевченківське	Культура	Будинок культури

Таблиця 2.3 Заклади ЖКГ та сфера послуг Степненської територіальної громади

Категорія	Найменування закладу/об'єкта	Місцезнаходження	Основні послуги
ЖКГ	ЖЕКП «СТЕПОК»	с. Степне, вул. Нагорна, 8	Збір, очищення та постачання води, водовідведення, благоустрій територій
ЖКГ	Комунальна служба (дільниця)	с. Наталівка	Обслуговування мереж та санітарна очистка населеного пункту
Поштові послуги	Відділення «Укрпошта» (№70432)	с. Степне, вул. Травнева, 61	Поштові перекази, доставка преси, виплата пенсій, приймання платежів
Логістичні послуги	Поштомат «Нова пошта» (№23881)	с. Степне, вул. Нагорна, 9	Автоматизована видача та відправлення посилок

Категорія	Найменування закладу/об'єкта	Місцезнаходження	Основні послуги
Торгівля	Магазини роздрібної торгівлі	с. Степне, с. Наталівка, с. Лежине	Продовольчі та господарські товари (приватна власність)
Зв'язок	Мережі мобільних операторів та провайдери	Територія громади	Доступ до мережі Інтернет, послуги мобільного зв'язку (Київстар, Vodafone)
Ритуальні послуги	Сільські кладовища	с. Степне, с. Наталівка та інші	Організація поховань та утримання місць поховання

Економічний профіль Степненської громади базується на агропромисловому комплексі та підтримці малого й середнього підприємництва. Основними напрямками діяльності є рослинництво (виращування озимої пшениці, соняшнику, кукурудзи та ріпаку), а також овочівництво, зумовлене близькістю до великих ринків збуту. Значну роль у структурі землекористування відіграють особисті селянські господарства, де переважає традиційне господарювання з високою часткою ручної праці та орієнтацією на самозабезпечення. Водночас основний масив сільськогосподарських угідь громади орендується потужними агропідприємствами, які впроваджують інтенсивні технології обробітку ґрунту та використовують сучасну високоефективну техніку. Додатковою перевагою економіки є розвиток видобувної промисловості, зокрема Наталівський кар'єр, та об'єктів придорожного сервісу.

Таблиця 2.4 Таблица: Основні економічні показники Степненської ТГ

Сектор економіки	Основні види діяльності	Суб'єкти господарювання (приклад)
Сільське господарство	Рослинництво, зберігання зернових, овочівництво	ТОВ «Олександр», місцеві фермерські господарства (ФГ), ОСГ
Промисловість	Видобуток корисних копалин (граніт, пісок)	Наталівське родовище (кар'єри)
Сфера послуг	Роздрібна торгівля, логістика, АЗС	Приватні магазини, об'єкти сервісу вздовж автошляхів
Комунальний сектор	Постачання води, благоустрій	ЖЕКП «СТЕПОК»

Така структура економіки громади поєднує освіту, культуру, торгівлю, аграрний сектор, видобувну промисловість та сервісні послуги. Синергія між агропромисловим комплексом, розробкою родовищ корисних копалин та суб'єктами малого підприємництва створює сталий фундамент для соціально-економічного розвитку території, забезпечуючи диверсифікацію надходжень до місцевого бюджету та робочі місця для мешканців.

Для оцінки промислових та виробничих компаній громади було застосовано комплексну методологію оцінки за ESG. Ця концепція, яка використовується для оцінки сталого розвитку та відповідальності компаній і включає наступні компоненти: екологічні (Environmental); соціальні (Social) та управлінські (Governance).

Кожен з наведених компонентів у свою чергу складається з окремих вимірюваних компонентів, так для вимірювання впливу компанії на довкілля використовуються у т.ч. обсяги викидів забруднюючих речовин та парникових газів, використання природних ресурсів, управління відходами, енергоефективність та ін. При оцінці

соціальних компонентів враховується взаємодія з працівниками, клієнтами та громадою: умови праці, права людини, безпека, соціальні інвестиції, благодійність та ін. При оцінці корпоративного управління враховуються прозорість, етика, антикорупційні практики, структура ради директорів, захист прав акціонерів та ін. Наразі ESG-звітність в Україні є не обов'язковою, але банківський сектор керується рекомендаціями НБУ щодо управління екологічними та соціальними ризиками за ESG.

Вплив воєнних дій

Бойові дії в безпосередній близькості до Степненської громади розпочалися 24.02.2022 року. Громада, хоч і не була в окупації, продовжує залишатися зоною підвищеного ризику через регулярні атаки із застосуванням БпЛА (зокрема FPV-дронів), ракетні удари та обстріли з використанням КАБів. Протягом 2024–2025 років інтенсивність повітряних атак на населені пункти Запорізького району, включно зі Степненською ТГ, залишалася стабільно високою.

Внаслідок бойових дій, станом на 20.10.2025 року в громаді пошкоджено 379 будинки: 7 багатоквартирних і 372 приватних. Активно триває процес відновлення – частково за програмою «єВідновлення», частково власними зусиллями мешканців та за допомогою благодійних організацій. Рівень пошкоджень та відновлення різниться по населених пунктах: с. Лежине – понад 170 пошкоджених приватних будинків, в с. Степне – 113 пошкоджених приватних будинків, в с. Шевченківське – 8 пошкоджених приватних будинків, в с. Наталівка – близько 80 пошкоджених приватних житлових будинків, в с. Новостепнянське – 1 пошкоджений будинок.

Було пошкоджено об'єкти критичної та соціальної інфраструктури, так частково пошкоджені будівлі Степненського ліцею та Наталівської гімназії (скління, покрівля). Також зафіксовано пошкодження фасаду та інженерних мереж амбулаторії в с. Степне. Пошкоджень зазнали складські приміщення 2-х агропідприємств та техніка, що перебувала на відкритих майданчиках.

Внаслідок тривалої збройної агресії територія зазнала значного негативного екологічного впливу (хімічне забруднення ґрунтів та підземних вод продуктами детонації). Нівелювання цих наслідків вимагає системних заходів: розмінування сільськогосподарських угідь (близько 15% земель громади потребують обстеження), демонтажу зруйнованих об'єктів та рекультивації земель. Найбільшим викликом залишається виявлення нерозірваних боєприпасів у лісосмугах та полях.

Найскладніша ситуація у Лежинській гімназії, де основна будівля повністю зруйнована, і лише частина початкових класів та садочок функціонують у відновленому приміщенні. Степненська гімназія зазнала значних пошкоджень: тріщини в стінах, вибиті вікна, частково відремонтований дах – відновлення триває. Наталівська гімназія єдина не постраждала фізично, проте будівля морально застаріла й потребує оновлення для приведення до сучасних стандартів та забезпечення безбар'єрного середовища.

Матеріально-технічний стан будівель переважно незадовільний. Частина дошкільних закладів розміщена в одній будівлі з гімназіями. Один із дитсадків повністю виведений з експлуатації, але потенційно підлягає відновленню.

На території Запорізької області та безпосередньо у межах Степненської громади триває активна фаза гуманітарного розмінування, спрямована на очищення сільськогосподарських угідь та об'єктів інфраструктури від вибухонебезпечних предметів (ВНП). Складність робіт зумовлена постійною активністю ворожої авіації та артилерії, що створює ризик повторного забруднення вже обстежених територій.

Наразі гуманітарне розмінування в регіоні проводять 9 сертифікованих операторів протимінної діяльності, які координують свої зусилля з місцевою владою: ДСНС України, Державна спеціальна служба транспорту (ДССТ), ГУ Національної поліції, Асоціація саперів України, ДП «Укроборонсервіс», Demining Solutions, The HALO Trust, FSD (Швейцарський фонд з протимінної діяльності), DRC (Данська рада у справах біженців).

Станом на 01.01.2026 року пріоритетними об'єктами для обстеження в громаді залишаються під'їзні шляхи до критичної інфраструктури та поля, що безпосередньо прилягають до зони можливого ураження КАБами. Найбільшим викликом є розмінування ділянок, де зафіксовано використання дистанційних систем мінування та залишків касетних боєприпасів, що потребує залучення високотехнологічного обладнання та спеціалізованих груп технічного обстеження.

Мешканцям та аграріям громади наполегливо рекомендується звіряти маршрути пересування з актуальними даними інтерактивної мапи територій, потенційно забруднених вибухонебезпечними предметами: <https://mine.dsns.gov.ua/>.

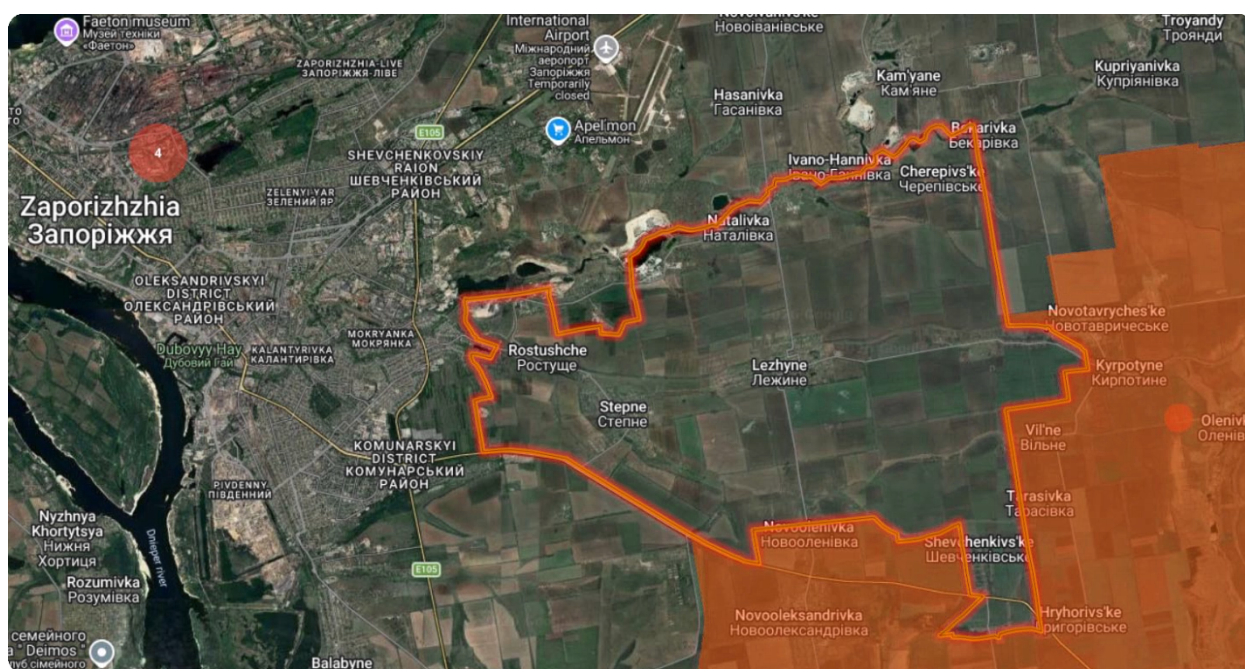

Рисунок 2.2 Місця, на яких вже виявлені або ймовірно знаходяться вибухонебезпечні предмети, та ступінь загрози від них згідно наявної у ДСНС інформації (похибка локалізації становить до 30 м)

Екологічна катастрофа, спричинена воєнними діями, має величезний вплив на різноманітні компоненти довкілля, включаючи повітря, ґрунти та водні ресурси. Зокрема, збитки в земельному фонді та ґрунтах свідчать про серйозне засмічення та забруднення навколишнього середовища. Викиди забруднювальних речовин у повітря та лісові пожежі також становлять значну загрозу для здоров'я людей та екосистем. Не менш важливою є проблема забруднення та засмічення водних ресурсів, оскільки це може призвести до серйозних наслідків для водної фауни та флори, а також для забезпечення питною водою для місцевого населення. Військові дії мали серйозні наслідки для довкілля та екології як в короткостроковій так й довгостроковій перспективі.

Для довкілля найважчими довгостроковими наслідками є хімічне забруднення місць застосування боєприпасів, механічне пошкодження полів, хімічне та біологічне забруднення ґрунтів та ґрунтових вод, потрапляння у поверхневі води шкідливих речовин які утворюються внаслідок вибухів, залишків боєприпасів, ракет, затопленої військової техніки та відходів від руйнувань дорожньої інфраструктури.

Для мінімізації наслідків громада потребує системного моніторингу стану ґрунтів, води та повітря, а також програм рекультивації забруднених земель. Важливим є залучення державних і міжнародних екологічних проєктів для відновлення природного середовища.

Масштабні пожежі, що виникають внаслідок ракетних та артилерійських обстрілів території України російськими військами на нафтопереробних заводах та нафтобазах, об'єктах інфраструктури, промислових об'єктах, у житлових кварталах призводять до потужних викидів в атмосферу забруднюючих речовин, у тому числі парникових газів – двоокису вуглецю, метану та закису азоту. Потужними джерелами викидів цих же речовин, а також водяної пари, є детонація боєприпасів, пересування великої кількості військової та допоміжної техніки (вантажних машин), яка працює на дизельному паливі, активне застосування авіації. Пересування важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд, бойові дії значно пошкоджують ґрунтовий покрив, у тому числі знижується його здатність до накопичення (секвестрація) вуглецю з атмосферного повітря. Лісові пожежі внаслідок обстрілів, знищення дерев для будівництва фортифікаційних споруд, вигорання трав'янистої рослинності істотно знижують здатність рослинного покриву на території поглинати двоокис вуглецю.

У разі незатвердження даного ДДП території, що зазнали впливу в наслідок бойових дій залишаться незмінними або зазнають змін у бік погіршення, враховуючи активні бойові дії які були на території громади.

ГЕОЛОГІЧНА БУДОВА, ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ, ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА НАДРОКОРИСТУВАННЯ

Загальна відомості щодо геологічної будови

Геологічна будова території Степненської громади визначається її розташуванням у межах південно-східної частини Українського кристалічного щита (УКЩ), що є найдавнішою тектонічною структурою України. Розріз громади має двоярусну будову: нижній ярус (фундамент) та верхній ярус (осадовий чохол).

Кристалічний фундамент (Архей - Протерозой). Основа території складена магматичними та метаморфічними породами докембрію: гранітами, мігматитами та гнейсами, кристалічними сланцями. Кристалічні породи залягають на порівняно невеликих глибинах, а в долинах балок та кар'єрних виробітках виходять на денну поверхню або перекриті лише незначним шаром пухких порід, що характерно для Придніпровського блоку Українського щита. Лівобережні неогенові метаморфічні комплекси та дніпровські плутонно-метаморфічні комплекси відповідають архейсько-протерозойським породам фундаменту, які виходять на поверхню або перекриті тонким чохлом неогенових відкладів.

Осадовий чохол (Неоген). Неогенові товщі, які перекривають кристалічний фундамент складають:

- понт (N_2pn) відклади пізнього неогену Чорноморського басейну у складі пісків вапняків, мергелів;
- новопетровій (N_2np) відклади у складі глин, суглинків та супісків, піски та пісковиків, що утворилися в континентально-лагунних умовах пізнього неогену;

- середній сармат (N₂sm) у складі пісків, пісковиків, алевролітів, глини, що утворилися в континентальних та лагунних умовах неогену;
- товща строкатих глин представлена червонувато-бурими та строкатими глина, утворення яких характерне для посушливих континентальних умов неогену

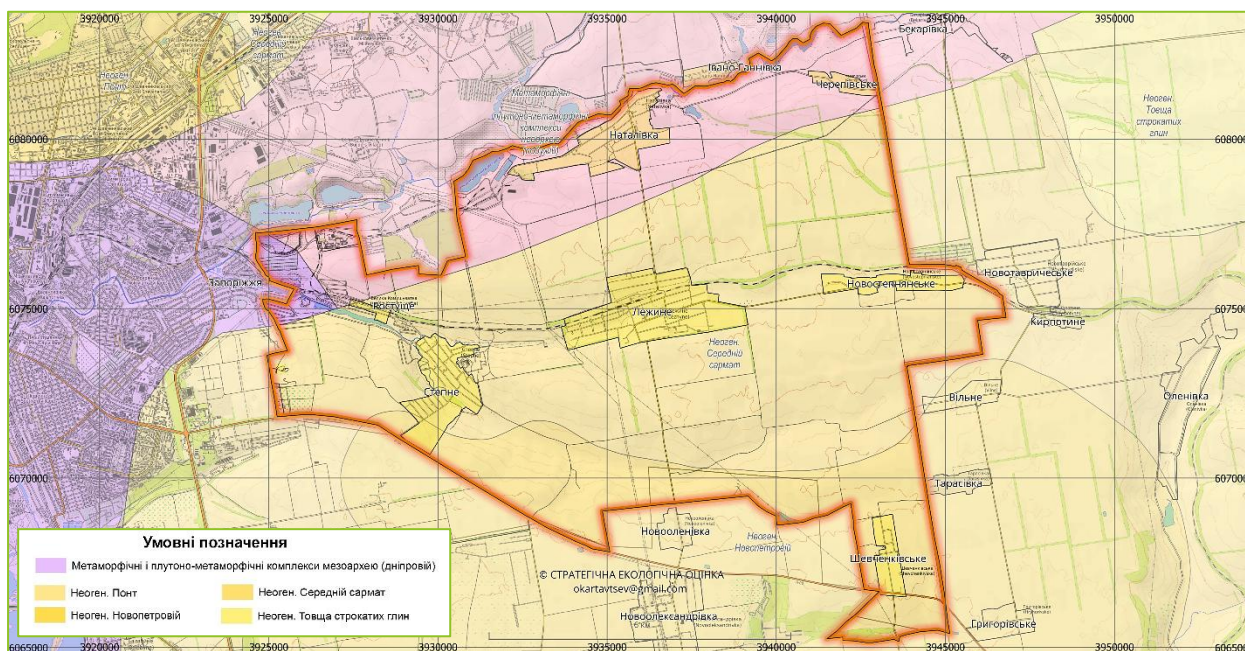

Рисунок 2.3 Геологічна будова в межах Степненської територіальної громади за геологічною картою України

Антропогенні (четвертинні) відклади. У межах громади простежуються I-III надзаплавні тераси алювіальних товщ яких складені пісками з прошарками гравію/гальки (нижня частина розрізу) та суглинками (верхня частина), що перекриваються лесовими суглинками на підвищеннях. Сумарна потужність алювіальних терас зазвичай до 20-25 м (локально більше у бортах), із поступовим витонченням у бік вододілів.

Алювіальні відклади заплав і нижніх терас Дніпра та Мокрої Московки - аQ, vdP, vdJ у складі різнозернистих пісків (місцями з прошарками гальки/гравію), супісків та суглинків. В долині Мокрої Московки вузькі шлейфи алювію.

Лесово-лесовидний комплекс над терасами - сР (лесовидні суглинки), lo/lt у складі жовто-бурих пилувато-суглинистих товщ з горизонтальною шаруватістю, карбонатними новоутвореннями, поодинокими прошарками викопних ґрунтів; потужність 1-30 м. Розвинені на підвищеннях терас та вододілах у центральній частині території громади.

Делювіально-пролювіальні шлейфи схилів правобережжя - sl, dQ (e, vdP, bg-pc) у складі бурих суглинків та супісків з уламками корінних/неогенових порід; місцями з включенням лесового пилу. Потужність 0,5-7 м із збільшенням у підосвах схилів та днищах балок. Розвинені смугами вздовж схилів терасових уступів у центральній частині громади.

В геоморфологічній будові територія громади відноситься до терасованої давньої долинної системи, яка морфологічно вирізняється широкою, видовженою у плані денудаційно-аккумулятивною улоговиною із виразним розчленуванням. Рельєф тут має пологогорбистий характер з абсолютними відмітками близько 100-120 м, що відповідає нижньому ярусу вододільних поверхонь. У центральній частині

Особливості інженерно-геологічної будови в межах територіальної громади

Рельєф згладжених, терасованих, що відображає давню річкову систему та багаторазове врізання, що є важливим при оцінці стійкості схилів та фундаментів. Територія має складні інженерно-геологічні умови, що зумовлено інженерно-геологічними комплексами:

- 23

фракцій). Такі ґрунти вимагають обов'язкової перевірки на просадність і, за необхідності, заходів зміцнення;

- делювіально-алювіальні потужні товщі суглинків, супісків, пісків з домішками глини центральної улоговини південної частини території характеризуються підвищеною вологоємністю та нерівномірністю деформацій при зміні вологонасичення, місцями зустрічаються прошарки дрібнозернистих пісків та пливунів.
- елювіально-делювіальні відклади схилових частин у північній частині сформовані продуктами руйнування лесів і суглинків неоднорідних за складом, схильні до пластичних деформацій і повзучості схилів, особливо в період вологонасичення.

Гідрогеологічні умови в межах територіальної громади

У гідрогеологічному відношенні територія Степненської громади розташована в межах південно-східної частини Дніпровсько-Придніпровської лесової рівнини, де четвертинні й неогенові товщі утворюють головні водоносні горизонти неглибокого залягання і відносяться до помірно складних гідрогеологічних умов. Рельєф має терасований характер, що визначає локальні зони накопичення та дренування ґрунтових вод.

У межах територія громади розвинені:

- верхній безнапірний (ґрунтовий) водоносний горизонт делювіально-алювіальних суглинків, супісків та пісків (vd, vdP, aP), частково лесовидних суглинків, які, хоча й слабопроникні, містять тріщинуваті й пилюваті прошарки, де може накопичуватися вода. Живлення горизонту здійснюється атмосферними опадами, інфільтрацією, частково транзитним притоком зі схилових ланок улоговини. За регіональними гідрогеологічними даними глибина залягання складає у днищах улоговин та терасових понижень – 1-3 м, на нижніх частинах схилів – 3-5 м, на пологих вододілах – 5-10 м і більше. Рівень ґрунтових вод має сезонні коливання, найбільший у весняний період коли через слабку дренажність можливе їх тимчасове накопичення. На окремих ділянках у піщано-супіщаних шарах формуються малопотужні водоносні лінзи.
- неогенові (понтичні, меотичні, сарматські) водоносні горизонти, що залягають на глибині переважно 40-120 м і перекриті малопроникними суглинками та глинами, використовуються для водопостачання.

Основний водоносний горизонт, що забезпечує потреби громади, залягає на глибині близько 35–45 м (тріщинувата зона гранітів). Потужність водоносної товщі становить у середньому 5–8 м. Дебіт експлуатаційних свердловин становить близько 7,5–8,0 м³/год. Вода за хімічним складом переважно гідрокарбонатно-кальцієва або сульфатно-хлоридна, прісна з мінералізацією 0,5–0,9 г/л та загальною жорсткістю у межах 5,0–9,5 мг-екв./л. Даний горизонт є основним джерелом централізованого водопостачання населених пунктів громади, зокрема с. Степне та с. Наталівка.

Ґрунтові води (перший від поверхні безнапірний горизонт) залягають переважно на глибині 3-8 м, а на підвищених ділянках вододільних плато - на глибині 9-12 м. Через відсутність надійного природного захисту (перекриваючих водотривів) у межах житлової забудови, ґрунтові води місцями можуть бути забруднені сполуками азоту (нітратами) та продуктами розкладу органічних речовин внаслідок антропогенного навантаження (несанкціоновані септики, вигрібні ями).

Особливістю громади є ризик виснаження підземних вод та зміни їхнього рівня внаслідок діяльності кар'єрів (водовідлив), що вимагає регулярного моніторингу стану підземних джерел у зоні впливу гірничих робіт.

Надрокористування

Хоча загалом у Запорізько-Пологівському регіоні відомі родовища залізних руд, марганцю, рідкісних металів (літію, берилію, ніобію, рідкісноземельних елементів), будівельних і декоративних каменів, безпосередньо у адміністративних межах у межах громади вони відсутні, оскільки товща четвертинних і неогенових осадів тут приховує кристалічний фундамент і не забезпечує геологічні розкриття, необхідних для прояву родовищ.

Разом з тим, територія Степненської громади в північно-західній частині межує з територією на якій веде виробничу діяльність з видобування та переробки граніту на щебінь та відсів щебню з лінією пересіву піску із відсівів щебню Товариство з обмеженою відповідальністю «Мокрянський кам'яний кар'єр №3» [25477298]. Загальний обсяг переробки граніту на щебінь та відсів щебню, двох дробарносортувальних цехів становить до 3000 тис. т/рік. Дробарносортувальні цехи ТОВ «Мокрянський кам'яний кар'єр №3» розташовані на східній межі м. Запоріжжя по вул. Загорська, 15.

В межах Степненської громади, розташоване родовище гранітів Наталівське (за 0,5 км на північ від села Наталівка, на правому березі річки Мокра Московка). За матеріалами, які офіційно опублікуванні в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля родовище розроблятиметься ТОВ «ВЕКТОР 3М», який є власником спеціального дозволу на користування надрами №6612 від 11.02.2022, що наданий з метою видобування граніту, придатного у якості сировини для отримання щебеню для будівельних робіт та побутового каменю, терміном дії на 20 років. Планована діяльність в межах дії спеціального дозволу на площі 20,468 га. Виходячи з гірничотехнічних умов залягання корисної копалини, її потужності і потужності розкривних порід при подальшій розробці ділянки приймається існуюча на кар'єрі система розробки з паралельним просуванням фронту робіт і зовнішнім відвалоутворюванням. Розвиток гірничих робіт планується у південно-західному напрямку і на глибину. Корисною копалиною є граніти, зачеплені вивітрюванням, середня потужність яких рівна 1,76 м і граніти свіжі до відмітки мінус 5 м із середньою потужністю 54,37 м. Корисна копалина обводнена. Проектна максимальна продуктивність родовища прийнята 400 тис.м³, а мінімальна 50 тис. м³ гірничої маси на рік. Максимальний середньорічний загальний об'єм розкривних порід 109,2 тис. м³. Звіт з оцінки впливу на довкілля щодо розробки Наталівського родовища гранітів ТОВ «ВЕКТОР-М» (ЄДРПОУ 32446022) доступний у відкритому доступі в Єдиному реєстрі ОВД, справа №202210510040. Він був офіційно оприлюднений 17.07.2023, висновок від 310.08.2023. До завершення військового стану інформація за даним реєстром обмежена.

Згідно з даними Державної служби геології та надр України доступ до електронної інформаційної бази обмежено через воєнний стан). Станом на лютий 2026 року відсутня інформація про ділянки надр, щодо яких оголошено конкурси на укладення угод про розподіл продукції.

У разі незатвердження ДДП вплив на геологічне середовище та від надрокористування в межах громади залишиться незмінним.

ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТА ЛАНДШАФТИ

За ландшафтними особливостями територія громади відноситься до Кінсько-Ялинської (Дніпровсько-Кінської) низовинної області Лівобережнодніпровсько-Приазовського краю (30) Синельниківсько-Вільнянський район (159). Вона являє собою слабохвилясту рівнину, що поступово знижується в бік долини р. Дніпро. Територія громади розташована в межах посушливої степової зони, де домінують переважно розорані різнотравно-типчаково-ковилкові степи.

Для ландшафтів громади характерна наявність платоподібних ділянок, складених потужною товщею лесових суглинків, на яких сформувалися звичайні родючі чорноземи. Рельєф значно розчленований системою балок, зокрема, балка Наталівська та прилеглі відроги, що зумовлює розвиток ерозійних процесів. Власне Степненська громада розташована в межах степової зони, де природні ландшафти зазнали значної антропогенної трансформації через інтенсивне сільськогосподарське освоєння та видобуток корисних копалин (кар'єрні ландшафти в районі с. Наталівка).

Численні пониження рельєфу та долини малих водотоків місцями мають ознаки замулення та пересихання, що є типовим для південних степових ландшафтів в умовах сучасних кліматичних змін. Особливістю ландшафтної структури громади є поєднання агроландшафтів з техногенно-зміненими територіями з залишками природної рослинності на схилах балок.

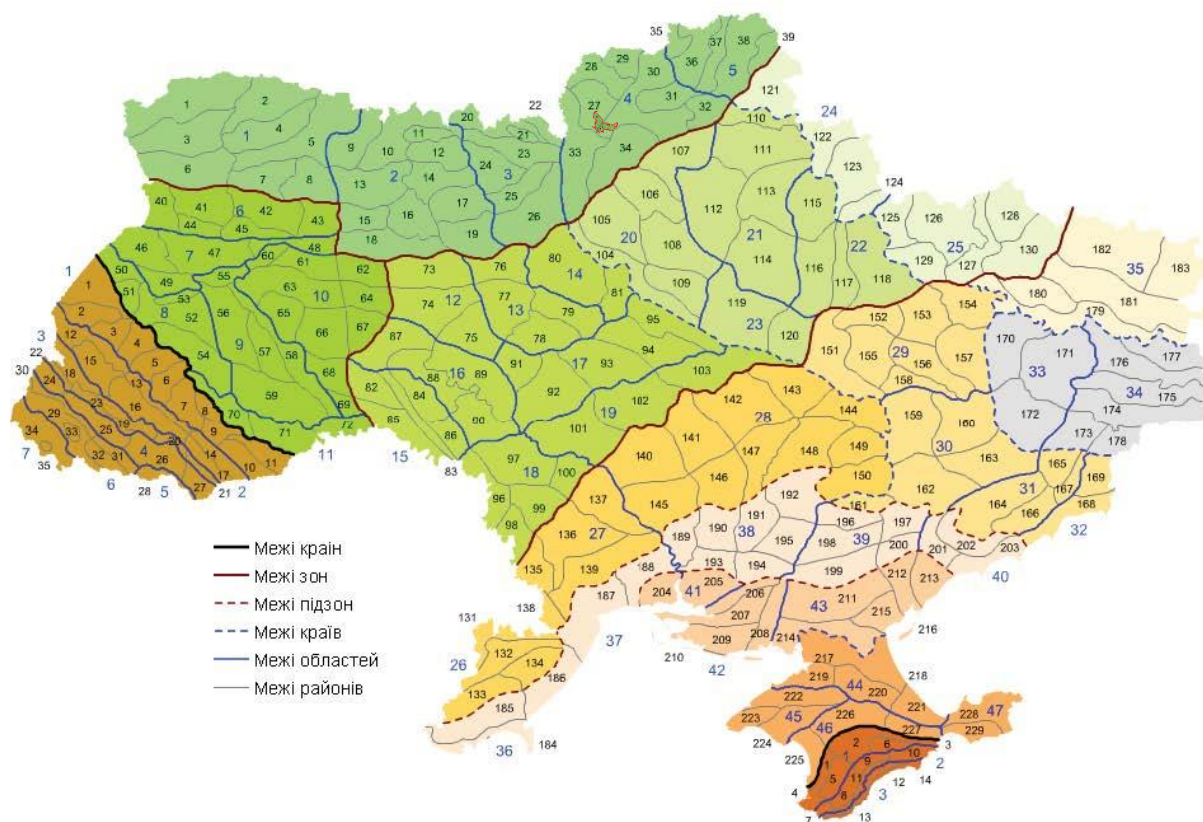

Рисунок 2.5. Фізико-географічне районування

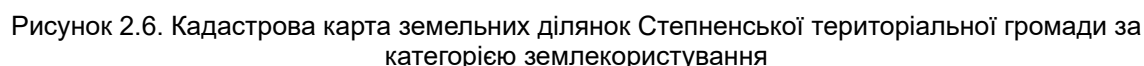
30 – Кінсько-Ялинська низовинна область область 162 - Дніпровсько-Кінський район

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ

Земельні ресурси Степненської територіальної громади складають сукупність

Залежно від цільового призначення земельний фонд громади поділяється на категорії земель, що мають різний правовий режим використання і охорони відповідно до Земельного кодексу України.

Вид земельних угідь	Площа, га	%
Землі сільськогосподарського призначення	10074,5	83,8
Ліси та інші лісовкриті площі	385,2	3,2
Землі житлової та громадської забудови	456,8	3,8
Землі промисловості (в т.ч. кар'єри)	842,5	7,0
Землі водного фонду	265,0	2,2
Усього по громаді	12024,0	100,0

Землі промисловості, транспорту та зв'язку займають вагоме місце в структурі громади (близько 7%), що зумовлено функціонуванням потужних видобувних підприємств, зокрема Наталівського родовища гранітів.

Землі житлової та громадської забудови зосереджені переважно у селах Степне, Наталівка та Лежине. Землі водного фонду представлені долинами малих річок та системою ставків і балок. Площа земель природно-заповідного фонду та історико-культурного призначення потребує уточнення згідно з новими проєктами землеустрою, проте в межах громади наявні цінні степові ділянки вздовж балок, що мають високий рекреаційний та природоохоронний потенціал.

Структура ґрунтового покриву

На території громади переважають ґрунти степового типу, що сформувалися в умовах недостатнього зволоження під трав'янистою рослинністю. Найбільш розповсюджені чорноземи звичайні та південні чорноземи. На узбережжях та в заплавах річок зустрічаються лучно-чорноземні та солонцюваті ґрунти.

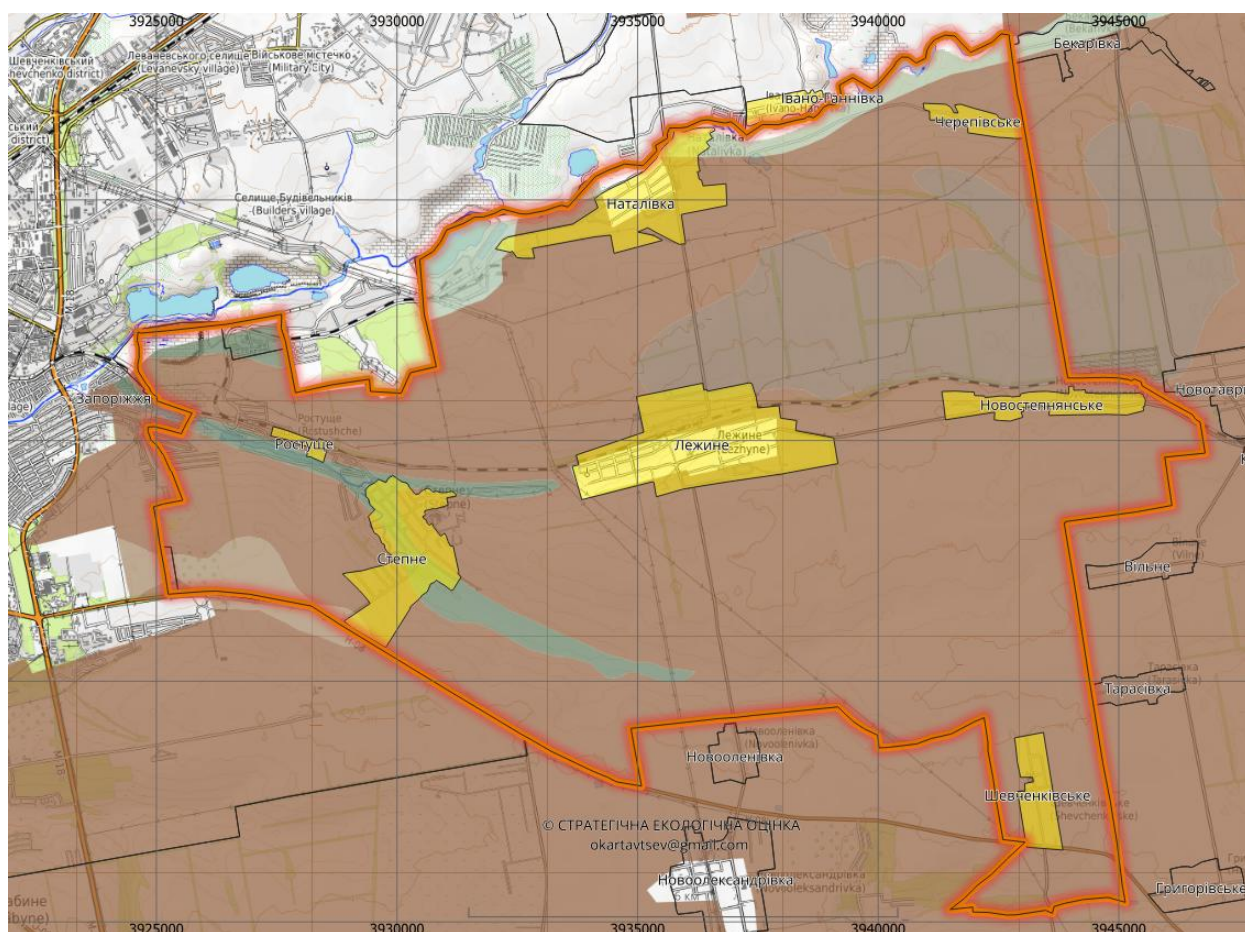

Рисунок 2.7. Карта ґрунтів Степенської громади

Степенська громада розташована у межах Придніпровської низовини в зоні північного Степу, що визначає її ґрунтовий покрив як один із найпродуктивніших для зернового господарства. Основними типами ґрунтів громади є чорноземи звичайні середньогумусні та малогу́мусні, які характеризуються високою природною родючістю, вміст гумусу становить 3,2-4,5%. Вони мають зернисту структуру, але схильні до переуцільнення при інтенсивному обробітку. Це основний ресурс для вирощування пшениці, соняшнику та кукурудзи. Чорноземи солонцюваті зустрічаються локально, мають гірші водно-фізичні властивості та потребують спеціальних агротехнічних заходів таких як гіпсування та глибоке розпушування. Лучно-чорноземні та алювіальні ґрунти поширені в заплавах балок, зокрема, балки Наталівської, вони багаті на поживні речовини та придатні для сіножатей і пасовищ.

Основними джерелами забруднення ґрунтів у Степненській громаді є військові дії, техногенне забруднення, сільське господарство та природні процеси ерозії. Внаслідок обстрілів і падіння дронів у Степненській громаді фіксують забруднення ґрунтів уламками боєприпасів, вибуховими речовинами та паливно-мастильними матеріалами, що призводить до хімічного забруднення та локальної деградації земель.

Через високий ступінь розораності та знищення полезахисних лісосмуг відбувається дефляція верхнього родючого шару. Близькість до промислових центрів Запоріжжя та наявність кар'єрів на території громади сприяє накопиченню в ґрунтах важких металів та пиловому забрудненню. Сільськогосподарська діяльність також негативно впливає на стан ґрунтів: надмірне використання мінеральних добрив і пестицидів, відсутність сівозміни, глибока оранка та випас худоби спричиняють підкислення ґрунтів і їх деградацію. Для збереження аграрного потенціалу громади доцільним є впровадження заходів із відтворення родючості, контурно-меліоративного землеробства та рекультивації порушених земель.

У разі незатвердження ДДП використання земельних ресурсів та вплив на ґрунти залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи активні бойові дії які були на території громади.

Кліматичні чинники

Клімат громади помірно-континентальний з вираженими посушливо-суховійними явищами, що характеризується спекотним тривалим літом та малосніжною, порівняно м'якою зимою.

Опис поточних кліматичних умов

Опис поточних кліматичних умов передбачає наведення типових характеристик клімату, притаманних території виконання ДДП. Тип клімату вказується за загальноприйнятою класифікацією Кеппена-Гейгера.¹ Географічне положення Степненської громади зумовлює вологий помірний тип клімату (Dfa).

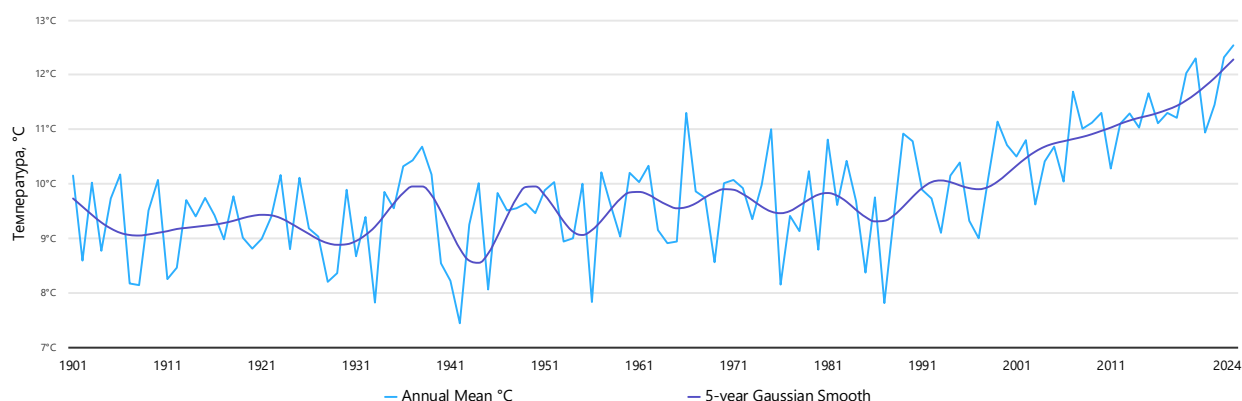
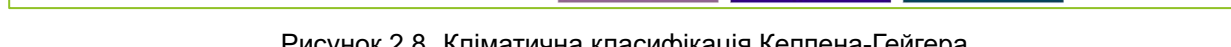

Рисунок 2.10. Часові ряди середньорічної середньої температури повітря 1901-2024 рр.

Для характеристики температури повітря, атмосферних опадів та вітру були використані середньо багаторічні значення, а також сезонний розподіл їх помісячних значень протягом року на основі результатів метеорологічних спостережень на

¹ п.2.2.2, Методичні рекомендації щодо врахування кліматичного компонента в документах державного планування та під час здійснення стратегічної екологічної оцінки. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 31 жовтня 2024 року № 1382

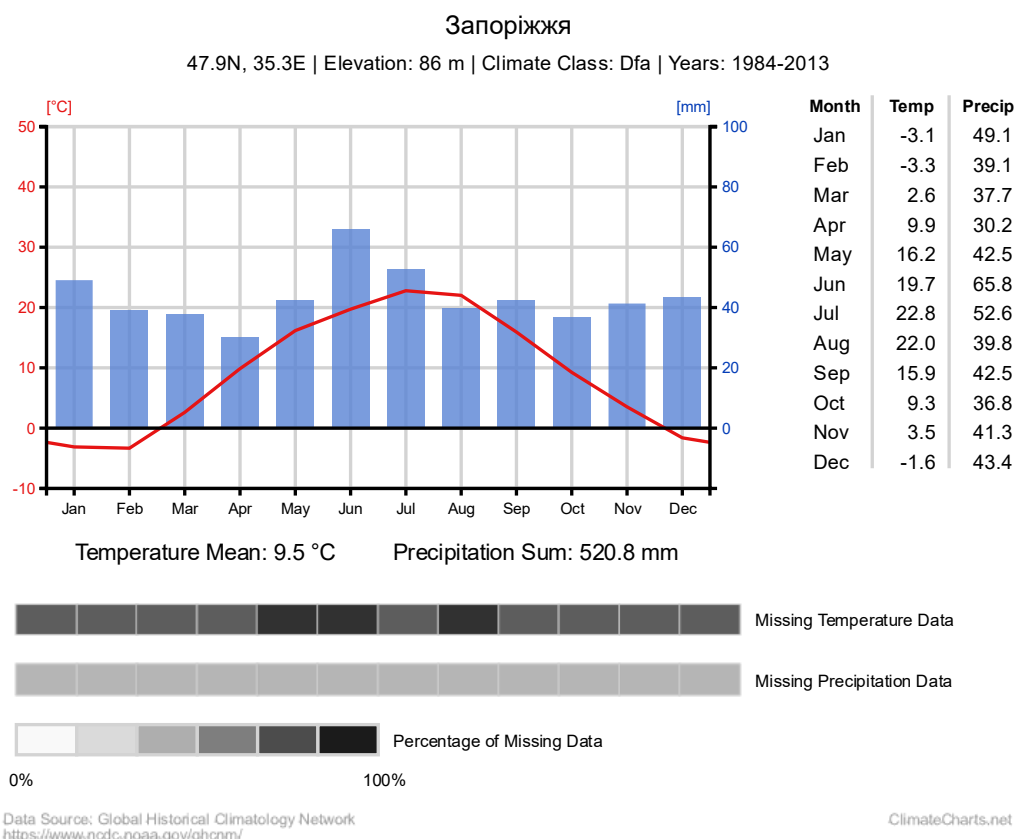

Рисунок 2.9. Кліматограма середньобаторічних значень, а також сезонний розподіл їх помісячних значень протягом року на основі результатів метеорологічних спостережень

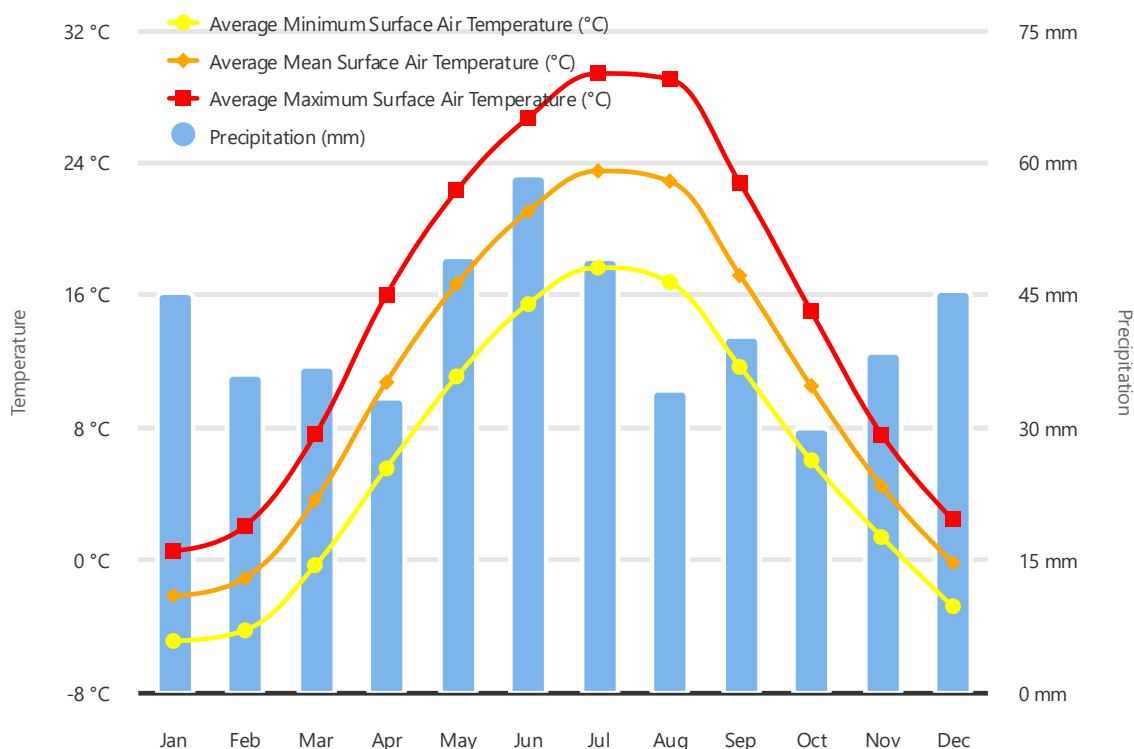

Рисунок 2.11. Сезонний цикл основних кліматичних характеристик 1991-2020рр.

Зима на території громади є помірно м'якою та малосніжною, зазвичай триває з початку грудня до початку березня. Середня температура повітря коливається від -2°C до -4°C, проте через вплив арктичних повітряних мас можливі короточасні різкі похолодання до -25°C. Характерною особливістю є часті відлиги, під час яких

сніговий покрив повністю тоне, що призводить до ожеледиці та перезволоження верхнього шару ґрунту. Стійкий сніговий покрив утворюється не щороку і рідко тримається довше кількох тижнів.

Весна настає порівняно рано, зазвичай у першій декаді березня. Вона характеризується швидким наростанням температури, що сприяє інтенсивному випаровуванню вологи з ґрунту. Погода у цей період мінлива: сонячні дні часто змінюються поверненням холодів та нічними заморозками, які можуть тривати до середини травня. Недостатня кількість опадів у квітні-травні часто призводить до виникнення весняних посух та суховіїв, що створює ризики для посівної кампанії.

Літо найбільш тривалий та спекотний сезон, що триває понад 100 днів. Середня температура липня становить +23°C...+25°C, проте в денні години вона часто перевищує позначку +30...+35°C. Опади мають переважно зливовий характер і супроводжуються грозами, поривчастим вітром, а подекуди градом. Висока випаровуваність на фоні дефіциту дощів часто спричиняє ґрунтову посуху та суховії, що є одним із головних кліматичних викликів для сільськогосподарського сектору громади.

Осінь на території громади зазвичай тепла і суха, триває з середини вересня до кінця листопада. У першій половині осені часто спостерігається «бабине літо» з яною та сухою погодою. З жовтня кількість опадів поступово зростає, вони стають тривалими та менш інтенсивними. Перші заморозки зазвичай припадають на кінець жовтня або початок листопада. Поступове зниження температури та помірне зволоження створюють сприятливі умови для вегетації озимих культур, проте останніми роками спостерігається тенденція до затяжних осінніх посух.

Середньорічна температура повітря в північній частині області коливається від +8,2°C...+9,4°C. Середня температура найтеплішого місяця (липня) становить +22,0°C з максимальними значеннями до +39°C...40°C, а найхолоднішого (січня) - 4,1°C морозу з мінімальними показниками до -31°C...33°C. Тривалість безморозного періоду в середньому складає 193 дні.

Таблиця 2.6. Середньобаторічна температура повітря, °C

Температура повітря середня	Місяць											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	-2...-4	-1...-3	+3...+5	+10...+12	+16...+18	+20...+22	+22...+23	+10...+12	+17...+19	+10...+12	+4...+6	-1...-3

Стійкий сніговий покрив на території Степненської громади зазвичай утворюється у другій половині листопада або у першій половині грудня. Середня висота снігу варіюється в межах 8-16 см, проте в аномальні роки (зокрема, у березні 1987 року) вона досягала 43-59 см. Глибина промерзання ґрунту є дуже мінливою, у найбільш холодні та малосніжні зими, наприклад, 1986 р., ґрунт промерзав на 140-150 см. Протягом останнього десятиліття спостерігається чітка тенденція до потепління: часто стійкий сніговий покрив взагалі не встановлюється, а ґрунт промерзає слабо або залишається талим протягом усієї зими.

Відповідно до кліматичних особливостей Запорізького регіону, на території громади випадає в середньому 450–550 мм опадів за рік.. Розподіл опадів протягом року нерівномірний, максимальна кількість припадає на червень та липень (часто у вигляді інтенсивних злив), а мінімальна - на січень-березень. У посушливі роки сумарна кількість опадів може знижуватися до 300-400 мм, тоді як у вологі роки сягати 600-700 мм. Найбільша добова інтенсивність опадів у літній період іноді досягає 100-140 мм, що створює ризики водної ерозії ґрунтів та підтоплення понижених ділянок рельєфу.

Таблиця 2.7. Середньобогаторічна кількість опадів, мм

Середня кількість опадів	Місяць												Рік
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	35-40	30-35	35-40	40-45	45-55	50-60	45-55	30-35	35-40	35-40	40-45	40-45	
													505

Розподіл напрямків вітру на території Степненської громади зумовлений її розташуванням у степовій зоні. У холодний період переважають вітри східного та північно-східного румбів, які приносять морозну погоду, або південного, що спричиняють відлиги. У теплий період домінують західні та північно-західні вітри. Середня річна швидкість вітру становить 3 м/с.

Територія громади є вразливою до стихійних метеорологічних явищ. Протягом року фіксується до 20 днів із поривами вітру 15 м/с і більше. Такі явища, особливо влітку, супроводжуються пиловими бурями, суховіями та градом, що посилює ерозію ґрунтів і потребує відновлення системи полезахисних лісосмуг. У зимовий період небезпеку становлять хуртовини, ожеледь та тумани, які створюють ризики для енергосистем та дорожньої інфраструктури.

Фізико-географічне розташування громади та специфіка атмосферних процесів обумовлюють необхідність впровадження заходів з адаптації до змін клімату. Реалізація Стратегії розвитку громади спрямована на впровадження енергоефективних технологій та зменшення викидів парникових газів. Відмова від цих оперативних завдань створить ризик посилення негативного антропогенного впливу на мікроклімат території, що в довгостроковій перспективі негативно позначиться на здоров'ї населення та стійкості агропромислового комплексу.

Річна кількість атмосферних опадів складає 513 мм. Найменша кількість опадів спостерігається у березні (34 мм) та жовтні (32 мм), найбільша - у червні (59 мм) та липні (56 мм).

Мінімальна річна кількість опадів (273 мм) спостерігалась у 1951, максимальна (881 мм) - у 1960. У середньому спостерігається 127 днів з опадами на рік. Найменше днів з опадами спостерігається у серпні та жовтні (по 7 днів), найбільше - у грудні (16 днів). Кількість днів із грозами в середньому за рік дорівнює 22, з градом – 5 днів, зі снігом – 53 дня.

Середня відносна вологість повітря за рік складає 74%. Найменша вологість повітря спостерігається у серпні (61 %), найбільша - у грудні (89 %).

Таблиця 2.8. Відносна вологість повітря, %

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
86	84	81	68	62	64	64	61	66	76	86	89	74

Протягом року переважають вітри північних та східних румбів, відповідно 17,8 % та 14,1 %. Найбільшу повторюваність мають вітри з півночі (17,8%), найменшу - з північного заходу (9,2%) та південного заходу (10,4%). Найбільша швидкість вітру в січні та лютому, відповідно 5,4 м/с і 5,7 м/с, найменша – у липні 3,7 м/с.

Швидкість вітру (за середніми багаторічними даними), повторюваність перевищень якої становить 5% - 11 м/с. Найбільша швидкість вітру спостерігаються взимку і навесні, найменша - влітку і спочатку осені.

Таблиця 2.9. Швидкість вітру по місяцях, м/с

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
5,4	5,7	5,2	5,0	4,4	3,8	3,7	3,8	4,1	4,6	4,9	5,2	4,7

Повторюваність напрямів вітру та штилів за рік (середньорічна роза вітрів, %) наведені в таблиці. Найменша хмарність спостерігається у серпні (3,9 балів), найбільша - у грудні (8,1 бала).

Таблиця 2.10 Загальна хмарність, (бали)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
7,1	7,2	6,7	6,2	5,4	5,0	4,3	3,9	4,4	5,4	7,8	8,1	6,0

Таблиця 2.11. Середня за рік швидкість вітру, м/с

	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
4.2	4.4	4.6	4.2	4.0	3.3	3.2	3.1	3.0	3.4	4.4	4.3	3.8

Адаптація до змін клімату в громаді

Інтеграція питань зміни клімату в процес стратегічного розвитку та прийняття рішень на всіх етапах, в тому числі при підготовці планувальних документів, є одним із ключових способів реагування на виклики, пов'язаних зі зміною клімату. СЕО виступає одним з найбільш дієвих інструментів для інтеграції кліматичної політики, яка забезпечує дотримання пріоритетів політики пом'якшення та адаптації до зміни клімату на місцевому рівнях.

За останні роки в регіоні, як і по Україні та в цілому у світі відмічається безперервний період потепління. За даними вчених 2025 рік загалом є найтеплішим за інструментальних час спостережень і має всі шанси стати найтеплішим роком, перевищивши рекорди 2023 та 2024 років.

Зміна клімату – процес, який безпосередньо або опосередковано пов'язаний з людською діяльністю та змінює склад земної атмосфери, що є додатковим чинником до природної мінливості клімату, яка спостерігається протягом порівнюваних часових періодів. Головним винуватцем глобального потепління вважається парниковий ефект. Середньо- і довгострокові прогнозування кліматичних показників здійснюють на основі моделей зміни клімату, які враховують можливі сценарії глобальних викидів парникових газів. Для аналізу тенденцій зміни клімату на території України а рекомендується використовувати кліматичні моделі за сценаріями RCP4.5 (CMIP5) або SSP2-4.5 (CMIP6), які вважаються усередненими шляхом ймовірного розвитку та найбільш вірогідними сценаріями до 2060 року за оцінками експертів.

Таблиця 2.12. Сценарії зміни клімату згідно CMIP5

RCP	Опис сценарію зміни клімату	Ступінь нагріву земної поверхні, Вт/м ²
1	2	3
RCP 1.9	Глобальне потепління становить нижче 1,5°C, що є бажаною метою Паризької угоди	1,9
RCP 2.6	Викиди вуглекислого газу (CO ₂) почнуть знижуватися до 2020 року і стануть нульовими до 2100 року. Зростання глобальної температури не більше 2°C до 2100 року.	2,6
RCP 4.5	Середній сценарій, вважається найбільш реалістичним. Пік емісій парникових газів близько 2040 року, після чого зниження. Зростання глобальної температури до 2-3°C до 2100 року.	4,5
RCP 8.5	Найгірший сценарій. Викиди парникових газів продовжуються протягом 21 сторіччя. Зростання глобальної температури до 5°C до	8,5

RCP	Опис сценарію зміни клімату	Ступінь нагріву земної поверхні, Вт/м ²
1	2	3
	2100 року.	

Таблиця 2.13. Соціально-економічні шляхи зміни клімату згідно CMIP6

SSP	Опис соціально-економічного шляху	Потепління		Вірогідні температури у 2081-2100 рр.
		2041-2060	2081-2100	
1	2	3	4	5
SSP1-1.9	Дуже низькі викиди парникових газів: скорочення викидів CO ₂ до чистого нуля до 2050 року	1,6°C	1,4°C	1,0 – 1,8
SSP1-2.6	Низькі викиди парникових газів: скорочення викидів CO ₂ до чистого нуля до 2075 року	1,7°C	1,8°C	1,3 – 2,4
SSP2-4.5	Середні викиди парникових газів: викиди CO₂ залишаються без змін до 2050 року, потім знижуються, але не досягають чистого нуля до 2100 року. Найбільш вірогідний шлях	2,0°C	2,7°C	2,1 – 3,5
SSP3-7.0	Високі викиди парникових газів: викиди CO ₂ подвоюються до 2100 року	2,1°C	3,6°C	2,8 – 4,6
SSP5-8.5	Дуже високі викиди парникових газів: викиди CO ₂ потроюються до 2075 року	2,4°C	4,4°C	3,3 – 5,7

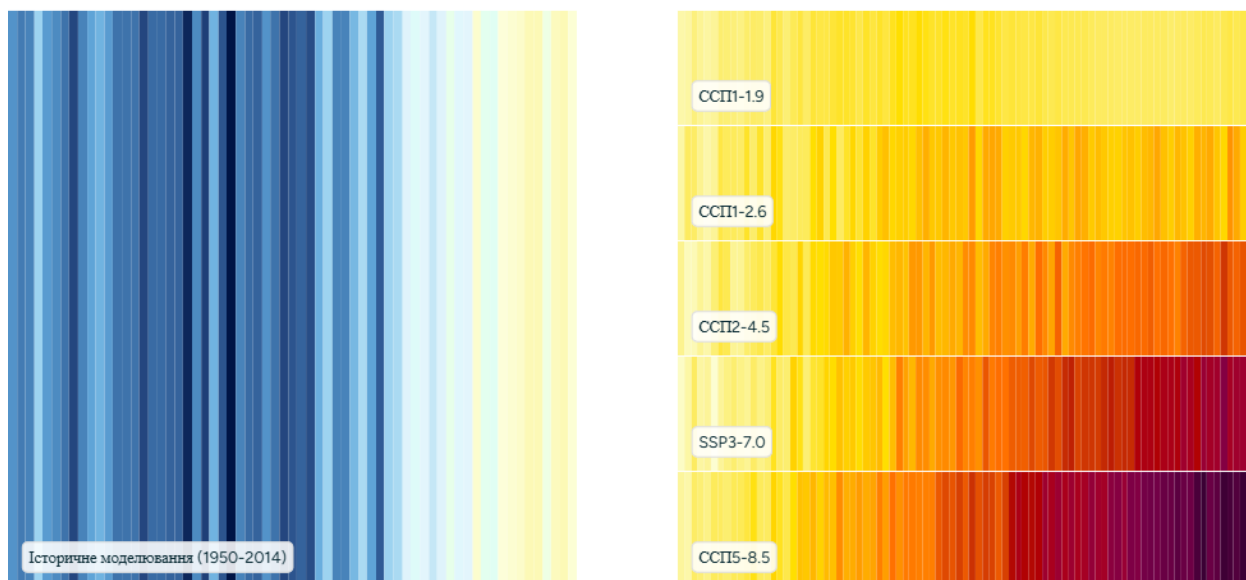

Рисунок 2.12. Графік «Смуги потепління» за результатами моделювання CMIP6 для Запоріжжя

Графік «Смуги потепління» надає візуальне представлення зміни вибраної змінної температури або опадів. Кожен стовпчик представляє середньорічне значення за рік. Дані отримані з медіани ансамблю кількох моделей CMIP6: історичне моделювання, 1950-2014 роки та для кожного SSP, 2015-2100 роки. Відносно тепліше позначається жовтим або червоним кольорами, тоді як відносно похолодання позначається синім. Для дощу синіший колір означає вологіше. Цей графік теплового навантаження відображає різницю між кожним середнім періодом за десятиліття та історичним контрольним періодом (1995-2014) для кожного

місяця, за різними сценаріями потепління SSP.

За результатами проведеного дослідження чутливості громади до загроз, пов'язаних зі зміною клімату, можна сформуванати таблицю з визначенням секторів економіки громади, які є найбільш чутливі до тієї чи іншої кліматичної загрози.

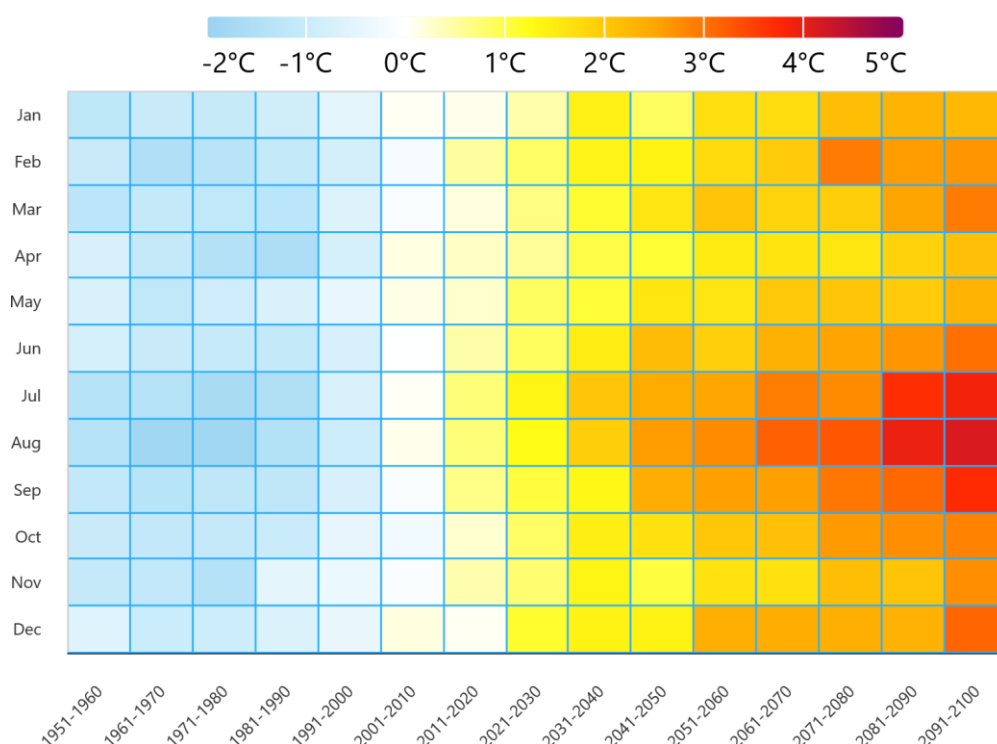

Рисунок 2.13. Прогнозована тепла діаграма середньої температура повітря громади, ССП 2-4.5

Результати оцінки чутливості до наслідків кліматичних загроз по секторах економіки із зазначенням загальної числової оцінки чутливості громади до кліматичних загроз, визначені найбільш чутливість, до яких повинна бути проявлена найбільша увага при плануванні заходів з адаптації клімату.

Таблиця 2.14. Загальна оцінка чутливості громади до кліматичних загроз з урахуванням імовірності виникнення

Група кліматичних загроз	Кліматична загроза	Розрахунок чутливості	Оцінка чутливості	
1	2	3	4	5
Екстремальна спека		$3 \times 15 = 45$	>40	сильна
Екстремальний холод		$1 \times 9 = 9$	<10	низька
Екстремальні опади	Екстремальні зливи	$2 \times 8 = 16$	<20	середня
Підтоплення	Повені	$2 \times 22 = 44$	>40	сильна
Посуха та дефіцит води		$2 \times 8 = 16$	<20	середня
Шторми, буревії	Сильний вітер, блискавки	$(1 \times 10) + (2 \times 4) = 18$	<20	середня
Пожежі	Пожежі лісові і наземні	$3 \times 15 = 45$	>40	сильна
Інші	Захворювання, поширення інвазійних видів	$2 \times 8 = 16$	<20	середня

З врахування чутливості громади до кліматичних ризиків та ступенів адаптації до них виконаємо оцінку вразливості громади до ризиків, пов'язаних зі зміною клімату. Оцінка проводиться відповідно до методики Угоди мерів.

Таблиця 2.15. Інтегральні рівні чутливості і адаптації

Чутливість	Потенціал адаптації			
	0	1	2	3
1 – 5	V1	V0	V0	V0
6 – 10	V1	V1	V0	V0
11 – 15	V2	V1	V1	V0
16 – 20	V2	V2	V1	V1
21 – 25	V3	V2	V2	V1
26 – 30	V3	V3	V2	V1
понад 31	V3	V3	V3	V2

V3 - дуже високий рівень вразливості, слід вибрати варіанти адаптації і вжити термінових заходів.

V1 - прийнятний рівень вразливості, проте необхідні заходи з адаптації і забезпечення регулярного моніторингу.

V2 - високий рівень вразливості, слід запропонувати належні дії з адаптації для зниження вразливості.

V0 - прийнятний рівень вразливості, тому немає необхідності проводити будь-які заходи з адаптації та здійснювати моніторинг.

Рівень вразливості означає, які пошкодження та збитки може принести громаді конкретний кліматичний ризик. Так, наприклад, може бути само по собі потенційно загрозливе явище, але громада вже добре адаптована до нього. В такому разі додаткових першочергових дій не потрібно. А для іншого ризику, навіть якщо це явище стається нечасто та має не дуже загрозливих наслідків, громада може бути зовсім не підготовленою і понесе надмірні непередбачені збитки.

Таблиця 2.16. Підсумкова оцінка вразливості до ризиків від кліматичних загроз

Кліматичний ризик	Чутливість	Оцінка адаптації	Оцінка вразливості
Екстремальна спека	45	2	V3
Екстремальний холод	9	2	V0
Екстремальні опади	16	1	V1
Повені	44	2	V3
Посуха та дефіцит води	16	1	V2
Шторми, буревії	18	2	V0
Пожежі	40	2	V3
Захворювання, інвазійні види	20	1	V1

Таким чином, найбільшу вразливість громади виявлено до кліматичних загроз пов'язаних з екстремальною спекою, повенями та лісовими і наземними пожежами. Середній рівень вразливості для загрози посухи та дефіциту води. Ці ризики потребують найбільшої уваги, проведення адаптаційних заходів - розвиток необхідної інфраструктури, попереджувальних дій, проведення навчання, забезпечення соціального захисту. Необхідно заздалегідь планувати розвиток системи водовідведення з врахуванням можливих підтоплень. Існуючий рівень запобігання наслідкам цих ризиків безпеки гарантує достатній комфорт, але для подібних потенційно вразливих ризиків потрібно проявляти уважність, вчасно реагувати на критичні ситуації, вносити зміни у існуючу систему відведення води. Низьким за рівнем вразливості для громади є ризики, що пов'язані з екстремальними опадами та збільшенням захворюваності населення та поширення інвазійних видів. Прийнятний рівень вразливості пов'язаний з кліматичних загроз пов'язаних з екстремальним холодом та штормами та буревіями.

Оцінка впливу даного документу державного планування на клімат виконана із комбінації п'яти елементів: М-, М+, Мt, А+ та А-. Кількісні значення елементів М+ та М- будуть розраховані як поточні середньорічні сумарні викиди та поглинання

парникових газів від конкретного заходу та оцінка середньорічних сумарних викидів та поглинання парникових газів після завершення³.

Таблиця 2.17. Елементи узагальненої оцінки впливу на клімат

Елемент	Напрямок	Варіант впливу на клімат	Ознаки наявні в Стратегії та Плані
1	2	3	4
M-	Пом'якшення (mitigation)	зменшення сумарного щорічного негативного впливу	- зменшення енерго-, ресурсо- та водокористування - збільшення територій, що забезпечують поглинання вуглецю - збільшення частки використання велосипедів у порівнянні з громадським та індивідуальним - зменшення або відмова від використання викопного палива за рахунок збільшення використання відновлювальних джерел енергії - перехід на низьковуглецеві технології - покращення (удосконалення) практик поводження з відходами та землекористування
M+		збільшення сумарного щорічного негативного впливу	відсутні
Mt		одноразові великі викиди ПГ	відсутні
A+	адаптація (adaptation)	сприяння сумарного адаптаційного потенціалу	- ефективне використання місцевих ресурсів (енергетичних, матеріальних, транспортних, земельних, водних т.д.) - впровадження систем водоспоживання та водовідведення з урахуванням можливих змін у режимі опадів - перехід на клімат нейтральні технології - створення додаткових комфортних зон зеленої інфраструктури в межах населених пунктів (з контрольованою температурою та вологістю) - забезпечення енергоефективного та інженерного захисту споруд від стихійних природних лих
A-		зменшення сумарного адаптаційного потенціалу	відсутні

Населені пункти характеризуються формуванням специфічного мікроклімату, за рахунок специфіки зміни аеродинамічних, радіаційних, термічних характеристик атмосфери та вологості. Виділення в містах великої кількості тепла, зміна газового та аерозольного складу повітря призводять до зростання температури повітря та формування так званих «островів» тепла. Стратифікація температури над великим містом у порівнянні з температурою прилягаючої місцевості може спостерігатися до висоти в кілька сотень метрів. Ключовим елементом при адаптації до зміни клімату є контроль за обсягами викидів парникових газів.

У разі незатвердження ДДП викиди парникових газів та кліматичні чинники залишаться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи глобальні кліматичні зміни.

³ Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 31.10.2024 № 1382

Таблиця 2.18. Результати оцінки ризиків виникнення кліматичних загроз за IPCC

Кліматична загроза	Поточний ризик виникнення		Прогнозний ризик виникнення		
	імовірність виникнення	вплив	зміна інтенсивності	зміна частоти	період
1	2	3	4	5	6
Екстремальна спека	Висока	Середній	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Екстремальний холод	Низька	Низький	Зменшення	Зменшення	Короткостроковий Середньостроковий
Екстремальні опади	Середня	Низький	Без змін	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий
Екстремальні зливи	Висока	Середній	Збільшення	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий
Екстремальні снігопади	Низька	Низький	Зменшення	Зменшення	Короткостроковий
Річкові повені	Середня	Високий	Зменшення	Зменшення	Короткостроковий Середньостроковий
Посухи та нестача води	Середня	Низький	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Буревії	Середня	Середній	Без змін	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Сильний вітер	Середня	Середній	Без змін	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Блискавка	Середня	Середній	Збільшення	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий

Кліматична загроза	Поточний ризик виникнення		Прогнозний ризик виникнення		
	імовірність виникнення	вплив	зміна інтенсивності	зміна частоти	період
1	2	3	4	5	6
Стихійні пожежі:	Висока	Середній	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Лісові пожежі	Середня	Високий	Зростання	Без змін	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Наземні пожежі	Висока	Середній	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Інші	Середня	Середній	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий
Захворювання, спричинені інвазійністю	Середня	Низький	Зростання	Зростання	Короткостроковий Середньостроковий Довгостроковий

Таблиця 2.19. Загальна оцінка чутливості по секторах економіки громади до кліматичних загроз за IPCC

Кліматична загроза	Імовірність виникнення	Сектор економіки											оцінка чутливості кліматичної загроза
		житлово-комунальне господарство	транспорт	енергетика	водопостачання та водовідведення	сільське та лісове господарство	накопичення середовища і біорізноманіття	охорона здоров'я	цивільний захист і надзвичайні ситуації	туризм	освіта	інформаційно-комунікаційні технології	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Екстремальна спека	3	2	1	2	1	2	1	2	0	1	0	0	15
Екстремальний холод	1	2	1	2	0	1	0	1	0	0	1	0	9

Кліматична загроза	Імовірність виникнення	Сектор економіки											оцінка чутливості кліматичної загрози
		житлово-комунальне господарство	транспорт	енергетика	водопостачання та водовідведення	сільське та лісове господарство	наколишнє середовище і біорізноманіття	охорона здоров'я	цивільний захист і надзвичайні ситуації	туризм	освіта	інформаційно-комунікаційні технології	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Екстремальні опади	2	2	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	8
Підтоплення/повені	2	3	3	3	0	0	0	1	3	3	3	1	22
Посуха	2	0	0	0	2	2	1	1	0	0	0	0	8
Буревії	1	2	1	2	0	1	0	1	1	0	0	1	10
Блискавка	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4
Пожежі (лісові/наземні)	3	2	0	1	0	3	3	1	2	0	0	0	15
Захворювання Поширення інвазійних	2	0	0	0	1	0	2	3	0		0	0	8
Загальна оцінка для сектору		14	8	11	4	9	8	10	7	4	4	2	99

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації своїм листом від 20.02.2026 № 13/021-14/04.02 здійснює видачу дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (далі - Дозвіл) суб'єктам господарювання, об'єкти яких належать до другої та третьої груп.

З переліком Дозволів, виданих Запорізькою обласною державною адміністрацією суб'єктам господарювання, можна ознайомитись на офіційному вебсайті Запорізької обласної державної адміністрації за посиланням: <https://surl.li/glxohv>. Отримати за зазначеною адресою інформацію щодо дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації не можливо оскільки інформація про місцезнаходження об'єкта суб'єкта господарювання (промислового майданчику) не підлягає оприлюдненню на період воєнного стану.

В цьому ж листі зазначено, що у період воєнного стану право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі подання до дозвільних органів декларації про провадження господарської діяльності, без отримання Дозволу, через Єдиний державний веб-портал електронних послуг відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану». З переліком Декларацій, поданих суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність у межах Запорізької області, можна ознайомитись на офіційному вебсайті Запорізької обласної державної адміністрації за посиланням: <https://surl.li/ytovydl/>.

У порівнянні з регіональним центром містом - Запоріжжя, який межує з громадою і є одним з навантажених міст за промисловим потенціалом, обумовлений наявністю і концентрацією підприємств чорної і кольорової металургії, теплоенергетики, атомної енергетики, хімії, машинобудування, якість атмосферного повітря у громаді відповідає нормативам якості та безпеки.

На поточний стан атмосферного повітря Степненської територіальної громади суттєво вплинули зміни в господарській діяльності, спричинені збройною агресією РФ. Спостерігається певне зменшення обсягів викидів від стаціонарних промислових джерел, що обумовлено вимушеним призупиненням роботи підприємств регіону або їх повним закриттям через критичні руйнування інфраструктури.

Водночас виникли нові, специфічні чинники забруднення, тому що протягом 2023–2025 років під час постійних обстрілів прикордонних та прилеглих територій Запорізької області в атмосферу вивільнялися значні обсяги продуктів хімічних реакцій. Ці викиди спричинені вибухами, детонацією ракет і снарядів, а також пожежами, що виникають внаслідок бойових дій. Таке неконтрольоване надходження забруднюючих речовин (оксидів азоту, вуглецю, сірки та дрібнодисперсного пилу) створює додаткове навантаження на екосистему громади та може мати довгостроковий негативний вплив на здоров'я населення, нівелюючи ефект від зниження промислової активності.

Моніторинг забруднення атмосферного повітря

Державний моніторинг забруднення атмосферного повітря в регіоні здійснюється Запорізьким обласним центром з гідрометеорології, проте мережа стаціонарних

постів спостережень зосереджена переважно в обласному центрі м. Запоріжжя. Безпосередньо на території Степненської громади мережа постів державного моніторингу відсутня. Оцінка якості повітря в межах громади базується на даних найближчих постів спостереження та розрахункових методах. У повітрі традиційно визначається вміст основних домішок: завислих речовин (пилу), діоксиду сірки, оксиду вуглецю та діоксиду азоту. Специфічні домішки, зокрема важкі метали (кадмій, залізо, марганець, мідь, нікель, свинець, хром, цинк), досліджуються лише на спеціалізованих постах промислової зони м. Запоріжжя, вплив яких може мати кумулятивний характер для Степненської ТГ через розу вітрів.

Атмосферне повітря у Степненській громаді загалом характеризується задовільною якістю. Згідно з даними автоматизованих систем моніторингу, зокрема за показниками AQI - індексу якості повітря, рівень забруднення зазвичай оцінюється як «низький» або «добрий» (безпечний для населення). Основні показники забруднювачів, таких як дрібнодисперсний пил (PM2.5 та PM10), залишаються в межах норми, проте можуть коливатися під час сезонних пилових бур або інтенсивного руху транспорту. Важливо зазначити, що хоча загальний рівень забруднення (ІЗА) у 2025 році оцінювався як низький, на території самої громади постійний державний моніторинг жодним суб'єктом не здійснюється. Це зумовлює необхідність впровадження локальних систем контролю якості повітря в рамках Стратегії розвитку громади до 2027 року для забезпечення екологічної безпеки мешканців.

Викиди від стаціонарних джерел

На території Киселівської громади основними стаціонарними джерелами викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є котельні, підприємства переробки сільськогосподарської продукції. Котельні використовують різні види палива, котли невеликої потужності, що як правило відповідають сучасним вимогам енергоефективності та екологічної безпеки і працюють лише у холодну пору року протягом опалювального сезону. Характерні викиди забруднюючих речовин що утворюються від спалювання органічного палива (оксиди азоту, вуглецю, сірки та сажа) носять сезонний характер та мають безпечний локальний вплив, не створюючи небезпечних концентрацій для здоров'я населення.

Найбільші обсяги викидів очікується в результаті початку робіт з видобування корисних копалин у Наталівському кар'єрі. Разом з тим, діяльність і вплив на атмосферне повітря ТОВ «Мокрянський кам'яний кар'єр № 3» на межі громади, оцінюється як прямий, довгостроковий, постійний, місцевий, кумулятивний, помірної значимості та ймовірний у разі аварії.

Викиди від транспорту

Степненська громада межує з півдня автомобільною дорогою Н-08 (Бориспіль-Маріуполь) і забезпечує транспортний коридор між центральною та східною Україною. У межах Запорізького району та Степненської громади дорога Н-08 є однією з головних транспортних артерій для вантажопотоку, оскільки з'єднує промислові центри і є однією з найбільш завантажених у регіоні. Загальна інтенсивність руху на ділянці Запоріжжя - межа з Дніпропетровською областю приблизно 10–15 тис. транспортних засобів/добу. Частка вантажного транспорту: близько 40–50% від загального потоку. Середньодобова інтенсивність вантажних складає орієнтовно 4–7 тис. вантажівок/добу.

Через громаду проходять обласні автомобільні дороги загального користування

місцевого значення, які забезпечують транспортне сполучення між населеними пунктами району та вихід на дороги державного значення: О-080514 (~ 20 км) та О-080721. Середньодобова інтенсивність оцінюється для таких доріг 500-2000 авто/добу, зі переважним складом потоку вантажних автомобілів до 30-40% (в залежності від сезону), автобусів 5–10% та легкових автомобілів.

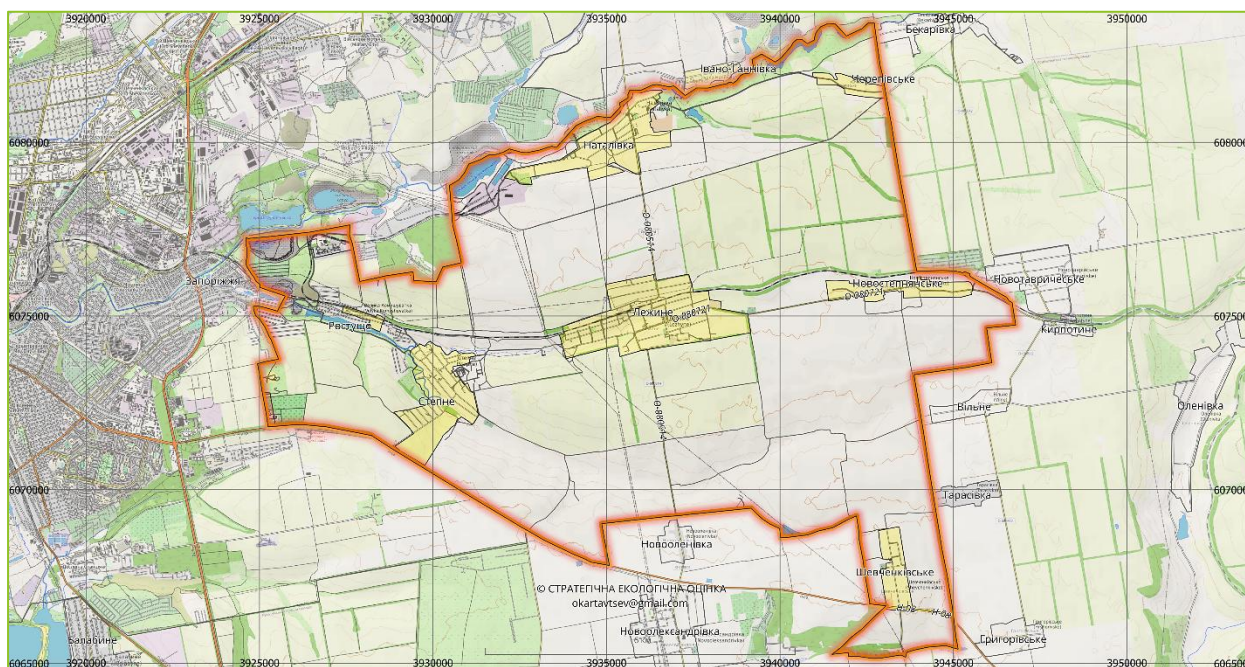

Рисунок 2.5. Мережа автодоріг які проходять через територію Киселівської громади

Основними забруднювачами від викидів автотранспорту за а методологією ЕМЕР/EEA Guidebook (1.A.3.b «Road transport») та COPERT яка є стандартом ЄС для оцінки викидів від автотранспорту і ґрунтується на пропорційності витрат моторного палива є: *оксид вуглецю (CO) та діоксид вуглецю (CO₂)* і який в свою чергу головним парниковим газом, *оксида азоту (NO_x)* викиди більші від дизельних двигунів, особливо вантажних авто, *тверді частинки (PM)*, а також *леткі органічні сполуки (VOC)* які викидаються переважно від легкових авто з бензиновими двигунами.

Виходячи з більшої інтенсивності дороги державного значення (Н-8) та інтенсивності руху по ним, а також значну частку вантажних транспортних засобів (30–40%) поза населених пунктів громади не слід очікувати збільшення впливу від забруднення та шуму в населених пунктах громади.

У разі незатвердження ДДП викиди забруднюючих речовин та якість атмосферного повітря залишиться незмінною або зазнає змін у бік покращення через зменшення споживання палива та заміни обладнання котельень на більш енергоефективне.

РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Радіаційний стан на території Степненської територіальної громади визначається природним фоном (космічне випромінювання та природні радіонукліди в ґрунті) та техногенним впливом. Територія громади розташована в межах Українського кристалічного щита, що зумовлює наявність порід з природним вмістом радіоактивних елементів, зокрема радону. Проте основна увага в питаннях радіаційної безпеки приділяється техногенним чинникам, зважаючи на близькість до найбільшої в Європі Запорізької атомної електростанції (ЗАЕС).

Державний моніторинг радіаційного фону в регіоні здійснюється Запорізьким обласним центром з гідрометеорології та установами МОЗ України через мережу постів спостереження. На території Степненської громади стаціонарні пости державного радіаційного моніторингу відсутні, тому аналіз базується на даних найближчих постів м. Запоріжжя та виїзних замірів.

За даними спостережень 2023–2025 років, потужність експозиційної дози гамма-випромінювання (радіаційний фон) на прилеглих територіях становить 10–15 мкР/год (0,10–0,15 мкЗв/год). Ці показники знаходяться в межах природного фону, характерного для даної місцевості, і не перевищують контрольних рівнів (норма - до 30 мкР/год).

В умовах повномасштабної збройної агресії РФ та окупації ЗАЕС, радіаційна безпека Степненської ТГ набула особливої актуальності через потенційні ризики транскордонного та регіонального перенесення радіоактивних речовин у разі виникнення позаштатних ситуацій на станції.

Окремим аспектом радіаційної безпеки є використання будівельних матеріалів (граніту, піску), видобуток яких ведеться в Запорізькому районі. При плануванні будівництва та інфраструктурних проєктів у межах Стратегії розвитку громади обов'язковою є перевірка будівельної сировини на відповідність нормам радіаційної безпеки.

У разі незатвердження ДДП радіаційний стан залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи тривалі активні бойові дії на території області.

Водні ресурси

Гідрографічна мережа Запорізької області представлена головною водною артерією України - річкою Дніпро з Каховським та Дніпровським водосховищами, а також 109 малими річками довжиною понад 10 км. Загальна протяжність річок в межах області становить 4646 км. Регіон характеризується нерівномірним розподілом поверхневих водних ресурсів та обмеженим місцевим стоком, що особливо відчутно в посушливі роки. Близько 70-80% стоку малих річок припадає на період весняного водопілля.

Гідрографічна мережа Степненської громади представлена лінійними та площинними водними об'єктами, що мають переважно місцеве значення. Територія громади розташована в басейні річки Мокра Московка, лівої притоки Дніпра, яка є основним лінійним водним об'єктом, що дрениє місцевість. Мокра Московка – річка в межах Вільнянського та Запорізького районів Запорізької області. Ліва притока р. Дніпро, бере початок на південь від с. Райське (Вільнянський район). Тече спершу на північний захід, далі – переважно на південний захід. У пониззі тече територією м. Запоріжжя впродовж 7 км і впадає у р. Дніпро біля парку «Дубовий Гай».

До складу водних ресурсів громади безпосередньо входять річка Мокра Московка та мережа балок, зокрема балка Степна, які мають тимчасовий або сезонний стік. Протяжність річкової мережі в межах громади невелика, а водний режим суттєво залежить від обсягу атмосферних опадів. На території громади розташовано низку ставків, руслових та неруслових, що використовуються для господарсько-побутових потреб, поливу та риборозведення. Також наявні штучні водойми, копані та накопичувачі, що забезпечують потреби місцевих агропідприємств. Відповідно до матеріалів Басейнового управління водних ресурсів річок Приазов'я Державного агентства водних ресурсів та згідно проведеної у 2021 році інвентаризації водних об'єктів на території Степненської сільської територіальної громади налічується 6 водних об'єктів (ставків).

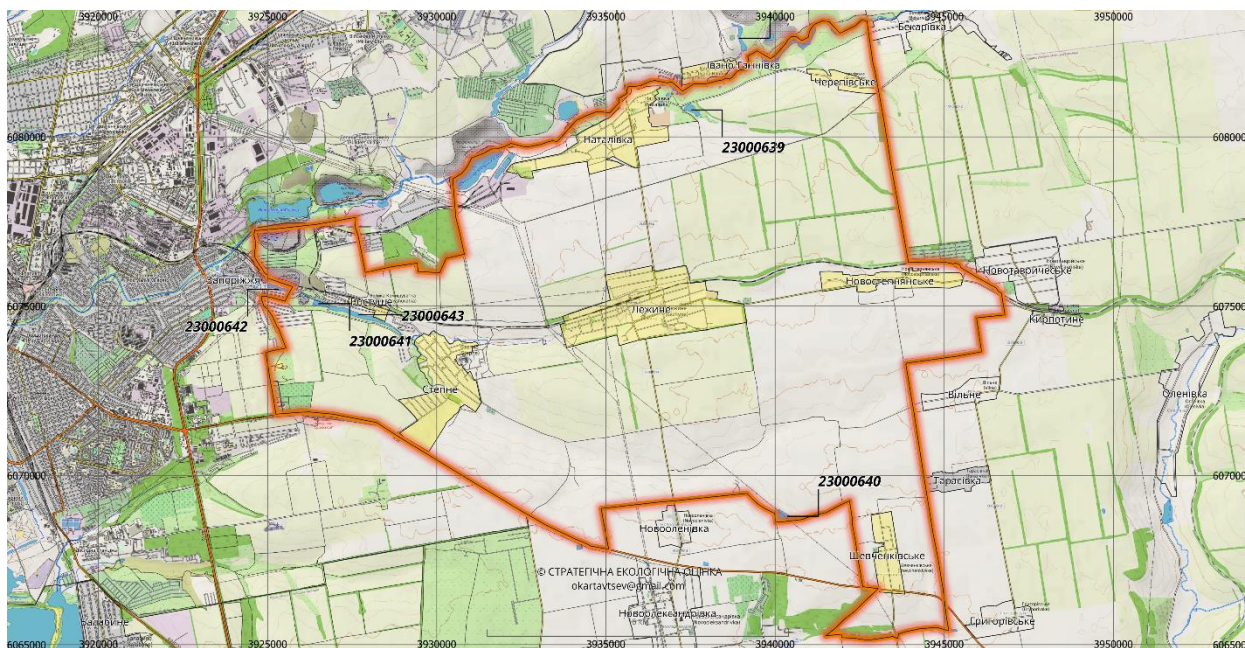

Рисунок 2.6. Гідрологічна мережа громади

Поверхневі водні ресурси

Запорізький обласний центр з гідрометеорології (ЦГМ) разом із Басейновим управлінням водних ресурсів річок Приазов'я забезпечує проведення систематичних спостережень за режимом поверхневих вод суші, складом та рівнем забруднення річкових вод на гідрологічних постах у межах Запорізького регіону. Гідрологічні спостереження за якісним станом вод проводяться в межах суббасейну Нижнього Дніпра, на малих річках Запорізького району, таких як річка Мокра Московка (створи вище та нижче гирла).

За інформацію Басейнового управління водних ресурсів річок Приазов'я Державного агентства водних ресурсів України на території Степненської сільської територіальної громади налічується 6-ть водних об'єктів (ставків) та протікає мала річка Мокра (Мокра Московка). Всі водні об'єкти відносяться до водогосподарської ділянки М5.1.3.26. Довжина р. Мокра Московка складає 8,4 км або ~18,5 % від загальної її довжини (~45,5 км). Для Степненської громади, що межує з Матіївською громадою, особливе значення має басейн річки Мокра (Мокра Московка), де розташовані каскади руслових ставків, які використовуються для господарських потреб загальною площею 50,33 га (646,8 тис. куб.м.).

Державний моніторинг вод здійснюється з метою забезпечення збирання, обробки, збереження, узагальнення та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень у галузі використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів. Протягом останніх років, через військову агресію та безпекову ситуацію, планові моніторингові дослідження на деяких постах були ускладнені або обмежені.

З 2019 року в Україні запроваджено європейські підходи щодо здійснення моніторингу вод відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви. Зокрема, реалізуються заходи щодо досягнення «доброго» екологічного стану водних об'єктів та впроваджується басейновий принцип управління. Результати проведених досліджень якості поверхневих вод, включаючи дані щодо вмісту забруднюючих речовин, наведені на веб-ресурсі «МОНІТОРИНГ ТА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ» Державного агентства водних ресурсів України. На території громади досліджень якості поверхневих вод не проводиться.

Таблиця 2.20 . Витяг з інформації щодо ставків, розташованих на території Степненської сільської територіальної громади Запорізького району.

ID	Населений пункт	Назва водотоку, на якому розташовано водний об'єкт	Паспорт водного об'єкта/дата погодження	Площа водного дзеркала при НПР, га	Об'єм при НПР, тис.куб.м	Кадастровий номер земельної ділянки під водним об'єктом	Форма власності на ділянку	Користувач ділянки під водним об'єктом	Орендар водного об'єкта	Орендодавець	Номер договору, за яким орендується водний об'єкт, період дії
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
23000638	Івано-Ганнівка	р. М.Московка бас. р. Дніпро	06.07.2020	5,4176	137,975		не визначено	Степненська ОТГ	ТОВ "Альянс-ЮК" Коротич М.В	Запорізька РДА	б/н 08.08.2012- 08.08.2037
23000639	Наталівка	б. б/н р.М.Московка бас. р. Дніпро	12.12.2016	3,851	47,775	2322186800: 01:002:0029	державна	Степненська ОТГ			
23000640	Шевченківське	б. Дудникова р. М.Московка	2005	6,68	125,65	2322187900: 01:002:0688	комунальна	Степненська ОТГ			
23000641	Степне	балка р. М.Московка		3	45		не визначено				
23000642	Степне	балка р. М.Московка		3,3	49,5		не визначено				
23000643	Степне	б. Степова р. М.Московка	03.03.2021	11,0775	222,919	2322188600: 02:001:0293	комунальна	Степненська ОТГ			

Рисунок 2.7 Місця моніторингу та оцінки біологічних, гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників масивів поверхневих вод Держводагентства України

Якісний стан поверхневих вод Степневської громади визначається поєднанням природних чинників, зокрема високим рівнем мінералізації через залягання порід Українського кристалічного щита, та значним антропогенним тиском.

Основні загрози для малих річок регіону включають дифузне забруднення агрохімікатами, що змиваються з полів, та інтенсивне замулення русел через низьку швидкість течії, що призводить до поступової деградації водних екосистем. Додатковим дестабілізуючим фактором стали наслідки бойових дій, що спричинили пошкодження меліоративних систем та неконтрольоване потрапляння забруднюючих речовин у гідрографічну мережу.

Водночас питне та технічне водопостачання громади базується на підземних водах артезіанських свердловин, приурочених до неогенових відкладів та тріщинних зон докембрію; їхній стан оцінюється як задовільний, хоча природною особливістю залишається локальне перевищення вмісту заліза та солей жорсткості.

Прибережні захисні смуги та водоохоронні зони вздовж річки Мокра Московка та місцевих ставків зберігають природну степову рослинність, захищають береги від водної ерозії та виконують функцію природного фільтра для поверхневих стоків, суттєво зменшуючи потрапляння агрохімікатів та продуктів ерозії ґрунтів у водойми.

Води річки Мокра Московка, за комплексною оцінкою в межах суббасейну Нижнього Дніпра, переважно належать до 3 класу якості («помірно забруднена»), що обумовлено природною мінералізацією та антропогенним тиском, проте вони залишаються критично важливими для підтримки місцевого екологічного балансу.

Водні ресурси громади мають стратегічне значення для збереження локального біорізноманіття, забезпечення потреб агропромислового сектору та формування рекреаційних зон для мешканців громади.

Балкова система громади, зокрема балка Степна та каскади ставків у басейні річки Мокра Московка, є ключовим природним комплексом, що підтримує локальні водно-степові екосистеми та слугує місцем гніздування рідкісних видів птахів і середовищем проживання типової фауни степу. Дотримання режиму прибережних

захисних смуг є критично важливим фактором для запобігання замуленню водойм, підтримання належної якості води, охорони біорізноманіття та розвитку рекреаційного потенціалу Степненської громади.

Водопостачання та каналізація громади

У Степненській територіальній громаді централізоване водопостачання холодної води надається в усіх населених пунктах, за винятком села Івано-Ганнівка. В Івано-Ганнівці водопостачання досі не було організовано, мешканці користувалися власними колодязями або свердловинами. Наразі триває реалізація проєкту прокладання водогону з Наталівки до Івано-Ганнівки, громада очікує завершення робіт до кінця 2025 року. Централізоване гаряче водопостачання на території громади відсутнє повністю, і його впровадження найближчим часом не планується.

Стан водопровідної інфраструктури в громаді загалом оцінюється як задовільний. В останні роки вдалося замінити значну частину старих металевих труб на пластикові, також проводиться облаштування технічних колодязів. Ці роботи нині перебувають на завершальному етапі.

Однак, незважаючи на наявність централізованої мережі, більшість мешканців не споживають воду з крана як питну. Вона має неприродну білувату консистенцію, тому її додатково очищують через системи зворотного осмосу у домашніх умовах. В окремих населених пунктах, зокрема в Степному, Наталівці, Черепівському та Івано-Ганнівці, люди частково користуються привізною водою. Проте доставка не є регулярною, а замовлення води покладено на відповідальність самих мешканців. У громаді вважають за доцільне встановлення централізованих колонок у центрі сіл, щоб забезпечити доступ до питної води без додаткових фінансових витрат на індивідуальні замовлення. Однією з причин використання привізної води є складні геологічні умови в деяких населених пунктах. Наприклад, у Наталівці поверхня містить велику кількість кам'яних порід, що ускладнює буріння свердловин. Вартість такого буріння може перевищувати 100 тисяч гривень, що є недоступним для більшості мешканців, особливо у вразливих категоріях населення.

Обслуговуванням водопровідної мережі наразі займається комунальне підприємство ЖЕКП «Степок». У перспективі передбачається передача мережі на баланс обласного водоканалу. На території громади періодично трапляються прориви, переважно у Лежиному та Степному. Це пов'язано з розгалуженістю мережі та наявністю великої кількості візок до центрального водогону. Найчастіше проблеми виникають через старі точки підключення. Водночас аварійна служба реагує оперативно, і всі пориви ліквідовуються швидко.

З об'єктів водопостачання в громаді наявна насосна станція в Лежиному, технічний стан якої наразі оцінюється як задовільний. Також на території громади є гідротехнічні споруди, переважно це дамби біля ставків.

У Степненській громаді централізована система водовідведення майже відсутня. В усіх населених пунктах, за винятком Наталівки, каналізація не надається як послуга. Основна форма водовідведення – це індивідуальні септики, які використовують як приватні домогосподарства, так і багатоквартирні будинки. Єдиним винятком є Наталівка, де існує діюча локальна каналізаційна лінія, підключена до очисної споруди. Однак вона охоплює лише одну вулицю і не є повноцінною системою на все село. Громада не планує створення централізованої каналізаційної системи для всієї території, натомість розглядає можливість будівництва мережі локальних очисних споруд, окремо для укріттів, для об'єктів комунальної власності, для різних частин села. Такий підхід вважається більш гнучким і економічно доцільним.

Проектом Стратегії розвитку громади до 2027 року передбачено впровадження комплексної системи заходів, спрямованих на докорінну зміну ситуації в галузі водокористування: проведення повної модернізації та заміни найбільш амортизованих ділянок водопровідних мереж у населених пунктах громади, що дозволить мінімізувати втрати ресурсу та забезпечити стабільний тиск у системі. Особлива увага приділяється інженерному захисту об'єктів соціальної інфраструктури від підтоплень та реалізації заходів із водовідведення поверхневих вод, що в сукупності забезпечить поліпшення загального санітарно-екологічного стану території та гарантуватиме мешканцям громади доступ до якісної питної води та безпечного довкілля. Реалізація цих заходів є критично важливою для мінімізації негативного впливу на довкілля та забезпечення мешканців якісними послугами з водопостачання.

Відповідно до Водного кодексу України «Державний облік водокористування» Звіт про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) на території Степненської сільської територіальної громади подається одним водокористувачем ТОВ «ІМІДЖ-ТОМАЛЕКС» [34534871]. Підприємство здійснює забір води з природного водного об'єкту (ставок) відповідно до вимог Дозволу на спеціальне водокористування №8/ПДСХ/49д-25 від 11.02.2025. Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2024 рік забір води підприємством склав – 0,001 млн. м³, вода використовувалась виключно для протипожежних потреб. Скид підприємство не здійснює, у тому числі у водні об'єкти

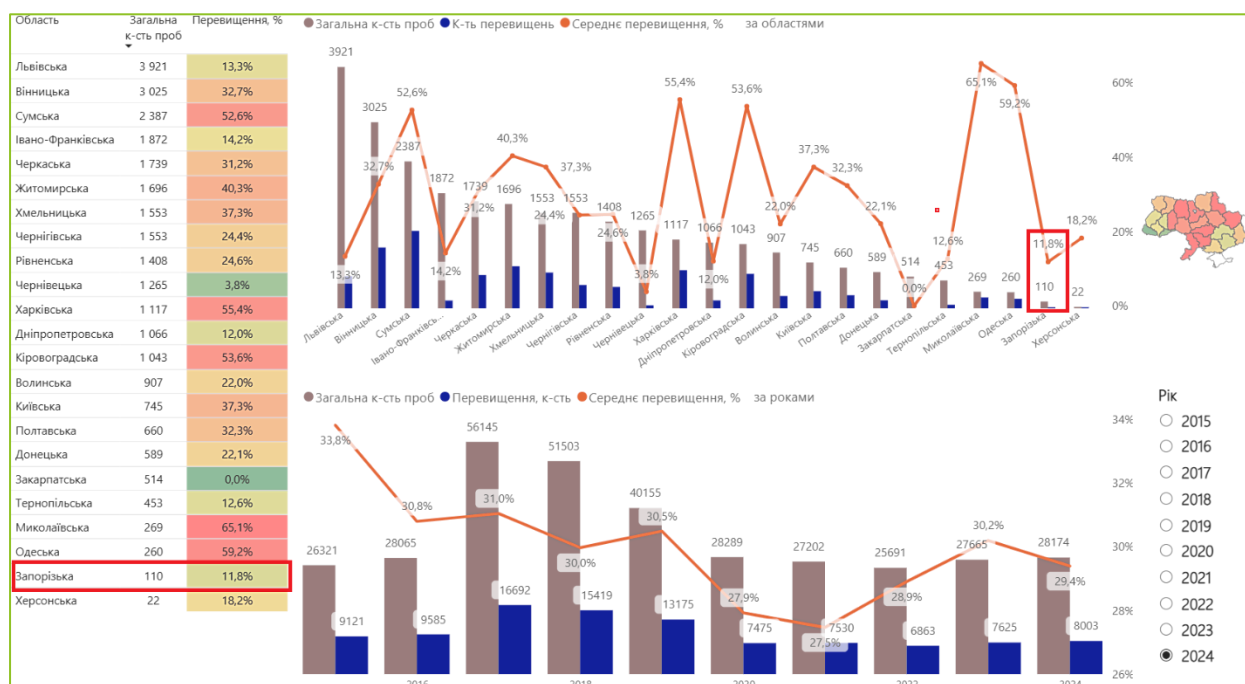

Рисунок 2.8 Результати дослідження вмісту нітратів у нецентралізованих джерелах водопостачання за даними обласних центрів контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України в 2024 році

За даними Запорізького обласного центру контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, у 2024 році було зафіксовано випадки перевищення вмісту нітратів у нецентралізованих джерелах водопостачання (приватних колодязях, каптажах та окремих свердловинах) по всій країні, включаючи Запорізький район та Степненську громаду.

Нітрати - це солі азотної кислоти (NO₃), які природно присутні у довкіллі, проте їх надмірна концентрація в підземних водах громади найчастіше є наслідком антропогенного забруднення: інтенсивного використання азотних добрив у

сільському господарстві та незадовільного стану локальних систем каналізування (вигрібних ям). Тривале споживання води з високим вмістом нітратів становить значну загрозу для здоров'я мешканців громади, оскільки може призвести до гострих отруєнь, порушення обміну речовин, захворювань щитоподібної залози та розвитку водно-нітратної метгемоглобінемії (особливо небезпечної для немовлят). Підступність нітратного забруднення полягає в тому, що така вода не має специфічного запаху, смаку чи кольору, тому її безпечність можна підтвердити лише шляхом регулярних лабораторних досліджень. У межах реалізації Стратегії розвитку громади до 2027 року передбачається посилення контролю за якістю води в децентралізованих джерелах та заходи з охорони водоносних горизонтів від сільськогосподарського забруднення.

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

За інформацією Екологічного паспорта Запорізької області, станом на 01.01.2025 на підконтрольній Україні території області обліковується 23 місця видалення відходів. На території Запорізької міської громади, що межує зі Степненською ТГ, розташований діючий полігон побутових відходів (ТПВ № 1), який обслуговує громади Запорізького району. Крім того, на підконтрольній території області розміщено 15-ть полігонів промислових відходів, 9-ть з яких закриті, та 4 об'єкти для накопичення мулових осадів комунальних підприємств.

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області, у 2024 році на основних підприємствах-забруднювачах регіону було утворено 786,9 тис. тонн відходів, що на 9,4% більше порівняно з попереднім роком. Загалом по області утворення відходів I–IV класів небезпеки у 2024 році склало 1397,2 тис. тонн. Підприємства з оброблення відходів в межах Степненської сільської територіальної громади відсутні.

Таблиця 2.21. Утворення та поводження з відходами I–IV класів небезпеки по Запорізькій області (тис. тонн)

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік*
1	2	3	4
Утворено всього:	1724,575	1418,41	1397,214
у т.ч. I–III класів небезпеки	4,390	2,48	2,496
Спалено (для отримання енергії)	4,995	0,989	0,201
Використано (утилізовано)	553,728	0,873	0,05
Видалено у сховища (поховання)	844,069	1191,452	369,879

* — дані за місцезнаходженням підприємств, можуть бути уточнені.

Для сільських населених пунктів Запорізького району, до яких належить і Степненська ТГ, характерною проблемою є недостатня кількість спеціалізованої техніки, що створює ризики для стабільного вивезення сміття. У більшості сільських громад відсутня система роздільного сортування, окрім окремих ініціатив, а значна частина населення садибної забудови продовжує використовувати вигрібні ями, що загрожує забрудненню ґрунтових вод. Існуюча система санітарного очищення часто є фрагментарною та не забезпечує повного контролю за поводженням з побутовими відходами.

Через відсутність сучасних сміттєпереробних комплексів значна частина ресурсоінних відходів (тара, упаковка, пластик) потрапляє на полігони замість відновлення. Основним напрямком розвитку в громаді має стати впровадження

циркулярної економіки та організація нових пунктів сортування.

Особливою проблемою регіону залишаються непридатні хімічні засоби захисту рослин (ХЗЗР). Станом на 2021 рік в області було обліковано 252,7 тонни таких відходів, з яких понад 202 тонни - безхазяйні. У Запорізькому районі наразі проводиться робота з інвентаризації та очищення складів від цих отрутохімікатів.

Надзвичайно актуальним питанням для Степненської ТГ, як прифронтової території, є відходи від руйнувань. Лише за 10 місяців 2025 року обсяги таких відходів в області зросли у 1,5 раза порівняно з попереднім роком. Рішенням Ради оборони області об'єкт незавершеного будівництва ПТПВ № 3 у сусідній Широківській громаді визначено як місце тимчасового зберігання відходів руйнації для всього району. Утилізація цих матеріалів (бетону, цегли, азбесту) потребує створення мобільних переробних потужностей для повторного використання у дорожньому будівництві

Управління побутовими відходами

У Степненській громаді наразі відсутня централізована система збору побутових відходів. Контейнери для збору сміття не встановлені у населених пунктах, за винятком локальних контейнерів на території кладовищ, призначених для централізованого збору відповідних відходів. Мешканці, як правило, розміщують побутові відходи поруч із домогосподарствами, часто у пластикових пакетах, які піддаються пошкодженню тваринами, що призводить до розповсюдження сміття на прилеглих територіях.

Вивіз твердих побутових відходів здійснюється нерегулярно через обмежені технічні ресурси. Водночас відсутня можливість систематичного вивезення будівельних та промислових відходів, що спричиняє їх накопичення на приватних земельних ділянках.

Фінансування системи поводження з відходами є недостатнім, з огляду на низький рівень оплати послуг мешканцями. З метою покращення контролю сільська рада впроваджує заходи, що передбачають перевірку укладення договорів на вивіз сміття під час надання інших адміністративних послуг, що сприяє зменшенню несанкціонованих звалищ.

Серед основних проблем слід відзначити утворення стихійних сміттєзвалищ, особливо в селі Наталівка, а також сезонне накопичення рослинних відходів (обрізки гілок) і відходів після прибирання кладовищ. Для вирішення цих проблем необхідно збільшити кількість транспортних засобів для вивозу сміття, впровадити систему встановлення контейнерів у населених пунктах та в більш довгостроковій перспективі – розвивати інфраструктуру та практики сортування відходів.

На території Запорізького району, до якого належить Степненська громада, основним місцем видалення відходів є діючий полігон побутових відходів № 1, розташований у м. Запоріжжя, який обслуговує громади району та забезпечує екологічно безпечне захоронення. Крім того, рішенням Ради оборони області об'єкт незавершеного будівництва ПТПВ № 3 у сусідній Широківській громаді визначено місцем тимчасового зберігання відходів руйнації для всього району, що утворилися внаслідок збройної агресії.

Більшість місць видалення відходів (МВВ) у Запорізькому районі, послугами яких користується і Степненська громада, створювалися десятиліття тому функціонують за застарілими стандартами, що наразі зумовлює низку критичних проблем. По-перше, спостерігається прогресуюча переповненість об'єктів, оскільки обсяги накопичення відходів як у побутовому, так і в промисловому секторах продовжують зростати. По-друге, гостро постає питання технологічної застарілості, тому що

значна частина існуючих звалищ не обладнана сучасними інженерними системами захисту, такими як протифільтраційні екрани для ізоляції основи, системи збору та очищення токсичного фільтрату або установки для дегазації метану. Відсутність таких бар'єрів призводить до неконтрольованого забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів. По-третє, низька екологічна безпека цих об'єктів, що не відповідають сучасним державним будівельним нормам (ДБН), суттєво підвищує ризики виникнення самозаймань та викидів токсичних газів в атмосферне повітря, створюючи додаткове антропогенне навантаження на довкілля громади. Всі застарілі звалища та полігони, що вичерпали свій ресурс, підлягають рекультивації та реабілітації. Ця процедура потребує залучення значних інвестицій, зокрема коштів державного бюджету та міжнародних фінансових інституцій. Наразі на діючих об'єктах проводиться ущільнення та підгортання відходів для запобігання їх розгортанню.

Основними викликами залишаються низький рівень сортування та наявність несанкціонованих сміттєзвалищ. Для боротьби з ними громада використовує сервіс «ЕкоЗагроза» та проводить оперативну ліквідацію виявлених місць стихійного накопичення відходів.

Громада реалізує екологічні ініціативи, спрямовані на зелений перехід, зокрема популяризацію компостування органіки та підвищення екологічної обізнаності мешканців.

У перспективі планується впровадження роздільного збирання відходів (система «сухих» та змішаних контейнерів), створення пунктів прийому вторинної сировини та інтеграція в Національну стратегію управління відходами до 2030 року з переходом до моделі циркулярної економіки

Управління промисловими відходами

Управління промисловими відходами на території Степненської територіальної громади здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про управління відходами», що передбачає впровадження європейських принципів циркулярної економіки та ієрархії поводження з відходами. Запорізька область належить до регіонів із найвищим рівнем утворення промислових відходів в Україні, що обумовлено потужним індустріальним потенціалом.

Хоча Степненська ТГ має переважно аграрну спеціалізацію, вона перебуває під впливом промислового вузла м. Запоріжжя, де зосереджені підприємства металургії, машинобудування та енергетики. Загалом по області у 2024 році було утворено 1397,2 тис. тонн відходів I–IV класів небезпеки.

До основних типів небезпечних відходів належать відпрацьовані нафтопродукти, гальванічні шлами, відходи, забруднені хімічними речовинами, а також відпрацьовані акумулятори, що потребують передачі спеціалізованим ліцензованим підприємствам.

Окрему категорію становлять сільськогосподарські відходи, притаманні агросектору громади, такі як пестициди та агрохімікати і непридатні або заборонені до використання засоби захисту рослин. Ці відходи становлять високу екологічну загрозу для ґрунтів та підземних вод, тому вимагають суворого дотримання регламентів зберігання та спеціалізованого оброблення. У межах СЕО Стратегії визначено необхідність налагодження системи централізованого збору таких відходів у агровиробників для їх подальшої безпечної утилізації.

На підконтрольній Україні території Запорізької області обліковується 15 полігонів промислових відходів, з яких 9 наразі закриті. Для громад Запорізького району

актуальною є проблема відсутності сучасних сміттесортувальних та переробних комплексів, що призводить до прогресуючого накопичення відходів у сховищах підприємств.

Стратегією передбачено заходи з мінімізації впливу промислових відходів на довкілля громади:

- впровадження елементів циркулярної моделі економіки - розробка проектів із переробки будівельних відходів для їхнього повторного використання у дорожньому будівництві;
- співпраця зі спеціалізованими підприємствами, що мають ліцензії на збирання та утилізацію небезпечних відходів;
- посилення контролю за дотриманням режимів санітарно-захисних зон промислових об'єктів.
- проведення повної інвентаризації місць накопичення відходів та ліквідація стихійних звалищ через сервіс «ЕкоЗагроза».

Управління відходами руйнації

Збройна агресія російської федерації призвела до масового знищення житлових будинків та інфраструктури, через що будівельні відходи наразі складають значну частку відходів у регіоні. Такі відходи мають великий об'єм, а руйнування промислових об'єктів супроводжується викидами токсичних речовин та утворенням небезпечних відходів, включаючи азбест, який є канцерогеном. Від безпечного видалення таких відходів залежить стан довкілля та здоров'я людей. Правильне планування управління відходами руйнації є ключовим елементом відбудови згідно з принципами циркулярної економіки та «зеленої» відбудови.

Станом на 1 січня 2025 року в Запорізькій області зафіксовано пошкодження або руйнування понад 16,7 тис. цивільних об'єктів, з яких понад 9,8 тис. - це житлова забудова. Лише за 2024 рік обсяг відходів руйнувань на підконтрольній території області склав близько 12,9 тис. тонн. Через інтенсивність бойових дій у прифронтових громадах більшість цих відходів наразі залишається безпосередньо за місцем їх утворення.

Управління такими відходами регулюється Порядком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1073. Цей документ передбачає комплекс заходів для екологічно безпечного збирання, перевезення, сортування та оброблення відходів руйнації. Рішенням Ради оборони Запорізької області № 174 від 19.12.2023 об'єкт у сусідній Широківській громаді площею 27 га визначено як регіональне місце тимчасового зберігання відходів руйнації для всього Запорізького району, куди входить і Степненська ТГ.

Місця тимчасового зберігання слід організовувати з дотриманням вимог екологічної та пожежної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, а також необхідних санітарно-захисних зон, а саме: 2 кілометри - від об'єктів водного фонду; 0,5 кілометра - від житлової та громадської забудови, об'єктів соціальної інфраструктури; 0,2 кілометра - від сільськогосподарських угідь, доріг загального користування та залізничних шляхів загальної мережі; 0,05 кілометра - від лісів.

Місця тимчасового зберігання організовуються з дотриманням таких вимог щодо наявності (влаштування): твердої та рівної основи (покриття), зокрема з бетону, асфальту чи ущільненого ґрунту, покритого шаром геомембрани завтовшки не менше ніж 1,5 міліметра, захищеної від механічних пошкоджень шаром завтовшки

не менше 0,5 метра; організованого відведення води, що утворюється внаслідок випадання атмосферних опадів (у разі потреби); огороженого периметра (у разі потреби); забезпечення освітленої території (у разі потреби); облаштованого в'їзду та під'їзних доріг, що забезпечують безперешкодний проїзд транспортних засобів.

Для Степненської громади пріоритетним завданням є впровадження системи роздільного збирання та переробки таких матеріалів. Зокрема, планується використання мобільних установок для подрібнення бетону та цегли з метою їхнього повторного використання як заповнювача для ремонту доріг або відновлення об'єктів інфраструктури. Це дозволить мінімізувати екологічне навантаження на ґрунти та водні ресурси громади

У разі незатвердження ДДП система управління відходами залишиться незмінною або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи продовження накопичення відходів руйнації, погіршення екологічного стану сміттєзвалищ та збільшенням несортованих побутових відходів.

ФЛОРА, ФАУНА ТА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД

Фауна

Фауністичне різноманіття Степненської територіальної громади визначається її розташуванням у межах степової зони півдня України та басейну річки Мокра (Мокра Московка) з каскадом ставків. Це створює умови для існування специфічних біотопів: степових (цілинні ділянки, балки), агроценозів (рілля, лісосмуги) та водно-прибережних екосистем. Територія громади є частиною Мокромосковського сполучного коридору, який входить до регіональної екологічної мережі та забезпечує міграцію тварин.

Ссавці представлені типовими степовими та антропогенними видами. Поширені заєць-русак (*Lepus europaeus*), лисиця звичайна (*Vulpes vulpes*), куниця кам'яна (*Martes foina*) та їжак білочеревий. Серед гризунів домінують ховрах сірий (*Spermophilus suslicus*), мишівка степова (*Sicista subtilis*), полівки сіра та степова, а також сліпак. Трапляються рідкісні види, занесені до Червоної книги України, зокрема тхір степовий (*Mustela eversmanii*) та перев'язка звичайна (*Vormela peregusna*).

У прибережних біотопах річки Мокра та на ставках мешкають бобер європейський (*Castor fiber*) та ондатра (*Ondatra zibethicus*), популяції яких сформувалися внаслідок процесів акліматизації та збереження гідрологічного режиму.

Орнітофауна (Птахи) громади є досить різноманітною завдяки поєднанню відкритих просторів та водних об'єктів. Типовими мешканцями степів та полів є жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), перепілка (*Coturnix coturnix*), куріпка сіра (*Perdix perdix*) та вівсянка звичайна. У лісосмугах та садах гніздяться щиглик, зеленяк, сорока та горихвістка чорна. Серед хижих птахів зустрічаються бовривітер звичайний, кібчик, а також рідкісні орел степовий та журавель степовий, що можуть траплятися під час міграцій.

Іхтіофауна ставків та річки Мокра представлена переважно прісноводними видами: лящ (*Abramis brama*), щука (*Esox lucius*), короп (*Cyprinus carpio*), карась сріблястий (*Carassius gibelio*) та плітка. У водоймах також зустрічаються соми та судаки, що підтримує умови для місцевого аматорського рибальства.

Серед плазунів та земноводних у балках та біля водойм поширені вуж звичайний (*Natrix natrix*), вуж водяний, черепаха болотяна (*Emys orbicularis*) та ящірка прудка. До Червоної книги України занесені полоз жовточеревий (*Hierophis caspius*) та гадюка степова (*Vipera renardi*), які збереглися на нерозораних ділянках схилів балок.

Фауністичне різноманіття Степненської громади має високе природоохоронне значення як осередок збереження степової біоти в умовах інтенсивного землеробства. Особливу цінність представляють ентомологічні комплекси, зокрема види, що охороняються Бернською конвенцією: дозорець-імператор (*Anax imperator*) та сколія гігантська (*Megascolia maculata*). Забезпечення екологічної безпеки та збереження прибережних захисних смуг є критично важливими для підтримки популяцій диких тварин у регіоні.

Флора

Флора Степненської територіальної громади характеризується специфічним складом і належить до Степового типу рослинності, що формується під впливом атлантико-континентального клімату та поширення чорноземних ґрунтів. Ключовими елементами, що визначають її структуру, є наявність річкової системи Мокра (Мокра Московка) з каскадом ставків та збережених ділянок цілинного степу в межах яружно-балкової мережі.

Флора району нараховує більше ніж 900 видів судинних рослин. За еколого-ценотичною притаманністю переважає степова еколого-ценотична група. Досить високі показники має синантропна еколого-ценотична група. Далі у порядку зменшення перебувають петрофітна (вкл. гранітну та вапнякову), лучна, псамофітна, чагарникова, лісова, гідрофітна, гігрофітна та галофітна еколого-ценотичні групи. Рослинний світ громади представлений переважно трав'янистими угрупованнями, оскільки для Запорізького регіону характерне природне безлісся. Природні ліси майже не збереглися; лісова рослинність представлена штучними лісонасадженнями, невеликими масивами байрачних лісів та лісовою рослинністю в долинах річок, що виконують переважно природоохоронну функцію. Основу деревних насаджень складають акація біла (*Robinia pseudoacacia*), дуб звичайний (*Quercus robur*), ясен, гледичія та в'яз.

Степова та лучна рослинність є найбільш цінною для збереження біорізноманіття громади, зокрема на нерозораних схилах балок. Тут домінують дернинні злаки: типчак, ковила волосиста (*Stipa capillata*), ковила Лессінга (*Stipa lessingiana*), тонконіг лучний та пирій. У заплавах та на мілководдях ставків поширена водно-болотна рослинність, де переважають очерет, рогіз та різні види осок.

На території громади можуть траплятися види, занесені до Червоної книги України, особливо в межах балкових систем: брандушка різнобарвна (*Bulbocodium versicolor*), шафран сітчастий (*Crocus reticulatus*), тюльпан змієлистий (*Tulipa ophiophylla*) та горлиця волзька (*Adonis wolgensis*). Територія громади охоплює частину Мокромосковського сполучного коридору, який є важливим елементом регіональної екологічної мережі для збереження оселищ дикої флори.

В межах району зростає низка ендемічних та рідкісних видів рослин пов'язаних з пісками (*Agropyron dasyanthus*, *Allium savranicum*, *Betula borysthena*, *Centaurea appendicata*, *Jurinea paczoskiana*, *Thymus borysthenicus*, *Tragopogon borysthenicus*, *Viola lavrenkoana*), степами та вапняковими відслоненнями (*Adonis wolgensis*, *Astragalus ponticus*, *A. dasyanthus*, *A. henningii*, *Bulbocodium versicolor*, *Calophaca wolgarica*, *Caragana scythica*, *Crocus reticulatus*, *Cymbochasma borysthena*, *Paeonia*

tenuifolia, *Pulsatilla pratensis*), гранітними відслоненнями (*Allium flavescens*, *A. podolicum*, *Dianthus andzejowskianus*, *Jurinea calcarea*, *Hyacinthella leucophaea*, *Tulipa graniticola*) та байрачними лісами (*Anemone ranunculoides*, *A. sylvestris*, *Corydalis marschalliana*, *C. paczoskii*, *Fritillaria ruthenica*, *Ornithogalum boucheanum*, *Scilla bifolia*, *Tulipa quercetorum*). Також у північно-західній частині району зростають декілька видів папоротей (*Asplenium septentrionale*, *A. trichomanes*, *Cystopteris fragilis*, *Dryopteris carthusiana*, *Polypodium vulgare*), які є рідкісними для Запорізької області. На мілководдях Дніпровського водосховища трапляються рідкісні водні види – *Aldrovanda vesiculosa*, *Nymphoides peltata*, *Salvinia natans*, *Trapa natans*.

Флористичне багатство громади має стратегічне значення для підтримання екологічного балансу, захисту земель від ерозії та розвитку екотуризму в регіоні.

Зелені насадження загального, обмеженого та спеціального користування

Питома вага озелених територій різного призначення (зелені насадження загального користування, обмеженого та спеціального призначення) в межах території кожного населеного пункту Степненської громади визначаються відповідно до ДСП 173-96. Розрахунок нормативної забезпеченості зеленими насадженнями загального користування громади визначено відповідно до ДБН Б.2.2-12:2019. Згідно з нормативами, площа територій загального користування (парків, садів, скверів, бульварів) встановлюється при нормативній площі озеленення території в 12 м²/особу і чисельності населення на розрахунковий період.

Оскільки Запорізька область розташована у степовій зоні, для території громади характерне природне безлісся, а лісова рослинність представлена переважно штучними лісонасадженнями, невеликими масивами байрачних лісів та полезахисними смугами, які виконують насамперед природоохоронну функцію. На сьогодні забезпеченість населення ландшафтно-рекреаційними територіями загалом відповідає вимогам, проте існує проблема відсутності системної роботи за доглядом і збереженням насаджень. На території громади наявні ділянки зелених насаджень, які можна віднести до рекреаційних зон для повсякденного відпочинку. При проведенні належного благоустрою (встановлення лав, прокладання доріжок, облаштування спортивних та дитячих майданчиків) ці території виконуватимуть роль повноцінних паркових зон, що сприятиме відновленню ментального здоров'я мешканців.

Разом з тим, в межах населених пунктів передбачається формування озелених територій спеціального призначення. До них належать ділянки зеленого будівництва вздовж вулиць, захисні насадження на еродованих землях, периметральне обсадження кладовищ, а також зони озеленення санітарно-захисних зон (СЗЗ) підприємств. Розширення таких зон є критично важливим, оскільки листяні дерева здатні уловлювати від 9% до 11% пилу та аерозолів, значно знижуючи концентрацію оксиду вуглецю в атмосфері та нівелюючи вплив промислових викидів сусіднього великого міста.

Стратегією передбачено збереження існуючих та створення нових зелених насаджень як невід'ємної складової екологічної безпеки громади.

Рідкісні та такі, що перебувають під охороною, види

Біорізноманіття Степненської громади, що розташована у степовій зоні Запорізького району, представлене низкою видів флори та фауни, які мають особливий

охоронний статус на національному та міжнародному рівнях. Значна частина рідкісних оселищ зосереджена в межах яружно-балкової мережі та долини річки Мокра (Мокра Московка), яка є частиною Мокромосковського сполучного коридору регіональної екологічної мережі.

На території громади та прилеглих землях Запорізького району спостерігається зростання чисельності рідкісних видів, що перебувають під захистом Червоної та Зеленої книг України, а також міжнародних конвенцій, таких як Бернська, Боннська та CITES.

Серед флори особливу цінність становлять ранньоквітучі ефемероїди (брандушка різнобарвна, шафран сітчастий, тюльпани змієлистий та гранітний), степові угруповання ковили та горицвіту волзького, а також рідкісні мешканці балок - астрагал дніпровський та півонія тонколиста.

Тваринний світ представлений унікальними ссавцями, як-от тхір степовий та перев'язка, численними видами кажанів, плазунами (полоз жовточеревий, гадюка степова), а також рідкісними комахами й птахами, зокрема степовим орлом та орланом-білохвостом.

Попри багате біорізноманіття, екосистема потерпає від інтенсивного землеробства, вирубки лісосмуг та наслідків збройної агресії, що призводить до хімічного отруєння ґрунтів і руйнації оселищ. Задля збереження природи стратегія розвитку громади передбачає обмеження господарської діяльності в межах екомережі, відновлення ландшафтів на еродованих землях та інвентаризацію територій для створення нових об'єктів природно-заповідного фонду.

Таблиця 2.22. Основні представники флори та фауни регіону

Категорія	Види
Рослини	Брандушка різнобарвна, тюльпан гранітний, ковила, півонія тонколиста.
Тварини	Тхір степовий, перев'язка, полоз жовточеревий, гадюка степова
Птахи	Орел степовий, журавель степовий, балобан, орлан-білохвіст

Реалізація цих заходів дозволить підтримати популяції рідкісних видів і запобігти деградації степових екосистем громади в умовах воєнних та кліматичних викликів.

Дані приведені за відомостями інформаційного ресурсу GBIF [<https://www.gbif.org>] – міжурядової, наднаціональної організації, метою якої є агрегування даних з біологічного різноманіття та забезпечення вільного та відкритого доступу до них, які веде спільний проєкт The Habitat Foundation та Української Природоохоронної Групи. Зведені відомості про реєстрації рідкісних та таких, що перебувають під охороною, видів станом на грудень 2025 року⁴ за результатами спостережень наведено у таблицях.

Таблиця 2.23. Зведені відомості про реєстрації рідкісних та таких, що перебувають під охороною, видів станом на грудень 2025 року

Характеристика	Кількість видів
1	2
Червона Книга України	1

⁴ GBIF.org Спостереження, опубліковані на GBIF і доступні, можуть мати помилкове визначення, геопозиціонування, дату чи іншу супутню інформацію

Характеристика	Кількість видів
Бернська конвенція. Додаток 2	3
Бернська конвенція. Додаток 3	8
Бернська конвенція. Резолюція 6	1
Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція)	1
Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA)	1
Пташина директива ЄС. Додаток I	1
Пташина директива ЄС. Додаток II	1
Оселишна директива ЄС. Додаток V	1

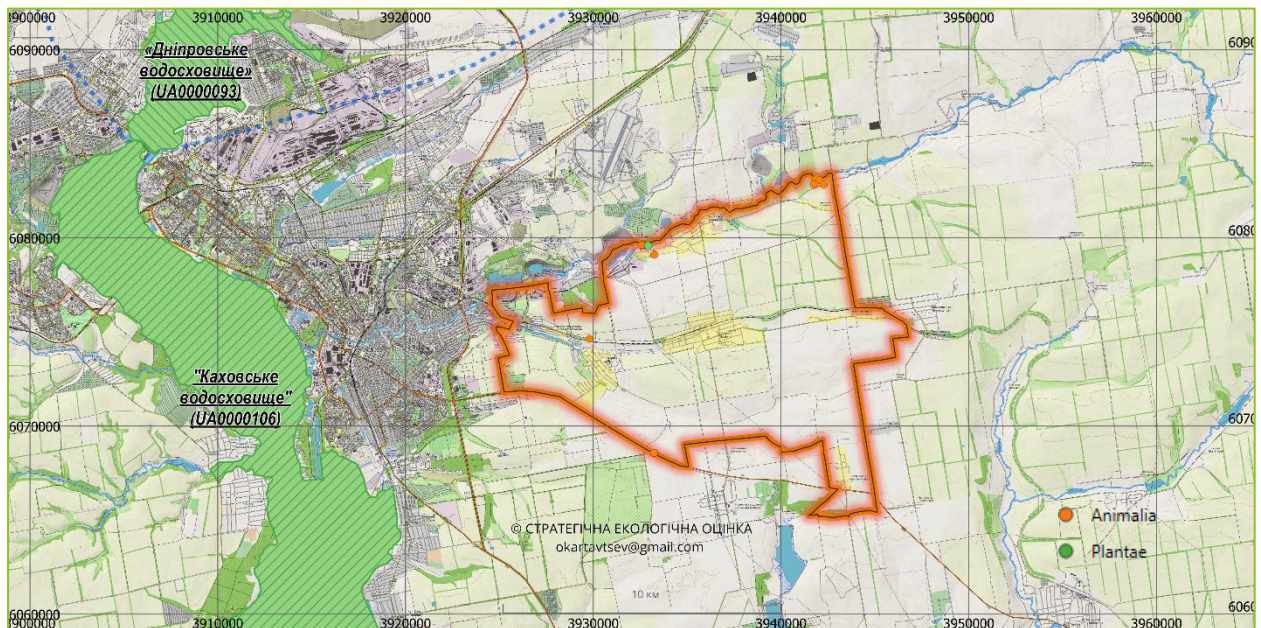

Рисунок 2.9. Місця реєстрації рідкісних та таких, що перебувають під охороною видів в межах громади та найближчі географічно об'єкти Смарагдової мережі

Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд Степненської територіальної громади має стратегічне природоохоронне значення в межах Запорізького степового регіону, оскільки його об'єкти, зокрема, заказники та пам'ятки природи, охороняють унікальні яружно-балкові системи та збережені ділянки цілинного степу, що є критично важливими для підтримки екологічного балансу в умовах інтенсивного сільськогосподарського освоєння земель.

На території громади та прилеглих територіях Запорізького району розташовані об'єкти, які переважно мають місцеве значення та зосереджені навколо долин малих річок, зокрема, річки Мокра (Мокра Московка). Загалом у Запорізькій області обліковується 348 об'єктів ПЗФ, значна частина яких представлена ландшафтними, ботанічними та ентомологічними заказниками, що охороняють типові для степу біоценози.

За даними екологічного моніторингу та схем екологічної мережі, у громаді знаходяться території, що забезпечують збереження раритетної флори та фауни. Ці об'єкти охороняють угруповання ковили, внесеної до Зеленої книги України, та місця

зростання первоцвітів (брандушки різнобарвної, шафрану сітчастого), занесених до Червоної книги України.

Територія громади включає або межує з такими елементами екомережі, як ландшафтні заказники, створені для охорони цілісних природних комплексів балок, та ботанічні заказники та пам'ятки природи, невеликі ділянки цілинного степу, що є резерватами для рідкісних видів рослин.

Особливе значення має приналежність території громади до Мокромосковського сполучного коридору регіональної екологічної мережі. Цей коридор, що проходить вздовж долини річки Мокра, виконує роль міграційного шляху для диких тварин між основними ядрами екомережі та природного фільтра, що сприяє самоочищенню водних ресурсів та захисту ґрунтів від ерозії.

Території громади знаходяться в зоні впливу об'єктів Смарагдової мережі (Emerald Network), зокрема «Дніпровського водосховища» (UA0000093), яке має міжнародний статус і визнане ключовою територією для збереження оселищ європейського значення.

Завдяки розбудові ПЗФ та екомережі громада сприяє збереженню еталонних степових ландшафтів, захисту червонокнижних видів та відновленню екосистем, що постраждали від антропогенного тиску та наслідків збройної агресії.

На основі офіційних реєстрів природно-заповідного фонду (ПЗФ) Запорізької області та географічного розташування Степненської територіальної громади (до складу якої входять села Степне, Шевченківське, Григорівка, Веселянка тощо), можна виділити наступні об'єкти та території, що мають стратегічне значення для громади:

Таблиця 2.24. Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, розташованих у межах Степненської ТГ станом на 01.01.2025 року

Назва об'єкту	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження	Землекористувач (землевласник)	Рішення, згідно з яким створено / змінено
1	2	3	4	5	6
Балка Оріхівська	ботанічний заказник	20,0	с. Степне	Степненська сільська рада	Рішення Запорізького облвиконкому від 28.05.1980 № 253
Балка Гадюча	ботанічний заказник	17,0	околиці с. Степне, лівобережжя р. Мокра Московка	Степненська сільська рада	Рішення Запорізької обласної ради від 17.08.1999 № 7
Цілинна балка	ентомологічний заказник	2,0	поблизу с. Григорівка	Степненська сільська рада (Григорівська с/р)	Рішення Запорізького облвиконкому від 25.09.1984 № 315
Мокра Московка	ландшафтний заказник	41,0	Долина річки Мокра Московка (в межах громади)	Степненська сільська рада / БУВР річок Приазов'я	Рішення Запорізької обласної ради від 25.12.2001 № 5
Оголення гранітів	геологічна пам'ятка природи	0,5	Долина р. Мокра Московка, скельні виходи	Степненська сільська рада	Рішення Запорізького облвиконкому від 24.05.1972 № 243

Степненська громада межує з великими заповідними масивами сусідніх громад, наприклад, Наталівської та Кушугумської, які разом утворюють цілісний Мокромосковський екологічний коридор. Багато об'єктів у цьому районі були пошкоджені або перебувають під загрозою через близькість до лінії фронту та забруднення боєприпасами.

Необхідно зазначити, що частина об'єктів ПЗФ у Запорізькому районі має "розмиті" межі в документах 70-80-х років. У сучасних кадастрах вони прив'язані до нових меж Степненської ТГ після децентралізації.

Території, зарезервовані для заповідання, в межах Степненської сільської територіальної громади Запорізького району Запорізької області відсутні.

Смарагдова мережа

Смарагдова мережа Європи створено на виконання Конвенції про охорону флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція). Україна ратифікувала цю конвенцію 1996 року, взявши на себе зобов'язання створити мережу Emerald. Мережа має мету зберегти види та екосистеми, які були визнані рідкісними на рівні всієї Європи. Їхній перелік доступний у Резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції.

На території Запорізької області, де розташована Степненська громада, наразі визначено 9 об'єктів Смарагдової мережі. Відповідно до ресурсу European Environment Agency - Emerald Network (<https://emerald.eea.europa.eu/>), основним об'єктом у районі розміщення громади є Дніпровське водосховище/Dniprovske Reservoir (UA0000093). Цей об'єкт має загальну площу 39 492 га

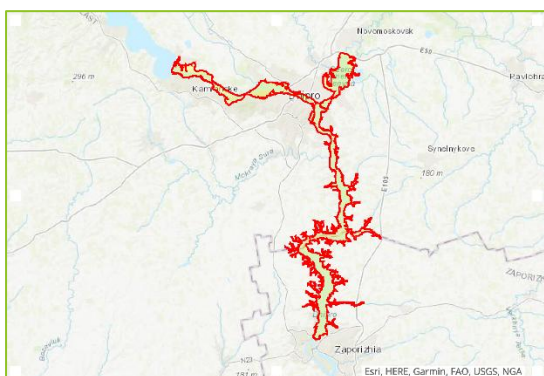

Рисунок 2.10. Межі території об'єкта UA0000093 – «Дніпровське водосховище»

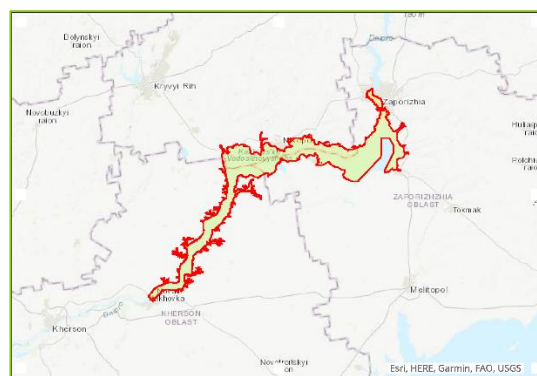

Рисунок 2.11. Межі території об'єкта UA0000106 – «Каховське водосховище»

У межах цієї території під охороною перебувають 67 видів тварин, занесених до Резолюції № 6 Бернської конвенції, та 17 типів природних оселищ, занесених до Резолюції № 4. Зокрема, акваторія Дніпра з прилеглими водоохоронними зонами є ключовою для збереження популяцій таких видів, як чехоня (*Pelecus cultratus*) та кричок річковий (*Sterna hirundo*).

Хоча безпосередньо в межах території Степненської громади об'єкти мережі відсутні, вона знаходиться в зоні впливу зазначеного об'єкта Смарагдової мережі. Стратегією розвитку громади передбачено підвищення рівня екологічної культури та залучення мешканців до заходів щодо збереження об'єктів екомережі та біорізноманіття, що сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань України

Регіональна екомережа

У складі регіональної екомережі Запорізької області та її відповідної схеми виокремлюються такі основні елементи як: 13 екологічних коридорів, з них 1 міжнародний, 2 національних, 5 регіональних та 5 локальних. Загальна площа цих коридорів становить 973 тис. га, у межах яких визначено 37 ключових територій (ядер) загальною площею 222,6 тис. га та дві сполучні території площею 132,6 тис. га.

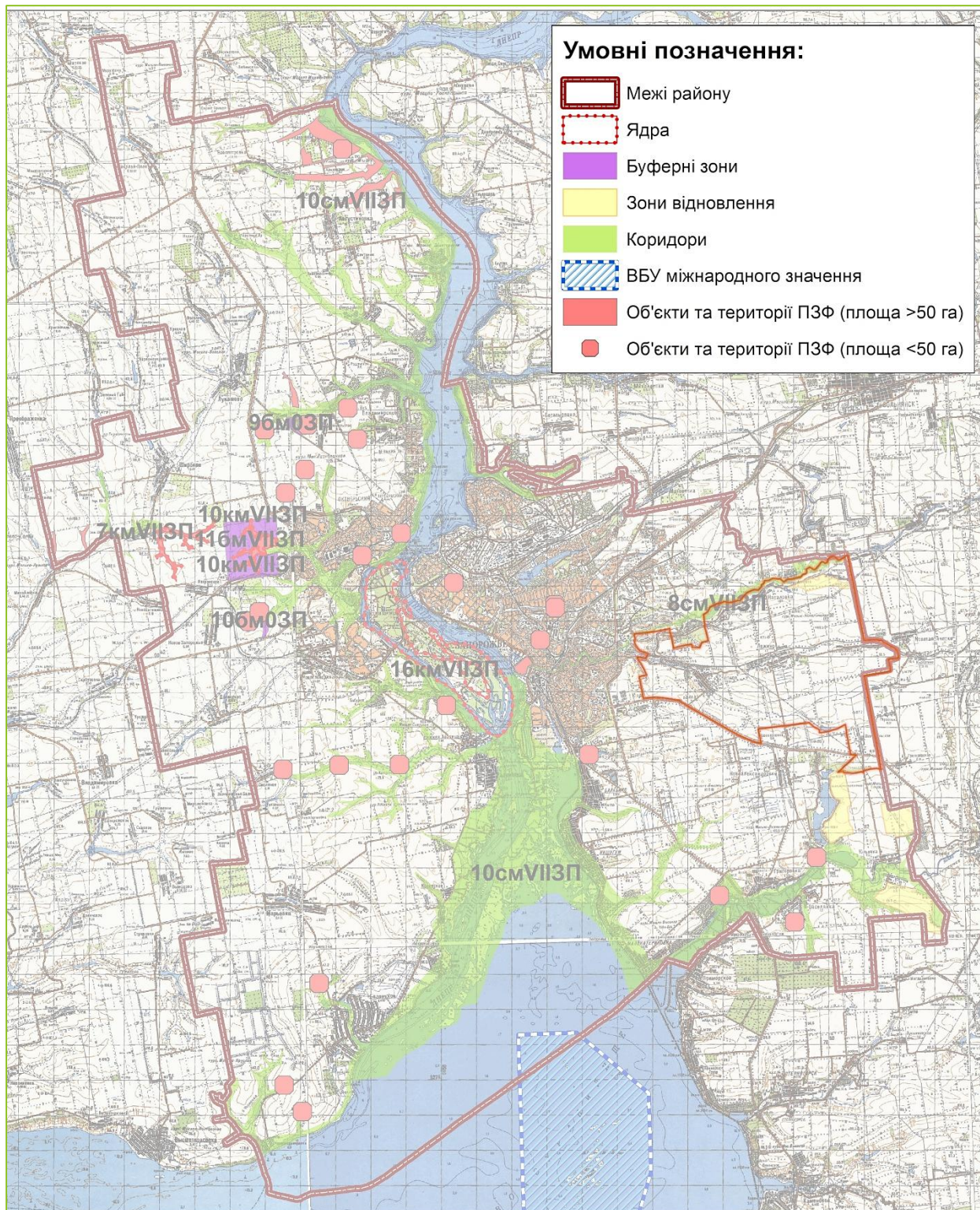

Рисунок 2.12. Елементи регіональної схеми екомережі в межах Степненської громади: 8смVIIІЗП – Мокромосковський сполучний коридор місцевого значення

Ключові території регіональної екомережі в межах Степненської громади

виступають як території важливого біологічного значення, що інтегровані в загальну екосистемо-ландшафтну структуру та є осередками збереження різноманіття на видовому та ландшафтному рівнях. До таких територій належать збережені ділянки цілинного степу та яружно-балкові комплекси, які є місцями зростання рідкісних видів, занесених до Червоної книги України, зокрема ковили та ранньоквітучих ефемероїдів.

Сполучні території регіональної екомережі функціонують як природні каркасні екологічні коридори, що зв'язують між собою ключові ядра та забезпечують міграцію видів і обмін генетичним матеріалом. Безпосередньо по території Степненської громади проходить Мокромосковський сполучний коридор (серійний номер 8смVIIЗП), який охоплює заплаву та схили річки Мокра (Мокра Московка). Цей коридор включає землі водного фонду та прилеглі сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання, що сприяють розселенню видів на сусідні території та підтриманню гідрологічного режиму регіону.

Інтеграція об'єктів історико-культурної спадщини, зокрема численних курганних могильників, у регіональну екомережу значно збагачує її функціональне значення. Це дозволяє органічно вирішити проблему збереження пам'яток археології через їхнє включення до складу екологічних коридорів, оскільки на схилах курганів часто зберігаються фрагменти первинної степової рослинності, що мають високу природоохоронну цінність навіть без офіційного статусу об'єкта ПЗФ. Такий підхід забезпечує створення цілісного ландшафту, де природні ядра та культурні об'єкти підсилюють стійкість екосистеми громади.

У разі незатвердження ДДП флора, фауна, біорізноманіття, стан об'єктів природно-заповідного фонду залишиться незмінною або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи накопичення екологічних проблем у громаді.

Вплив на здоров'я населення

Здоров'я кожної людини визначається комплексною взаємодією таких чинників, як спадковість, соціально-економічне та психологічне благополуччя, доступність і якість медичного обслуговування, спосіб життя та якість довкілля. Для Степненської громади, яка розташована в зоні можливих бойових дій Запорізької області, ці чинники наразі підсилюються ризиками, пов'язаними зі збройною агресією РФ.

Медичну допомогу на первинному рівні у громаді забезпечує КНП «Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги», до складу якого входять амбулаторії в селах Степне, Лежине та Наталівка. На території громади також існують фельдшерсько-акушерські пункти у селах Шевченківське та Новостепнянське, які наразі не функціонують. Мережа аптечних закладів вкрай обмежена: діє лише одна аптека у селі Лежине. Кадровий потенціал громади є дефіцитним — на всі три села за графіком працює один сімейний лікар. Крім того, на території громади відсутня власна база екстреної допомоги, тому виклики обслуговуються бригадами з міста Запоріжжя, що безпосередньо впливає на час доїзду у невідкладних ситуаціях.

Таблиця 2.25. Мережа закладів охорони здоров'я Степненської громади

Населений пункт	Форма власність	Заклад охорони здоров'я
1	2	3
Степне	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Степненська амбулаторія ЗПСМ

Населений пункт	Форма власність	Заклад охорони здоров'я
1	2	3
Лежине	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико- санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Лежинська амбулаторія ЗПСМ
Наталівка	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико- санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Наталівська амбулаторія ЗПСМ
Лежине	приватна	ФОП, МОСКАЛЬКОВА СВІТЛАНА МИХАЙЛІВНА, Аптека №1

До повномасштабного вторгнення демографічна ситуація в регіоні мала регресивний характер. Станом на початок 2022 року чисельність населення області скорочувалася переважно через перевищення смертності над народжуваністю. Показник природного руху в області є від'ємним («мінус» 15,8 на 1000 осіб) і значно перевищує середньоукраїнський. Також спостерігається «старіння нації»: питома вага населення віком 60 років і старше становить 25,9 %, що за міжнародними шкалами оцінюється як надзвичайно високий рівень демографічної старості. Війна спричинила масову вимушену міграцію, особливо серед жінок та дітей, що суттєво змінило статеву-вікову структуру.

Основними чинниками погіршення здоров'я населення в регіоні є хвороби системи кровообігу, які спричиняють 54,7% смертей, при цьому показник передчасної смертності від них (515,5 на 100 тис. населення) перевищує загальнонаціональний рівень. Складна екологічна ситуація, зумовлена промисловими викидами Запорізького вузла та наслідками бойових дій, провокує поширення злоякісних новоутворень (3033,5 на 100 тис. населення) та хронічних захворювань органів дихання через насичення повітря фенолом, формальдегідом і пилом. Додатковими факторами ризику виступають незадовільна якість водних ресурсів внаслідок руйнації інженерних мереж та накопичення будівельного сміття з канцерогенним азбестом. На тлі фізичних загроз критичного значення набуває проблема психічного здоров'я, адже через постійні обстріли та стрес близько чверті мешканців перебувають під ризиком розвитку тривожних розладів, що потребує комплексного підходу до реабілітації та екологічного відновлення території громади.

Таблиця 2.26. Структура захворюваності та чинники впливу

Група хвороб	Показник/Джерело загрози	Наслідки для здоров'я
1	2	3
Система кровообігу	54,7 % загальної смертності	висока передчасна смертність
Новоутворення	3033,5 на 100 тис. населення	канцерогенний вплив
Органи дихання	промислові викиди та продукти вибухів	хронічні бронхіти, астма
Психічне здоров'я	25 % населення в зоні ризику	хронічний стрес, ПТСР, тривожність

Згідно з даними Державної установи «Центр громадського здоров'я МОЗ України», в області спостерігається значне навантаження на систему хірургічної та реабілітаційної допомоги. У разі незатвердження Стратегії розвитку, інерційний розвиток призведе до кумулятивного ефекту екологічних проблем, а саме подальшого забруднення водонесних горизонтів та ґрунтів токсичними речовинами, що критично знизить очікувану тривалість життя населення. Координація реагування на надзвичайні ситуації у секторі громадського здоров'я, згідно з Міжнародними медико-санітарними правилами, є пріоритетом для сталого

відновлення громади.

До повномасштабного вторгнення демографічна ситуація в регіоні вже мала регресивний характер. Станом на початок 2022 року природний рух в області був від'ємним («мінус» 15,8 на 1000 осіб), що значно перевищує середньоукраїнський рівень. Спостерігається «старіння нації»: питома вага населення віком 60 років і старше становить 25,9 %, що свідчить про надзвичайно високий рівень демографічної старості. Війна поглибила ці процеси, спричинивши масову вимушену міграцію жінок та дітей, що суттєво змінило статеву-вікову структуру громади.

Основними чинниками погіршення здоров'я мешканців є хвороби системи кровообігу (54,7% смертей, показник передчасної смертності — 515,5 на 100 тис. населення). Складна екологічна ситуація, зумовлена промисловими викидами Запорізького вузла (фенол, формальдегід, пил) та наслідками бойових дій (оксиди азоту, токсичні продукти детонації), провокує поширення злоякісних новоутворень (3033,5 на 100 тис. населення) та хронічних захворювань органів дихання. Додатковим геологічним фактором ризику легеневих пухлин для мешканців громади виступає вплив радону.

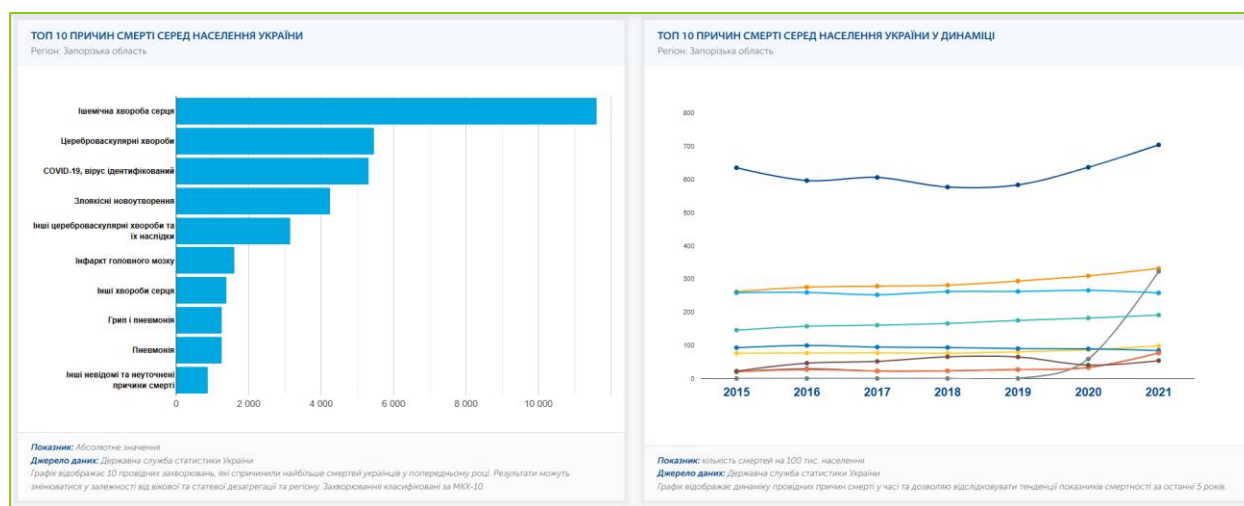

Рисунок 2.13. Причини смерті населення Запорізької області

Для моніторингу стану здоров'я використовується агрегована звітність медичних закладів та спеціальних реєстрів. Хоча Наказом МОЗ України від 26.01.2018 № 15 скасовано первинний облік захворювань, що обмежує розробку показників на рівні окремих громад (статистика часто доступна лише в обласному розрізі), використання знеособленої адміністративної звітності дозволяє оцінювати епідемічну ситуацію (ГРВІ, туберкульоз, ВІЛ, гепатити) та рівень охоплення щепленнями.

Здоров'я населення Степневської громади Запорізької області безпосередньо залежить від екологічного стану довкілля, соціальних факторів та безпекової ситуації, спричиненої збройною агресією рф. Основні ризики пов'язані із забрудненням ґрунтів та атмосферного повітря токсичними продуктами детонації боєприпасів, залишками пально-мастильних матеріалів та пожежами у відкритих екосистемах. Додаткову загрозу становить накопичення великих обсягів відходів руйнації, що часто містять канцерогенний азбест, та наявність стихійних сміттєзвалищ, які погіршують загальний санітарний стан території громади.

Збереження негативних екологічних факторів, таких як хімічне отруєння земель та транскордонне забруднення повітря викидами промислового вузла м. Запоріжжя, може призвести до погіршення якості питних підземних вод та зростання ризику

онкологічних захворювань і хвороб системи кровообігу. Забруднення повітря пилом та оксидами азоту внаслідок бойових дій здатне збільшити кількість респіраторних хвороб, особливо серед дітей та осіб похилого віку.

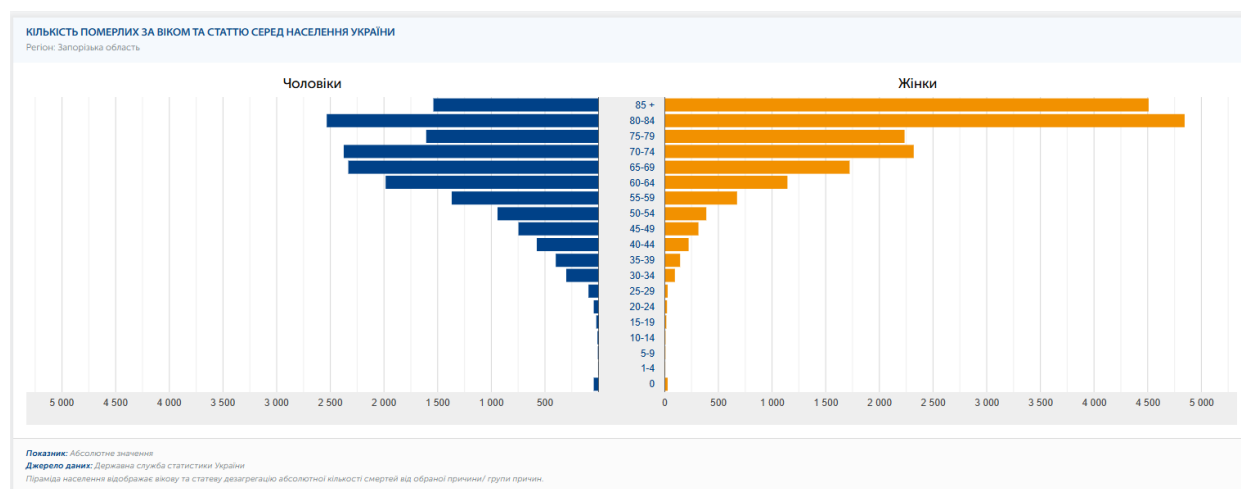

Рисунок 2.14. Кількість померлих за віком та статтю населення Запорізької області

Соціальні та психологічні ризики, включаючи хронічний стрес через обстріли та перебування в зоні можливих бойових дій, створюють загрозу для ментального здоров'я мешканців. За відсутності модернізації системи медичного обслуговування та профілактичних заходів очікується зростання захворюваності та навантаження на хірургічну систему регіону. Водночас реалізація програм із відновлення інфраструктури, впровадження зелених технологій та створення безбар'єрного простору здатна знизити ці ризики у середньостроковій перспективі.

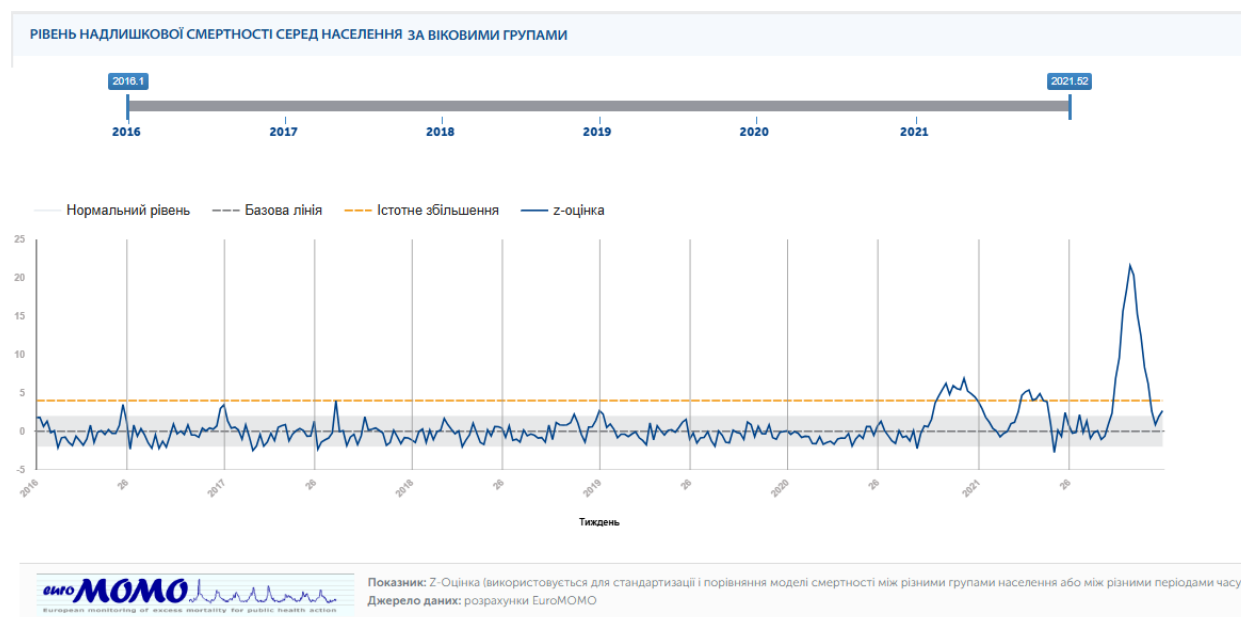

Рисунок 2.15 Рівень надлишкової смертності серед населення Запорізької області

Санітарно-епідеміологічні ризики для Степневської громади мають комплексний характер і значною мірою пов'язані з руйнуванням інженерних мереж та порушенням нормативних зон. Основним ризиком є потенційне забруднення ґрунтових вод через пошкодження систем водовідведення та відсутність централізованої каналізації у більшості сільських населених пунктів. Це створює пряму загрозу поширення інфекційних захворювань через потрапляння неочищених стоків у водоносні горизонти.

Додатковим джерелом ризику є стан місць поховання (кладовищ), які в умовах

активних бойових дій та можливого підтоплення через порушення гідрологічного режиму річки Мокра (Мокра Московка) можуть спричиняти бактеріологічне забруднення ґрунтів. Вирішення цих проблем можливе лише через реалізацію проектних рішень Стратегії розвитку, що включають модернізацію мереж водопостачання, впровадження систем очищення стічних вод та системне управління відходами руйнації згідно з екологічними нормами.

Таблиця 2.27. Матриця відповідності проблем здоров'я населення та проектних рішень Стратегії

Сфера ризику	Ключова проблема	Стратегічне рішення (СЦ)	Очікуваний ефект для здоров'я
1	2	3	4
Медична інфраструктура	Незадовільний стан амбулаторій (низька температура, відсутність санвузлів), брак укриттів	СЦ 1.3/СЦ 4.1: Капітальний ремонт закладів охорони здоров'я, облаштування захисних споруд.	Покращення мікроклімату в закладах, забезпечення безпеки пацієнтів та персоналу під час обстрілів
Якість питної води	Зношеність мереж, ризик бактеріологічного забруднення через відсутність очисних споруд	СЦ 1.1: Реконструкція систем водопостачання та будівництво локальних очисних споруд.	Зниження ризику кишкових інфекцій та хвороб нирок, пов'язаних із вторинним забрудненням води
Екологія та онкологія	Викиди промислового вузла, пил від кар'єрів, радон та канцерогенний азбест від руйнувань	СЦ 1.2: Впровадження системи моніторингу довкілля та управління відходами руйнації.	Раннє виявлення екологічних загроз, зменшення впливу канцерогенів на органи дихання
Психічне здоров'я	Хронічний стрес, ризик тривожних розладів у 25% населення через близькість до зони бойових дій.	СЦ 4.2: Розвиток мережі соціально-психологічної реабілітації та підтримки мешканців	Зниження рівня стресу, стабілізація ментального стану громади, профілактика ПТСР
Доступність допомоги	Один лікар на 4000 осіб, відсутність аптек у віддалених селах, тривалий доїзд «швидкої»	СЦ 1.3: Залучення медичних кадрів через створення житлових умов та мобільних аптечних пунктів	Підвищення оперативності допомоги, покращення контролю за хронічними хворобами (гіпертонія, діабет)

У разі незатвердження Стратегії розвитку та інерційного сценарію, стан здоров'я населення зазнає змін у бік погіршення через кумулятивний ефект екологічних проблем. Координація реагування на надзвичайні ситуації у секторі громадського здоров'я та реалізація проектних рішень Стратегії (модернізація мереж водопостачання, будівництво очисних споруд, впровадження зелених технологій та створення безбар'єрного простору) є єдиним шляхом до зниження цих ризиків та сталого відновлення громади.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Територія Степненської громади, як частина історичного Запорізького краю, має значний історико-культурний потенціал. У межах громади та на прилеглих територіях району розташовані численні об'єкти археології, що включають кургани та курганні могильники різних епох від IV тис. до н.е. до I половини II тис. н.е. Ці об'єкти є невід'ємною частиною культурного ландшафту степової зони та потребують суворого дотримання охоронних меж.

Пам'ятки історії громади представлені меморіалами, братськими могилами та пам'ятними знаками, пов'язаними з подіями Другої світової війни, а також архітектурними об'єктами, що відображають місцеву історію розвитку

сільськогосподарського краю. Додаткову цінність можуть становити залишки історичних будівель, зокрема доби менонітських поселень, а також об'єкти садово-паркового мистецтва чи сквери, які потребують впорядкування та догляду.

Культурне життя громади підтримується через мережу закладів у населених пунктах Степне, Григорівка, Веселянка, Шевченківське, де сільські будинки культури та клуби-бібліотеки виступають ключовими осередками збереження традицій та дозвілля мешканців.

Таблиця 2.28. Перелік об'єктів культурної та археологічної спадщини Степненської ТГ

Категорія пам'ятки	Опис та локалізація	Охоронний статус та заходи захисту
1	2	3
Археологічна спадщина	Кургани та курганні могильники (епохи від IV тис. до н.е. до II тис. н.е.). Зосереджені навколо сіл Степне, Наталівка та Лежине.	Суворе дотримання охоронних зон (від 25 до 50 м). Заборона розорювання та будь-яких земляних робіт без археологічної експертизи.
Історична спадщина	Братські могили воїнів Другої світової війни, меморіальні знаки. Розташовані в центрі населених пунктів.	Регулярний благоустрій територій, підтримання естетичного стану, забезпечення безбар'єрного доступу.
Архітектурна спадщина	Залишки історичних будівель, що відображають аграрну історію та побут менонітських поселень.	Паспортизація об'єктів, розгляд можливості реставрації для використання в туристичних маршрутах.
Природно-культурні об'єкти	Сквери, зони відпочинку та об'єкти садово-паркового мистецтва (с. Степне, с. Наталівка).	Санітарна очистка, впорядкування зелених насаджень, заборона зміни цільового призначення земель.
Заклади культури (як осередки спадщини)	Сільські будинки культури, бібліотеки-філії (с. Степне, с. Лежине, с. Шевченківське).	Капітальний ремонт (зокрема енергоефективні заходи) та модернізація для збереження локальних традицій.

Культурна спадщина розглядається як частина сталого "культурного ландшафту, тому згідно з Генеральними планами, які підлягають Стратегічній екологічній оцінці, жодна із запланованих територій під розвиток не повинна перетинати встановлені зони охорони пам'яток. Проте, зважаючи на високу щільність археологічних знахідок у регіоні, під час реалізації планованої діяльності (будівництво доріг, інженерних мереж, благоустрій) існує потенційний ризик пошкодження нововиявлених або необлікованих об'єктів археології.

Планувальна документація та її подальша реалізація вимагають обов'язкового дотримання Законів України «Про охорону культурної спадщини» та «Про охорону археологічної спадщини». Необхідно проводити археологічний нагляд під час земляних робіт для мінімізації негативного впливу на історичні цінності. У разі незатвердження Стратегії розвитку стан об'єктів залишиться незмінним, проте існуватиме високий ризик їхньої поступової деградації через відсутність системних заходів з охорони та відновлення в межах стратегічного планування.

Таблиця 2.29. Резюме впливів на культурну спадщину Степненської громади

Тип об'єкта	Основні загрози	Заходи з мінімізації впливу
1	2	3
Археологічні кургани	Земляні роботи, незаконні розкопки	Встановлення охоронних зон, археологічний нагляд
Історичні меморіали	Фізичне руйнування, обстріли	Моніторинг стану, реставраційні заходи
Архітектурна спадщина	Відсутність догляду, перебудова	Паспортизація, включення до реєстрів

У разі незатвердження ДДП культурна спадщина та стан історико-культурних об'єктів залишиться незмінним.

ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, ЯКЩО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЛАН ЗАХОДІВ ІЗ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

«Нульовий сценарій», у випадку незатвердження документу державного планування «Стратегії розвитку Степневської сільської територіальної громади до 2027 року» передбачає ситуацію, за якої документи державного планування не будуть затверджені, і подальший плановий розвиток населених пунктів припиняється. У цьому разі управління громадою здійснюватиметься в режимі «реагування на кризи», а не їх попередження. Відсутність цілеспрямованого фінансування екологічних проєктів та модернізації інфраструктури спричинить поступову деградацію всіх компонентів довкілля, оскільки природні ресурси продовжуватимуть експлуатуватися застарілими методами на тлі посилення техногенних ризиків, зумовлених близькістю до зони бойових дій.

У разі відсутності планових заходів з озеленення та моніторингу, мешканці громади залишаться вразливими до транскордонного перенесення забруднюючих речовин (фенолу, формальдегіду, пилу) з боку Запорізького промислового вузла. Без реалізації заходів з термомодернізації громадських будівель, енергоспоживання залишатиметься неефективно високим, що не лише збільшуватиме навантаження на бюджет, а й погіршуватиме мікроклімат у соціальних закладах. Накопичення продуктів детонації та пилу від пошкоджених об'єктів без системного очищення території призведе до хронічного забруднення приземного шару повітря.

Відмова від комплексної заміни зношених водопровідних мереж, де втрати води вже є значними, призведе до регулярних аварій та критичного зниження якості питної води через вторинне забруднення. Найбільшою загрозою за нульового сценарію є відсутність будівництва сучасних локальних очисних споруд. У таких умовах неочищені господарсько-побутові стоки продовжуватимуть потрапляти у ґрунтові води, що з часом спричинить бактеріологічне та хімічне забруднення водоносних горизонтів, які є єдиним джерелом води для багатьох домогосподарств.

Без затвердження планів управління відходами руйнації та ліквідації стихійних сміттєзвалищ, територія громади потерпає від захаращення будівельним сміттям, яке часто містить небезпечний азбест. У сільському господарстві інерційний сценарій означає продовження інтенсивної експлуатації ґрунтів без впровадження «зелених» технологій, що неминує призведе до деградації чорноземів, посилення ерозії та накопичення залишків агрохімікатів. Це знижуватиме не лише екологічну безпеку, а й економічну цінність земель громади.

Найбільш критичним наслідком нульового сценарію є погіршення стану громадського здоров'я. Відсутність модернізації амбулаторій та належних безпекових умов (укриттів) у поєднанні з несприятливим екологічним фоном призведе до зростання серцево-судинних, респіраторних та онкологічних захворювань. Постійний стрес мешканців через незахищеність інфраструктури та відсутність програм психологічної реабілітації поглиблюватиме демографічну кризу, стимулюючи міграцію працездатного населення та прискорюючи процеси старіння нації в межах громади.

Загалом, сценарій «без змін» характеризується тим, що стан довкілля залишатиметься стабільним, але жоден із компонентів не зазнає суттєвих позитивних змін, оскільки не будуть реалізовані необхідні інфраструктурні та природоохоронні заходи, передбачені проєктами. Це призведе до консервації

наявних екологічних та санітарних проблем громади, подальший плановий розвиток населених пунктів припиняється.

Таблиця 2.30. Аналіз наслідків для довкілля та здоров'я населення за умови відмови від реалізації Стратегії

Компонент довкілля/Умова	Наслідок незатвердження (Нульовий сценарій)
1	2
Територіальний розвиток	Виникнення хаотичного, самовільного будівництва та безгосподарське використання земельних ресурсів, яке може зачіпати природоохоронні зони.
Водопостачання та водовідведення	Збереження санітарно-епідеміологічних ризиків через відсутність централізованих мереж, фільтрацію неочищених стоків у ґрунт та ґрунтові води.
Здоров'я населення	Невирішення санітарних проблем діючих кладовищ, які функціонують із порушенням СЗЗ, та відсутність умов для відкриття нових, безпечних кладовищ.
Економіка громади	Економічний застій, неефективне використання ресурсів та втрата можливостей для інвестиційної діяльності, пов'язаної з інфраструктурними проектами.

У разі, якщо проєкт ДДП не буде затверджено, а передбачені заходи не будуть комплексними, інтегрованими та ефективними, адже інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті громади сприятиме накопиченню екологічних проблем, серед яких значна амортизація комунального обладнання та незадовільний стан інфраструктури, що можуть нести загрози техногенного характеру. Більш того, може виникнути кумулятивний ефект з проблем які виникли через військові події на території громади, що ускладнить існуючу екологічну ситуацію. Особливу загрозу становитиме проблема накопичення та видалення відходів, підвищиться ризик використання небезпечних технологій, емісії небезпечних чинників від яких можуть погіршити якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, а це, в свою чергу, може підвищити ризик зростання захворювань населення та деградації навколишнього природного середовища.

SWOT-АНАЛІЗ

SWOT-аналіз або аналіз сильних (Strengths) і слабких (Weaknesses) сторін, можливостей (Opportunities) і загроз (Threats) широко використовується і рекомендований для проведення аналізу поточного стану і вибору оптимальних шляхів змін. У стратегічному плануванні сильні і слабкі сторони описують існуючу екологічну ситуацію, а можливості і загрози розглядаються як нереалізовані на даний момент позитивні та негативні можливості для розвитку.

Проведений комплексний SWOT-аналіз з урахуванням екологічних аспектів показав потенційно можливі позитивні та негативні сторони та загрози для громади. Проста і наочна таблична форма представлення результатів SWOT-аналізу дозволяє різнопрофільним спеціалістам та громадськості бачити загальну картину і пропонувати варіанти рішень, засновані на повній інформованості фахівців різного профілю і досвіду. Це один із прийомів, який дозволяє врахувати екологічні фактори на ранніх етапах планування та інтегрувати CEO в процес планування.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Економічний потенціал - родючі ґрунти з високим бонітетом, що сприяє розвитку органічного та екологічного землеробства та тваринництва - розвинута інфраструктура Природний потенціал - велика цінність біорізноманіття - значні запаси водних ресурсів та лісових масивів Управлінський потенціал - дієва та цілеспрямована місцева влада	Військовий стан та наслідки агресії - заміновані території - міграція трудових, релокація виробничих ресурсів, відтік молоді, погіршення загальної демографічної ситуації - погіршення стану інфраструктури в окремих сільських населених пунктах - порушення налагоджених логістичних ланцюгів збуту продукції та пошкодження складських потужностей - соціальна напруга Водопостачання та водовідведення: - критична зношеність діючих основних фондів локальних очисних споруд стічних вод, застарілі, енергоємні та не ефективні технології очистки стічних вод - відсутність централізованого водопостачання у сільських населених пунктах Управління побутовими відходами - стихійні та невпорядковані сміттєзвалища - недосконала система управління побутовими відходами
Можливості	Загрози
Екологічне відновлення: - залучення міжнародної допомоги для відновлення територій від наслідків воєнних дій та реалізація заходів з підтримки стійкості громади - відбудова, реконструкція, капітальний ремонт об'єктів інженерно-транспортної, енергетичної, соціальної інфраструктури з використанням екологічної будівельної продукції (у т.ч. з відходів руйнації громади), застосування технологій зеленого будівництва,	Шкода/збитки від воєнного екоциду: - забруднення ґрунтів та підземних горизонтів Деградація ґрунтів/зменшення родючості: - значна частка розораних земель Кліматичні ризики: - загрози для чутливих екосистем через падіння рівня води в поверхневих водних об'єктах та зниження рівня ґрунтових вод

енергоефективне обладнання за класом енергоефективності не нижчим за «С» - забезпечення актуальною містобудівною документацією місцевого рівня з врахуванням цілей сталого розвитку - реалізації енергозберігаючих заходів, скорочення споживання первинних енергетичних ресурсів та впровадження відновлювальних джерел енергії, збільшення частки енергії, виробленої з відновлювальних джерел, зростання кількості об'єктів, що її виробляють Підвищення конкуренто-спроможності громади на засадах циркулярної економіки: - розвиток інфраструктури переробки і повторного використання наявних місцевих відходів у т.ч. органічних відходів агропромислового комплексу у біопаливо/біогаз або поліпшувачів ґрунту/добрив - створення інфраструктури оброблення будівельних відходів руйнації та виготовлення повторної будівельної продукції; - впровадження інноваційних «зелених» технологій в агросекторі для вироблення «екологічної продукції» та розширення завдяки цьому ринків збуту, завантаження виробничих потужностей, що сприятиме зростанню обсягу переробки та реалізації продукції, підвищення її якості - створення нових компаній та «зелених» робочих місць, зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів - підвищення якості надання послуг у сфері управління відходами, поліпшення екологічного стану населених пунктів Розвиток екотуризму: - створення та поширення позитивного «зеленого» іміджу громади як екологічно відповідальної - створення рекреаційних та тематичних туристичних зон без шкоди для особливо чутливих природних територій	- ймовірність лісових пожеж та землі у т.ч. торфовищах, поширення інвазійних видів Здоров'ю населення: - зростання захворюваності через вживання неякісної води з криниць через нітратне забруднення.
---	---

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ

Території, що ймовірно зазнають впливу внаслідок реалізації «Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та Плану заходів з її реалізації», охоплюють усю площу громади, яка становить понад 10 тис. га, проте мають різний ступінь і характер прогнозованого навантаження. До зони безпосереднього впливу належать сельбищні масиви сіл Степне, Наталівка та Лежине, де зосереджені основні об'єкти соціальної та критичної інфраструктури, а також промислові вузли, зокрема пов'язані з видобутком корисних копалин на Наталівському родовищі гранітів. Водночас вплив поширюється на інтенсивно експлуатовані сільськогосподарські угіддя, що складають понад 85% території (рілля), та прилеглі природні ландшафти - долини малих річок (зокрема р. Мокра Московка), систему ставків та балок. Ці екосистеми виконують роль екологічних стабілізаторів, зберігаючи рідкісну степову флору та фауну в умовах антропогенного тиску. При плануванні заходів особлива увага приділяється інтеграції відновлювальних робіт у межах територій, що постраждали від обстрілів (зокрема с. Степне та с. Шевченківське), та зон охорони військово-меморіальних пам'яток Другої світової війни, що дозволить мінімізувати негативний вплив на цілісність природно-соціального середовища громади та забезпечити сталий розвиток людського потенціалу.

Людина та здоров'я населення

Станом на середину 2025 року чисельність населення Степненської територіальної громади демонструє тенденцію до поступового зростання, що зумовлено близькістю до обласного центру та притоком внутрішньо переміщених осіб. Сучасні умови життєдіяльності мешканців характеризуються значним навантаженням, спричиненим наслідками збройної агресії РФ, зокрема пошкодженнями житлового фонду у селах Степне та Шевченківське, а також критичною потребою в облаштуванні сучасних укриттів у закладах освіти. Згідно з екологічними та соціальними показниками, здоров'я населення громади безпосередньо залежить від стану атмосферного повітря та безпекової ситуації. Основними чинниками ризику залишається забруднення ґрунтів і приземного шару повітря токсичними продуктами детонації боєприпасів, а також пилом від інтенсивної експлуатації агроландшафтів та роботи підприємств видобувної галузі, зокрема Наталівського родовища. Стратегія розвитку громади до 2027 року передбачає комплекс заходів із модернізації систем водопостачання, будівництва локальних очисних споруд та забезпечення безбар'єрності медичних і соціальних послуг. Реалізація цих завдань спрямована на мінімізацію кумулятивного ефекту екологічних проблем та підтримку громадського здоров'я в умовах післявоєнного відновлення.

Кліматичні фактори та енергоспоживання

Клімат території Степненської громади визначається як степовий атлантико-континентальний. Останніми роками спостерігається тенденція до підвищення середньорічних температур та частотої зміни циклонної й антициклонної активності, що зумовлює дефіцит опадів та загрозу деградації агроландшафтів. Територія

громади вразлива до температурних аномалій і пилових бур, що потребує посилення екологічної стійкості через розвиток зелених зон та перехід до відновлюваних джерел енергії. Основним джерелом антропогенного впливу на клімат є викиди парникових газів (CO₂) від спалювання палива для потреб енергозабезпечення комунального сектору, приватних домогосподарств та інтенсивного руху транспорту. Головними джерелами емісії залишаються будівлі бюджетної сфери, школи, заклади культури та житловий фонд, що потребують глибокої термомодернізації. Стратегія розвитку громади до 2027 року передбачає реалізацію Стратегічної цілі №1, яка включає розвиток сонячної та біоенергетики, посилення енергоменеджменту та модернізацію систем опалення на більш енергоефективні. Впровадження цих заходів дозволить знизити питоме енергоспоживання бюджетних установ та зменшити загальне кліматичне навантаження на територію громади. Степенська громада інтегрує свої цілі у регіональну стратегію екологічної безпеки, фокусуючись на створенні енергетично стійкого та кліматично адаптованого середовища.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД (ПЗФ)

До зони ймовірного впливу ДДП входять території з високим екологічним статусом, зокрема об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення та ділянки, що формують регіональну екомережу. Стан біорізноманіття на цих територіях характеризується наявністю рідкісних видів, занесених до Червоної книги України та Бернської конвенції, таких як орлан-білохвіст, шуліка чорний та мідянка звичайна. Проте екосистеми долини річки Мокра Московка та прилеглі балки визначені як вразливі до антропогенного навантаження, зокрема внаслідок розорювання прибережних захисних смуг, стихійних сміттєзвалищ та потенційного забруднення від видобувної діяльності. Згідно з результатами СЕО, ці території виконують роль стратегічних екологічних коридорів для мігруючих видів птахів, зокрема жайворонка польового та чаплі сірої, та збереження унікальних степових фітоценозів. Реалізація Стратегії розвитку Степенської громади до 2027 року передбачає впровадження заходів із ліквідації несанкціонованих звалищ відходів, недопущення фрагментації оселищ під час відновлення інфраструктури та посилення контролю за дотриманням режимів господарювання в межах водоохоронних зон. Особлива увага приділяється збереженню цінних природних комплексів, що мають рекреаційне значення, для забезпечення балансу між розвитком громади та охороною її природного капіталу.

ҐРУНТИ (ЗОКРЕМА, РОДЮЧІСТЬ ТА ЯКІСТЬ)

Ґрунтовий покрив територій Степенської громади, що зазнають впливу, представлений переважно родючими чорноземами звичайними та південними, які складають основу аграрного сектору, ключової галузі економіки громади (понад 85% площі займає рілля). Проте, згідно з аналітичними даними, стан земельних ресурсів характеризується низкою критичних проблем, фіксується значне засмічення та забруднення земель відходами руйнації внаслідок збройної агресії, особливо у селах Степне та Шевченківське, що потребує спеціальних заходів із моніторингу, очищення та потенційного розмінування. Окрім воєнних чинників, існують постійні ризики деградації ґрунтів через вітрову та водну ерозію, а також виснаження родючого шару внаслідок інтенсивного монокультурного землеробства. Додатковий техногенний тиск на ґрунти здійснюють підприємства видобувної промисловості (Наталівський кар'єр) та стихійні сміттєзвалища, ліквідація яких є пріоритетом. Стратегія передбачає впровадження заходів із рекультивації пошкоджених ділянок,

стимулювання раціонального землекористування та реалізацію програм благоустрою (зокрема, запровадження роздільного збору сміття та ліквідацію незаконних звалищ). Це дозволить знизити рівень забруднення та зберегти якісний стан ґрунтового покриву як головного природного активу Степненської громади.

ПОВЕРХНЕВІ ТА ПІДЗЕМНІ ВОДИ

Головною водною артерією громади є річка Мокра Московка, стан якої безпосередньо залежить від рівня антропогенного навантаження та сільськогосподарської діяльності в межах її басейну. Якість поверхневих вод на територіях впливу погіршується через відсутність розгалуженої системи централізованого водовідведення та очисних споруд у більшості населених пунктів, що призводить до потрапляння неочищених стоків та агрохімікатів у водні об'єкти, зокрема, систему ставків у селах Степне та Лежине. Стан підземних вод, які є основним джерелом питного водопостачання для мешканців громади, оцінюється як задовільний, проте існує критична необхідність модернізації насосних станцій та суворого дотримання режимів зон санітарної охорони (ЗСО) навколо артезіанських свердловин відповідно до вимог Постанови КМУ №2024. Особливої уваги потребує забезпечення стабільним і якісним водопостачанням мешканців с. Івано-Ганнівка та контроль якості води в районах видобувної діяльності. Стратегія передбачає реалізацію заходів із будівництва локальних очисних споруд, модернізації мереж водопостачання та впровадження постійного моніторингу якості водних ресурсів. Це дозволить мінімізувати негативний вплив на гідрологічне середовище та забезпечити населення громади безпечною питною водою відповідно до встановлених стандартів.

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Якість атмосферного повітря на територіях Степненської громади, що ймовірно зазнають впливу, визначається комбінованим антропогенним тиском з боку агропромислового сектору, видобувної галузі та транспортної інфраструктури. Основними джерелами емісії шкідливих речовин є об'єкти Наталівського родовища гранітів (пил, продукти детонації), сільськогосподарська техніка, а також інтенсивний рух автотранспорту магістральними дорогами, що сполучають громаду з обласним центром Запоріжжя. За даними моніторингу, у приземному шарі атмосфери можуть фіксуватися концентрації пилу, оксиду вуглецю та діоксиду азоту, які в періоди несприятливих метеорологічних умов та під час активних польових робіт можуть наближатися до гранично допустимих (ГДК). Додатковим негативним фактором залишається транскордонне перенесення забруднювачів від промислових майданчиків м. Запоріжжя та наслідки пожеж, спричинених воєнними діями. Для мінімізації негативних наслідків Стратегія розвитку до 2027 року передбачає проведення заходів з підвищення екологічної свідомості, розвиток системи контролю за якістю ресурсів та розширення площ захисних лісосмуг і зелених насаджень загального користування. Ці заходи спрямовані на створення природних бар'єрів для пилу та газів, що сприятиме покращенню стану повітряного басейну громади.

ОБРАЗ ЛАНДШАФТУ ТА ШУМ

Образ ландшафту Степненської громади характеризується поєднанням відкритих агроландшафтів (степових рівнин) з промисловими елементами видобувної галузі та мальовничими долинами малих річок і ставків. Проте візуально-естетична цінність ландшафту зазнала втрат через пошкодження житлової забудови, закладів

культури та освіти у селах Степне та Шевченківське внаслідок збройної агресії, а також через наявність стихійних сміттєзвалищ. Реалізація ДДП безпосередньо спрямована на відновлення естетичного вигляду населених пунктів, ревіталізацію пошкоджених територій та інтеграцію нових архітектурних рішень, зокрема створення сучасних публічних і молодіжних просторів, у природне середовище. Щодо акустичного фону, то за результатами аналізу, найбільші рівні шумового навантаження спостерігаються вздовж інтенсивних транспортних шляхів, що сполучають громаду з м. Запоріжжя, а також у зонах діяльності Наталівського кар'єру, де джерелом шуму є технологічні процеси видобутку та подрібнення граніту. Стратегія передбачає комплексні заходи з благоустрою, що включають створення зон відпочинку, зокрема на кар'єрах після рекультивації, ліквідацію стихійних звалищ, впровадження прийомів шумозахисного озеленення та модернізацію вулично-дорожньої мережі. Це сприятиме зниженню рівня звукового тиску в житлових масивах та підвищенню загальної комфортності проживання мешканців громади.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Культурна спадщина Степненської громади є важливою складовою її ідентичності та визначена як один із ресурсів для майбутнього розвитку туризму та патріотичного виховання. Розвиток туристично-пізнавальних маршрутів на основі історичних пам'яток є чинником соціального згуртування та залучення інвестицій у процеси повоєнного відновлення. Особлива увага в матеріалах СЕО приділяється збереженню пам'яток, що відображають історію краю, зокрема військово-меморіальних об'єктів, братських могил воїнів у селах Степне, Наталівка та Лежине, які є центрами вшанування пам'яті. Також значущими є об'єкти культурно-освітнього призначення, як-от будівлі сільських клубів та бібліотек, що потребують відновлення та модернізації після пошкоджень, завданих військовою агресією. Перспективним напрямком є інтеграція до культурного простору рекультивованих зон Наталівського родовища та створення на їх основі нових локацій для відпочинку. Будь-які проекти з відновлення зруйнованого житлового фонду, модернізації інфраструктури чи створення нових публічних просторів, передбачені ДДП, зокрема молодіжних центрів та спортивних майданчиків, повинні суворо враховувати режими використання охоронних зон пам'яток історії та археології. Стратегія передбачає комплексні заходи зі збереження та популяризації культурної спадщини, що включають впорядкування територій навколо історичних пам'яток, реставрацію об'єктів монументального мистецтва та інтеграцію рекультивованих ландшафтів у туристичні маршрути громади. Важливим аспектом є ліквідація стихійних засмічень поблизу пам'ятних місць та впровадження прийомів декоративного озеленення, що підкреслюватиме автентичність культурного ландшафту. Модернізація під'їзних шляхів до об'єктів спадщини та встановлення засобів інформаційної навігації сприятимуть розвитку пізнавального туризму, зміцненню місцевої ідентичності та забезпечать належну охорону історичного надбання Степненської громади для майбутніх поколінь.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРОЄКТУ ПРОГРАМИ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

У даному розділі представлено комплексний аналіз ключових екологічних проблем та ризиків для здоров'я населення, що можуть виникнути або загостритися в ході реалізації Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та відповідного Плану заходів на 2026-2027 роки.

Основним завданням цього етапу СЕО є ідентифікація та оцінка ймовірних конфліктів між запланованим економічним відновленням громади та необхідністю збереження її природного потенціалу.

Ризики впливу на здоров'я населення та санітарний стан

Основним ризиком для життя та здоров'я населення Степненської громади на сучасному етапі є прямий та опосередкований вплив збройної агресії рф. Прямі ризики пов'язані з травматизмом та загибеллю внаслідок обстрілів, тоді як опосередковані зумовлені забрудненням атмосферного повітря та ґрунтів продуктами горіння й детонації боеприпасів. Хімічні сполуки, що вивільняються під час вибухів, мають здатність до акумуляції в сільськогосподарській продукції, що створює довгострокові загрози для ендокринної та серцево-судинної систем мешканців, які споживають продукти власного виробництва.

Суттєвий вплив на санітарно-епідеміологічне благополуччя громади має стан об'єктів критичної інфраструктури, зокрема водопостачання та водовідведення. Високий ступінь зношеності мереж у селах Степне та Шевченківське, а також відсутність централізованого постачання у с. Івано-Ганнівка, змушують населення використовувати децентралізовані джерела (свердловини, колодязі). Це несе ризики споживання води з підвищеним вмістом солей та заліза, а в умовах відсутності герметичних септиків у приватному секторі — створює небезпеку бактеріального забруднення водоносних горизонтів стічними водами.

Проблема поводження з побутовими відходами залишається критичним чинником впливу на санітарний стан територій. Відсутність організованого роздільного збору та регулярного вивезення сміття призводить до захаращення прибудинкових територій та утворення стихійних сміттєзвалищ у балках та лісосмугах. Такі об'єкти стають осередками розмноження гризунів та комах, що є переносниками інфекційних захворювань, а також джерелами вторинного забруднення ґрунтів і атмосферного повітря у разі самозаймання відходів.

Ризики, пов'язані з промисловою діяльністю та інтенсивним використанням земель, зумовлені специфікою економіки громади. Робота Наталівського родовища гранітів та рух великовагового транспорту через населені пункти призводять до підвищеного рівня запиленості та шумового навантаження. Дрібнодисперсний пил є агресивним подразником для дихальних шляхів, що може провокувати зростання захворюваності на астму та алергічні реакції у вразливих груп населення. Крім того, інтенсивне застосування пестицидів на навколишніх полях створює періодичні ризики інгаляційного отруєння під час проведення агротехнічних робіт.

Прогнозний аналіз свідчить, що реалізація заходів Стратегії (Альтернатива №2) дозволить суттєво знизити зазначені ризики. Зокрема, облаштування сучасних

укриттів у закладах освіти, заміна аварійних ділянок водогонів та впровадження системи централізованого поводження з ТПВ стануть бар'єрами для поширення екологічно зумовлених захворювань. Навпаки, відмова від реалізації документа (Альтернатива №1 «Нульовий сценарій») призведе до консервації існуючих проблем та подальшої деградації санітарного стану громади на тлі воєнних викликів.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, СПРИЧИНЕНІ ВІЙСЬКОВИМИ ДІЯМИ

Починаючи з лютого 2022 року, екологічна ситуація в Степненській громаді визначається її близькістю до зони активних бойових дій та регулярними обстрілами територій. Прямий вплив військової агресії спричинив низку деструктивних процесів, які мають довгостроковий характер і потребують системного моніторингу в межах реалізації Стратегії.

Першочерговою проблемою є хімічне забруднення ґрунтів та атмосферного повітря. Кожен факт детонації боєприпасів супроводжується викидом у довкілля важких металів (свинець, кадмій, марганець, сурма), сполук сірки та азоту, а також залишків нерозірваних вибухових речовин. З огляду на те, що Степненська громада має виражений аграрний профіль, накопичення цих токсикантів у верхніх шарах ґрунту створює ризик їх потрапляння у ланцюги живлення, що в майбутньому може поставити під загрозу екологічну чистоту місцевої сільгосппродукції та здоров'я споживачів.

Окремим критичним аспектом є порушення структури ландшафтів та деградація земельного фонду. Утворення вирв від снарядів призводить до перемішування генетичних горизонтів ґрунту, що порушує його водний та повітряний режими. Крім того, пересування важкої військової техніки та спорудження оборонних об'єктів спричиняють механічне ущільнення землі та знищення рослинного покриву, що на відкритих ділянках Степненського степу значно прискорює процеси вітрової та водної ерозії.

Суттєвих втрат зазнають лісосмуги та зелені насадження громади, які виконують функцію екологічних коридорів. Пожежі, спричинені обстрілами, та механічні пошкодження дерев призводять до фрагментації природних оселищ. Це не лише знижує здатність екосистеми до самовідновлення, а й негативно впливає на біорізноманіття, зокрема на популяції птахів та комах-запилювачів, що є критично важливим для аграрного сектору громади.

Гострою залишається проблема управління відходами руйнації. Пошкодження житлових будинків та об'єктів інфраструктури (зокрема в с. Степне) зумовлює накопичення значних обсягів будівельного сміття. Утилізація таких відходів на несанкціонованих майданчиках загрожує забрудненню підземних вод, особливо в зонах залягання гранітного щита, де фільтрація забруднювачів може відбуватися непередбачувано.

Військові дії створили передумови для формування нових екологічних загроз, які не були характерні для регіону у довоєнний період. Реалізація Стратегії до 2027 року за Оптимістичним сценарієм передбачає заходи з відновлення пошкоджених територій, розмінування земель та впровадження моніторингу якості довкілля, що є єдиним шляхом до мінімізації кумулятивного ефекту воєнного впливу на екосистему Степненської громади.

ПРОБЛЕМИ ДЕГРАДАЦІЇ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Процеси деградації природних ресурсів на території Степненської громади мають системний характер і зумовлені тривалим інтенсивним використанням земель у поєднанні з сучасними кліматичними та воєнними викликами. Аналіз поточного стану виявляє кілька критичних напрямків деградації.

Територія громади характеризується надзвичайно високим рівнем сільськогосподарської освоєності, розораність становить понад 85%. Це призводить до порушення природного балансу гумусоутворення та посилення процесів водної і вітрової ерозії. Особливо вразливими є ділянки зі складним рельєфом та схиліві землі, де відсутність залуження спричиняє змив родючого шару ґрунту. Додатковим фактором виснаження є порушення сівозмін та переважання монокультур, що витягують з ґрунту поживні мікроелементи без належного відновлення.

Малі річки громади, зокрема Мокра Московка, перебувають під значним антропогенним тиском. Основними проблемами є замулення русел через ерозію берегів та розораність прибережних захисних смуг. Відсутність очисних споруд та скидання неочищених стічних вод призводять до евтрофікації водойм, цвітіння води, що спричиняє дефіцит кисню та загибель водних біоресурсів. Гідрологічний режим також страждає від несанкціонованого спорудження ставків-копанок, що порушують природний стік.

Природні пасовища, сіножаті та лісові насадження займають лише незначну частку території громади. Проблемою є деградація полезахисних лісових смуг, які через незаконні рубки та відсутність належного догляду втрачають свої бар'єрні функції. Це призводить до руйнування екологічних коридорів, якими мігрують дикі тварини та птахи, та до загального збіднення видового складу місцевої флори і фауни, що зафіксовано в інвентаризаційних списках (зокрема видів, внесених до Бернської конвенції).

Активний видобуток корисних копалин (гранітів) на території громади супроводжується незворотною зміною ландшафтів. Формування відвалів розкривних порід та кар'єрних виїмок призводить до порушення режиму підземних вод та локального зниження їх рівня, що безпосередньо впливає на наповнюваність сільських колодязів та дебіт свердловин.

Реалізація Стратегії за Оптимістичним сценарієм передбачає впровадження заходів з рекультивації порушених земель, створення нових зелених насаджень та розширення площ об'єктів природно-заповідного фонду. Такі кроки дозволять зупинити кумулятивну деградацію ресурсів та забезпечити екологічний каркас для сталого розвитку громади до 2027 року.

Ризики для територій з природоохоронним статусом (ПЗФ)

На території Степненської громади та в межах її безпосереднього впливу зосереджені цінні природні комплекси, що формують екологічний каркас регіону. Основним об'єктом, що потребує особливої уваги при реалізації Стратегії, є долина річки Мокра Московка. Ця територія виконує функцію ключового екологічного коридору, що забезпечує зв'язність між різними природними оселищами та підтримує стабільність місцевої екосистеми в умовах високого антропогенного тиску.

Одним із головних ризиків для територій з природоохоронним статусом є пряме та опосередковане техногенне навантаження, спричинене планованим економічним відновленням. Розвиток промислового потенціалу та активізація видобутку корисних копалин можуть призвести до незворотної зміни гідрологічного режиму. Забруднення поверхневого стоку та коливання рівня ґрунтових вод створюють

загрозу для водно-болотних угідь, які є критично важливими для збереження видів, внесених до Додатку II Оселищної директиви ЄС, зокрема щипавки звичайної та білизни звичайної.

Серйозну загрозу становить фрагментація оселищ та втрата зв'язності екологічної мережі громади. Розширення площ інтенсивного землеробства впритул до заповідних зон та модернізація транспортних магістралей створюють фізичні бар'єри для міграції фауни. Це негативно впливає на популяції рідкісних видів, таких як кулик-сорока, чайка та перепілка, чиє виживання залежить від цілісності природних ландшафтів та відсутності фактору турбування в гніздовий період.

Додатковим дестабілізуючим фактором є антропогенна трансформація та ризик поширення інвазійних видів. Нерегульоване рекреаційне використання берегів річок, самовільне випасання худоби та розорювання прибережних захисних смуг призводять до витіснення аборигенної флори бур'янами-екзотами. Це руйнує специфічні екосистеми, що є середовищем існування для охоронюваних видів комах, зокрема червінця непарного, та порушує природну здатність територій до самовідновлення.

Окремо слід виділити безпекові ризики, зумовлені воєнним станом, що безпосередньо стосуються об'єктів ПЗФ. Пожежі, спричинені обстрілами, та механічні пошкодження ландшафтів боєприпасами призводять до деградації заповідних оселищ. Обмеження доступу до певних територій через мінну небезпеку унеможлиблює проведення повноцінних природоохоронних заходів та наукового моніторингу, що може призвести до прихованої втрати біологічного різноманіття громади.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що проєкт Стратегії розвитку Степненської громади до 2027 року та Програма дій на 2026-2027 рр. в цілому враховує існуючі екологічні виклики та безпекові ризики. Проте мінімізація ідентифікованих загроз можлива лише за умови відмови від «нульового» сценарію та переходу до активної фази реалізації запланованих заходів. Зокрема, Стратегія за Оптимістичним сценарієм передбачає суворе дотримання режимів охорони об'єктів ПЗФ, винесення меж прибережних захисних смуг у природу та сприяння відновленню екологічної зв'язності територій. Такий підхід дозволить не лише зберегти унікальне біорізноманіття громади як основу для її майбутнього рекреаційного потенціалу, а й забезпечить громаді можливість повноцінно відновитися після воєнних дій, гарантуючи сталий розвиток, високий рівень екологічної безпеки для населення та збереження цінних природних ресурсів.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ПРОГРАМИ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ЇЇ ПІДГОТОВКИ

Цей розділ базується на аналізі відповідності цілей Стратегії розвитку Степненської ТГ до 2027 року та Плану заходів на 2026-2027 роки ключовим документам державної та міжнародної політики. Головним вектором є інтеграція екологічних стандартів та вимог щодо безпеки здоров'я населення у всі стратегічні напрями розвитку громади.

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА КЛІМАТУ

Україна як сторона міжнародних договорів взяла на себе низку зобов'язань, які мають бути імplementовані на місцевому рівні через конкретні проекти розвитку.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є фундаментальним документом, що передбачає адаптацію національного законодавства до європейських директив. Для Степненської громади це означає впровадження стандартів якості атмосферного повітря, води та охорони природи, що відповідають вимогам 26 директив ЄС.

Паризька угода та Рамкова конвенція ООН про зміну клімату зобов'язують громаду сприяти низьковуглецевому розвитку. Врахування цих зобов'язань здійснюється через заходи з енергоефективності громадських будівель та популяризацію відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) для зниження викидів CO₂.

Водна рамкова директива (2000/60/ЄС) встановлює мету досягнення «доброго» стану водних об'єктів. Це зобов'язання є критичним для громади в контексті управління басейном річки Мокра Московка та необхідності впровадження систем водовідведення.

Директива 2008/98/ЄС про відходи впроваджує ієрархію управління відходами, де пріоритетом є запобігання їх утворенню, повторне використання та рециклінг. Громада бере на себе зобов'язання відійти від практики простого захоронення на користь роздільного збору.

Бернська конвенція спрямована на охорону дикої флори, фауни та природних оселищ. Оскільки на території громади зафіксовані види, що підпадають під охорону, наприклад, кулик-сорока, щипавка звичайна, Стратегія враховує вимоги щодо збереження біорізноманіття.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Національне законодавство формує обов'язкову рамку для екологізації місцевого самоврядування.

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначає пріоритетом інтеграцію екологічних вимог

у всі галузеві політики. Степненська територіальна громада реалізує це через включення екологічних індикаторів у моніторинг виконання Стратегії.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює обов'язковість процедури СЕО для Стратегії, що гарантує врахування екологічних ризиків ще на етапі планування, а не після початку реалізації проєктів.

Закон України «Про систему громадського здоров'я» покладає на громаду обов'язок забезпечувати санітарне та епідемічне благополуччя. Це стосується контролю якості питної води в селах громади та моніторингу стану ґрунтів, що зазнали впливу від військових дій.

Стратегія громади безпосередньо корелює з Ціллю 6 (чиста вода та належні санітарні умови) та Ціллю 11 (сталий розвиток міст і громад) Цілей сталого розвитку України до 2030 року, що є основою для залучення зовнішніх інвестицій та грантів.

РЕГІОНАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Програма розвитку Степненської ТГ є логічним продовженням вертикалі планування Запорізької області.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року визначає громаду як частину регіональної системи, де пріоритетом є модернізація інфраструктури, енергоефективність та відновлення довкілля після воєнних дій.

Регіональна програма «Питна вода Запорізької області» зобов'язує громаду реалізовувати заходи з реконструкції водопровідних мереж, особливо актуально для с. Степне та с. Шевченківське, для забезпечення мешканців водою нормативної якості.

Регіональний план управління відходами встановлює вимоги до створення сучасних точок збору та сортування сміття, що має бути відображено в Плані заходів громади.

ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ

Для того, щоб міжнародні та державні екологічні норми не залишалися декларативними, у Стратегії Степненської територіальної громади закладено конкретні практичні механізми їх реалізації. Це досягається шляхом інтеграції екологічних вимог на всіх етапах стратегічного планування, від формування візії до визначення конкретних інвестиційних проєктів.

Екологічні завдання в документі не виділені в ізольований блок, а системно інтегровані в економічні та соціальні стратегічні цілі. Такий підхід забезпечує комплексний вплив, наприклад, розвиток освітньої галузі передбачає обов'язкову термомодернізацію закладів, що відповідає принципам енергоефективності, а розвиток житлово-комунального господарства прямо пов'язаний із будівництвом локальних очисних споруд та систем водовідведення, що є запорукою водної безпеки громади.

При плануванні нових об'єктів або відновленні інфраструктури, що зазнала руйнувань внаслідок бойових дій, стратегічним пріоритетом закладено вимогу суворого дотримання санітарно-захисних зон (СЗЗ). Це є критично важливим інструментом захисту здоров'я населення від техногенного впливу виробничих об'єктів та об'єктів комунального призначення, що дозволяє мінімізувати ризики виникнення екологічно обумовлених захворювань.

Стратегія враховує глобальні виклики через впровадження заходів із декарбонізації та адаптації до змін клімату. Основний акцент зроблено на заміні застарілих систем

вуличного освітлення на енергозберігаючі LED-технології та стимулюванні використання сонячної енергії в приватному та комунальному секторах. Це дозволяє не лише знизити навантаження на довкілля, а й підвищити енергетичну стійкість громади.

План заходів із реалізації Стратегії безпосередньо виконує вимоги Закону України «Про управління відходами». Передбачено перехід до сучасної моделі збору ТПВ, що включає закупівлю спеціалізованої техніки та облаштування майданчиків для роздільного збору сміття. Такі кроки спрямовані на зменшення обсягів захоронення відходів та ліквідацію стихійних сміттєзвалищ на території громади.

Одним із ключових механізмів збереження природно-ресурсного потенціалу є розробка проєктів землеустрою для встановлення меж прибережних захисних смуг малих річок та водойм. Цей крок є стратегічним запобіжником проти незаконного розорювання заплавлених земель, що, в свою чергу, захищає водні екосистеми від замулення та забруднення агрохімікатами, забезпечуючи збереження біорізноманіття.

Процес розробки Стратегії та Звіту SEO відбувався із суворим дотриманням принципів Орхуської конвенції. Забезпечено широкий доступ громадськості до інформації через опитування, консультації та публічні обговорення. Це дозволило врахувати думку мешканців щодо екологічних пріоритетів та забезпечити прозорість прийняття управлінських рішень.

Відповідно до вимог статей 9, 10 та частини 4 статті 12 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», Замовником було забезпечено повну прозорість процесу шляхом внесення Заяви про визначення обсягу SEO до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки 30-01-19469-26 від 30.01.2026. З метою широкого інформування громадськості та врахування пропозицій зацікавлених сторін, документ було оприлюднено на офіційному веб-сайті Степненської сільської ради, а також розміщено на інформаційних стендах у публічних місцях громади, що гарантувало дотримання прав громадян на доступ до екологічної інформації та їх участь у прийнятті стратегічних рішень.

Процедура стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Степненської територіальної громади супроводжувалася консультаціями з уповноваженими органами виконавчої влади. За результатами розгляду проєкту документа та Звіту про SEO було отримано відповідні листи з пропозиціями та зауваженнями, а саме:

- від Департаменту захисту довкілля та природних ресурсів Запорізької обласної державної адміністрації від 06.02.2026 № 02.1-15/04.2/120;
- від Державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України від 11.02.2026 № 06/457;
- від Басейнового управління водних ресурсів річок Приазов'я Державного агентства водних ресурсів України від 09.02.2026 №129/10-11.

Усі отримані зауваження та пропозиції були детально опрацьовані. Зокрема, було враховано рекомендації щодо врахування переліку заходів суббасейну нижнього Дніпра, в межах Запорізької області, Регіонального плану управління відходами Запорізької області до 2035 року, затвердженого розпорядженням голови обласної державної адміністрації, начальника обласної військової адміністрації від 13.01.2026 № 12 та ін. За результатами зазначених консультацій цей Звіт про SEO було відповідним чином скориговано та доповнено, що дозволило забезпечити високу якість стратегічного планування та його повну відповідність вимогам чинного

природоохоронного законодавства.

Проект Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади у повній мірі відповідає екологічним зобов'язанням України на міжнародному та державному рівнях. Запропонований План заходів на 2026-2027 роки є дієвим інструментом практичного виконання цих зобов'язань, що створює фундамент для сталого «зеленого» відновлення громади навіть в умовах складних повоєнних викликів.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Методологічною основою для оцінки ймовірних наслідків реалізації Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року є Методичні рекомендації щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування (накази Міндовкілля від 10.08.2018 р. № 296 та від 18.10.2023 р. № 705). Відповідно до цих нормативних актів, під наслідками для довкілля та здоров'я населення слід розуміти будь-які ймовірні зміни у стані флори, фауни, біорізноманіття, ґрунтів, клімату, повітря, водних ресурсів, ландшафтів, матеріальних активів та об'єктів культурної спадщини, а також взаємодію цих факторів.

Враховуючи, що на даному етапі проектування Стратегія Степненської ТГ визначає загальні оперативні цілі та завдання, які переважно не мають конкретної просторової прив'язки до земельних ділянок, викладена нижче оцінка наслідків є узагальненою. Даний аналіз базується на порівнянні запланованих заходів із нормативними вимогами Протоколу про СЕО та Ресурсного посібника ЄЕК ООН.

Значного негативного впливу на довкілля та здоров'я населення в результаті впровадження Стратегії не очікується. Навпаки, реалізація запланованих проєктів із модернізації інфраструктури та термомодернізації будівель матиме переважно позитивний екологічний та соціально-економічний ефект. Деталізований аналіз впливів за окремими компонентами довкілля наведено у наступних підрозділах.

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Реалізація Стратегії розвитку Степненської ТГ передбачає як заходи, що сприятимуть покращенню стану повітряного басейну, так і певні ризики, пов'язані з промисловим відновленням та транспортним навантаженням.

Основним позитивним впливом стане реалізація проєктів із енергоефективності та впровадження відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) у комунальному секторі. Термомодернізація закладів освіти та адміністративних будівель дозволить суттєво знизити споживання викопного палива місцевими котельнями, що призведе до скорочення викидів парникових газів (CO₂), оксидів азоту та твердих часток (сажі). Оновлення парку комунальної техніки на більш сучасні та екологічні зразки сприятиме зменшенню викидів від пересувних джерел.

Однак, під час проведення будівельних та ремонтних робіт, реконструкція доріг, водогонів, об'єктів соціальної сфери очікується локальне та тимчасове забруднення повітря пилом та продуктами згоряння палива будівельної техніки. Ці впливи будуть обмежені зонами проведення робіт і припиняться одразу після їх завершення.

Найбільш вираженим кумулятивним ефектом є поєднання викидів від промислової діяльності, наприклад, Наталівське родовище гранітів та інтенсивного руху вантажного транспорту магістральними дорогами громади. Це може призводити до накопичення дрібнодисперсного пилу PM_{2.5} та PM₁₀ у приземному шарі атмосфери, особливо в безвітряну погоду. Синергічний ефект може виникнути в літній період, адже поєднання високої сонячної інсоляції, викидів азоту від транспорту та продуктів детонації унаслідок воєнних дій може провокувати утворення приземного озону, що є агресивним забруднювачем.

Забруднення атмосферного повітря продуктами горіння під час можливих пожеж, зокрема в лісосмугах або на полях через обстріли має вторинний вплив на стан ґрунтів та рослинності через транскордонне перенесення та подальше осадження токсичних сполук на поверхню землі.

Збереження високого рівня запиленості через роботу кар'єрів та транзитний транспорт створює ризики зростання захворюваностей верхніх дихальних шляхів та алергічних реакцій у мешканців прилеглих територій с. Наталівка та с. Степне. Проте заходи Стратегії з озеленення та створення санітарно-захисних зон покликані створити природні бар'єри для поширення забруднювачів.

Загальний вплив реалізації Стратегії на атмосферне повітря оцінюється як помірно позитивний у довгостроковій перспективі. Негативні наслідки є переважно локальними та тимчасовими, а їх мінімізація досягатиметься шляхом впровадження сучасних фільтраційних систем на виробництвах та переходу на енергозберігаючі технології.

Водні ресурси

Реалізація Стратегії розвитку Степненської ТГ передбачає заходи, спрямовані на стабілізацію гідрологічного режиму та покращення якості водного середовища, одночасно враховуючи ризики, пов'язані з антропогенним навантаженням та застарілою інфраструктурою.

Основним позитивним впливом стане модернізація систем водопостачання та будівництво локальних систем водовідведення з сучасними очисними спорудами. Це дозволить суттєво зменшити потрапляння неочищених стічних вод у підземні горизонти та поверхневі водойми, зокрема р. Мокра Московка. Заходи з розчищення русел та встановлення меж прибережних захисних смуг сприятимуть відновленню природного стоку, покращенню самоочисної здатності річок та забезпеченню населення якісною питною водою у селах Степне, Шевченківське та Івано-Ганнівка.

Однак, під час проведення будівельних робіт із реконструкції водопровідних мереж та очисних споруд можливе локальне порушення ґрунтового покриву та тимчасове замулення окремих ділянок водойм через земляні роботи. Також існують короткострокові ризики потрапляння паливно-мастильних матеріалів від будівельної техніки у разі порушення правил експлуатації. Ці впливи матимуть локальний характер і припиняться після завершення монтажних робіт.

Кумулятивний ефект проявляється через поєднання інтенсивного сільськогосподарського використання земель, змив добрив та пестицидів, та замулення русел через ерозію берегів. Це призводить до **евтрофікації** водойм та

погіршення якості води. Синергічний ефект може виникнути внаслідок кліматичних змін (маловоддя) у поєднанні з можливим хімічним забрудненням ґрунтів через воєнні дії, що в результаті фільтрації опадів може призвести до непередбачуваної зміни хімічного складу підземних вод.

Покращення стану водних ресурсів матиме вторинний позитивний вплив на біорізноманіття громади, оскільки відновлення гідрологічного режиму сприятиме стабілізації популяцій водних біоресурсів та навколоводних птахів. Навпаки, забруднення поверхневих вод може призвести до вторинного забруднення сільськогосподарських культур під час поливу.

Використання неякісної води з децентралізованих джерел, свердловин, створює ризики поширення кишкових інфекцій та накопичення в організмі солей важких металів. Реалізація проєктів із будівництва систем очищення та водопідготовки покликана нівелювати ці ризики, забезпечивши мешканців безпечною водою, що безпосередньо вплине на зниження захворюваності, пов'язаної з водним фактором.

Загальний вплив реалізації Стратегії на водні ресурси оцінюється як позитивний у середньо- та довгостроковій перспективі. Незважаючи на потенційні короткострокові ризики під час будівництва, розвиток сучасної інфраструктури водовідведення та встановлення захисних зон є ключовим інструментом збереження водного фонду громади та захисту здоров'я її мешканців.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

Реалізація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади передбачає комплекс заходів, спрямованих на раціональне використання земельного фонду та відновлення родючості ґрунтів, одночасно враховуючи ризики, пов'язані з інтенсивним агровиросництвом та наслідками воєнних дій.

Основним позитивним впливом стане впровадження науково обґрунтованих сівозмін та розвиток органічного землеробства, що сприятиме відновленню гумусового шару та покращенню структури ґрунтів. Реалізація проєктів із відновлення полезахисних лісосмуг дозволить суттєво знизити інтенсивність вітрової ерозії, яка є характерною для степової зони. Крім того, інвентаризація земель та винесення меж природно-заповідного фонду в натуру забезпечать юридичний захист цінних ділянок від нецільового використання та розорювання.

Під час будівництва інфраструктурних об'єктів та ремонту доріг очікується тимчасове порушення цілісності ґрунтового покриву та механічне ущільнення землі будівельною технікою. Можливе локальне захаращення територій будівельним сміттям та зняття родючого шару ґрунту в межах відведених ділянок. Ці наслідки матимуть локальний характер, а обов'язкова рекультивация територій після завершення робіт дозволить повністю відновити стан земельних ділянок.

Кумулятивний ефект формується через багаторічне використання мінеральних добрив та пестицидів у поєднанні з відсутністю системного внесення органіки, що призводить до поступового закислення та деградації ґрунтів громади. Синергічний ефект може виникнути через накладання механічного пошкодження ґрунтів внаслідок військових дій (вирви, ущільнення технікою) на процеси вторинного засолення, що в умовах дефіциту вологи може призвести до швидкої втрати сільськогосподарської придатності земель.

Погіршення фізико-хімічних властивостей ґрунтів може спровокувати вторинне забруднення підземних вод через вимивання залишків агрохімікатів. З іншого боку, успішна реалізація заходів із заліснення та залуження земель матиме вторинний

позитивний ефект у вигляді покращення мікроклімату та збільшення біорізноманіття ентомофауни (комах-запилювачів), що позитивно вплине на врожайність.

Накопичення залишків пестицидів та продуктів детонації боєприпасів у ґрунтах створює ризики їх потрапляння в продукти харчування місцевого виробництва, що може спричинити зростання захворюваності на розлади травлення та алергічні стани. Проте стратегічні плани щодо моніторингу стану ґрунтів та рекультивації забруднених ділянок спрямовані на гарантування продовольчої безпеки та захист мешканців від токсичного впливу забруднювачів.

Загальний вплив реалізації Стратегії на земельні ресурси оцінюється як переважно позитивний. Впровадження інструментів контролю за використанням земель та заходи з біологічної меліорації дозволять мінімізувати існуючі загрози деградації та забезпечать збереження головного природного ресурсу Степненської громади для майбутніх поколінь.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ПЗФ

Реалізація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади передбачає заходи, спрямовані на збереження унікальних природних комплексів та охорону рідкісних видів флори і фауни, одночасно враховуючи ризики антропогенного тиску та фрагментації природних оселищ.

Основним позитивним впливом стане винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) та прибережних захисних смуг у натуру, що забезпечить надійний правовий статус цінних територій. Сприяння відновленню екологічних коридорів, зокрема у долині річки Мокра Московка, дозволить зберегти шляхи міграції тварин та стабілізувати популяції видів, що охороняються Бернською конвенцією. Заходи з озеленення населених пунктів та створення нових рекреаційних зон сприятимуть збагаченню локальної флори та створенню нових оселищ для птахів і комах-запилювачів.

Під час проведення ремонтних або будівельних робіт поблизу природних масивів можливе виникнення фактору турбування для диких тварин та птахів через шум техніки. Також існують короткострокові ризики локального пошкодження трав'яного покриву або випадкового видалення окремих самосійних дерев у межах будівельних майданчиків. Ці впливи матимуть обмежений характер і припиняться одразу після завершення активної фази робіт.

Кумулятивний ефект формується через поєднання фрагментації ландшафтів транспортними мережами та інтенсивного випасання худоби на заповідних ділянках, що призводить до поступового збіднення видового складу рослин. Синергічний ефект може виникнути у разі накладання кліматичних змін (засухи) на забруднення ґрунтів і води агрохімікатами, що створює критичні умови для виживання вразливих видів комах (наприклад, червінця непарного) та прибережних біоценозів.

Відновлення заповідних територій матиме вторинний позитивний вплив на розвиток екологічного туризму та підвищення естетичної привабливості громади. Навпаки, деградація природних оселищ може призвести до вторинного збільшення чисельності шкідників сільськогосподарських культур через зникнення їхніх природних ворогів - хижих комах та птахів.

Збереження та розширення територій ПЗФ і зелених насаджень позитивно впливає на психоемоційний стан мешканців та забезпечує природне очищення повітря. Ризики для здоров'я можуть виникнути лише у разі безконтрольного поширення

інвазійних видів рослин, наприклад, амброзії, на занедбаних ділянках, що провокує алергічні захворювання. Проте заплановані заходи з благоустрою та охорони природи спрямовані на локалізацію таких загроз.

Загальний вплив реалізації Стратегії на біорізноманіття та ПЗФ оцінюється як позитивний. Системний підхід до охорони природно-заповідного фонду та відновлення екомережі громади дозволить не лише зберегти унікальну природу Степненського краю, а й створити комфортне середовище для життя та відпочинку населення.

МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: ВПЛИВ НА ІНФРАСТРУКТУРУ ТА ЖИТЛОВИЙ ФОНД

Реалізація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади передбачає значне інвестування у відновлення та модернізацію матеріальних активів, що дозволить підвищити капіталізацію майна громади та покращити умови експлуатації житлового фонду й об'єктів критичної інфраструктури.

Головним позитивним наслідком стане підвищення фізичного стану та енергоефективності будівель бюджетної сфери (шкіл, садочків, медичних пунктів) та житлових будинків через впровадження заходів із термомодернізації. Капітальний ремонт доріг та реконструкція мереж водопостачання забезпечать продовження терміну експлуатації інженерних комунікацій, знизять рівень аварійності та втрат ресурсів. Модернізація вуличного освітлення та благоустрій громадських просторів підвищать ринкову вартість нерухомості в громаді та її інвестиційну привабливість для бізнесу.

Під час проведення реконструкції та капітального будівництва інфраструктурних об'єктів можливе тимчасове обмеження доступу до окремих активів (перекриття доріг, тимчасове відключення водопостачання). Також існує ризик механічного пошкодження прилеглих територій або елементів благоустрою будівельною технікою. Ці впливи будуть мати суто технічний характер і будуть повністю усунуті після завершення робіт та проведення благоустрою територій.

Кумулятивний ефект формується через поступове зношення інженерних мереж громади, що за відсутності системного оновлення може призвести до системного збою критичної інфраструктури. Синергійний ефект виникає при одночасному оновленні дорожнього покриття, заміні підземних комунікацій та покращенні логістики, що в сукупності дає значно більший економічний результат, ніж реалізація цих проєктів окремо. Це створює надійну базу для розвитку місцевого підприємництва.

Покращення стану матеріальних активів, доріг, мереж, будівель, матиме вторинний позитивний вплив на екологічну ситуацію, оскільки зниження аварійності на водогонях зменшить підтоплення територій та просідання ґрунтів. Крім того, якісна інфраструктура сприятиме зниженню витрат на експлуатацію приватного транспорту мешканців та підвищенню загального рівня комфорту проживання в громаді.

Стан житлового фонду та інфраструктури безпосередньо впливає на умови життя. Модернізація систем водопостачання та опалення знижує ризики захворювань, пов'язаних із незадовільним температурним режимом у приміщеннях або низькою якістю води. Натомість, несвоєчасне відновлення пошкоджених війною об'єктів створює ризики травматизму та негативно впливає на ментальне здоров'я мешканців через погіршення естетики навколишнього середовища.

Загальний вплив реалізації Стратегії на матеріальні активи оцінюється як високо

позитивний. Системний підхід до управління майном та інфраструктурою дозволить перетворити зношені активи громади на сучасний ресурс для сталого економічного розвитку та соціального благополуччя.

ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Реалізація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади передбачає системний вплив на умови життєдіяльності громади, що спрямований на зниження ризиків захворюваності та покращення загального благополуччя населення через екологізацію інфраструктури та розвиток соціальної сфери.

Основним позитивним впливом стане покращення якості питної води та санітарного стану територій, що призведе до зниження ризиків виникнення шкідливого впливу на органи травлення та інфекційних захворювань. Термомодернізація закладів охорони здоров'я та освіти дозволить підтримувати оптимальний температурний режим у приміщеннях, що сприятиме зменшенню частоти гострих респіраторних захворювань серед дітей та вразливих груп населення. Розвиток мережі зелених насаджень та створення рекреаційних зон у долині річки Мокра Московка забезпечать умови для фізичної активності та психоемоційного відновлення мешканців.

Під час проведення будівельних робіт можливе тимчасове посилення шумового навантаження та запиленості повітря, що може спричинити короточасний дискомфорт для мешканців прилеглих будинків. Також підвищення інтенсивності руху будівельної техніки може створювати додаткові ризики для безпеки дорожнього руху. Ці наслідки матимуть локальний характер і повністю зникнуть після завершення етапу капітального будівництва та благоустрою.

Кумулятивний ефект на здоров'я населення формується через тривале проживання в умовах запиленості від роботи кар'єрів та транзитного транспорту, що за відсутності захисних заходів може призводити до накопичення хронічних патологій дихальної системи. Синергічний ефект виникає при накладанні факторів забруднення довкілля на стресові умови воєнного стану, що посилює вразливість організму до екологічних подразників. Реалізація Стратегії спрямована на розрив цих негативних зв'язків через створення екологічних бар'єрів та покращення якості медичних послуг.

Покращення екологічної ситуації в громаді матиме вторинний позитивний вплив на здоров'я через підвищення якості продуктів харчування місцевого виробництва, що вирощуватимуться на чистіших ґрунтах. Крім того, розвиток сучасної інфраструктури сприятиме залученню молодих спеціалістів, зокрема медичних працівників, що вторинно покращить доступність та якість медичної допомоги в громаді.

Головні ризики залишаються пов'язаними із незадовільним станом окремих ділянок водогонів та потенційним забрудненням територій внаслідок бойових дій. Однак Стратегія передбачає чіткі кроки з моніторингу безпечності середовища життєдіяльності та впровадження санітарно-гігієнічних заходів, що дозволить мінімізувати вплив негативних факторів на здоров'я людини.

Загальний вплив реалізації Стратегії на здоров'я населення оцінюється як позитивний у довгостроковій перспективі. Створення безпечного та комфортного життєвого простору є пріоритетом документа, що дозволить не лише стабілізувати показники захворюваності, а й підвищити тривалість та якість життя мешканців Степненської громади.

ЛАНДШАФТ ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Реалізація Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади передбачає заходи зі збереження візуальної цілісності ландшафтів та охорони об'єктів культурної спадщини, що спрямовані на підтримку ідентичності громади та розвиток її рекреаційного потенціалу.

Основним позитивним впливом стане впорядкування та благоустрій пам'ятних місць, об'єктів історико-культурної спадщини та зон відпочинку. Заходи з відновлення ландшафтного різноманіття через заліснення деградованих земель та догляд за парковими зонами сприятимуть покращенню естетичного вигляду населених пунктів. Встановлення інформаційних знаків біля історичних пам'яток та розробка туристичних маршрутів дозволять інтегрувати культурну спадщину в сучасне життя громади, забезпечуючи її збереження для майбутніх поколінь.

Під час проведення ремонтно-реставраційних робіт або благоустрою територій можливе тимчасове порушення візуального сприйняття ландшафту через присутність будівельних риштувань, техніки та тимчасових огорож. Також існують короткострокові ризики вібраційного впливу на конструкції пам'яток під час руху важкої техніки поблизу. Ці наслідки матимуть локальний характер і будуть повністю нівельовані після завершення робіт та відновлення прилеглої території.

Кумулятивний ефект проявляється через поступову зміну традиційного сільського ландшафту внаслідок розширення промислових зон (кар'єрів) та забудови. Без належного контролю це може призвести до втрати характерних краєвидів степової зони. Синергійний ефект виникає при поєднанні заходів з охорони природи (ПЗФ) та реставрації культурних об'єктів, що разом створює унікальний культурно-природний кластер, підвищуючи привабливість громади для мешканців та туристів.

Збереження привабливого ландшафту та культурних об'єктів матиме вторинний позитивний вплив на соціальне середовище, сприяючи зростанню місцевого патріотизму та зацікавленості молоді історією рідного краю. Крім того, доглянуті ландшафти вторинно впливають на ринкову вартість земельних ділянок та сприяють розвитку малого бізнесу в сфері послуг і гостинності.

Основними ризиками є фізичне пошкодження пам'яток внаслідок воєнних дій або несанкціонованих земляних робіт. Також загрозу становить природне руйнування об'єктів через відсутність своєчасних консерваційних заходів. Однак Стратегія передбачає чітку інвентаризацію об'єктів спадщини та залучення спеціалістів до їх відновлення, що дозволяє мінімізувати ці загрози та забезпечити належний нагляд за їх станом.

Загальний вплив реалізації Стратегії на ландшафт та культурну спадщину оцінюється як позитивний. Системний підхід до охорони культурного ландшафту дозволить зберегти історичне обличчя Степненської громади, гармонійно поєднуючи розвиток сучасної інфраструктури з дбайливим ставленням до спадщини минулого.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Цей розділ Звіту про стратегічну екологічну оцінку (СЕО) визначає систему заходів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку громади в процесі реалізації Стратегії. Основною метою цих заходів є не лише нівелювання потенційних ризиків, а й посилення позитивних ефектів для довкілля та здоров'я населення.

Відповідно до принципу превентивності, у межах СЕО розроблено три рівні захисних механізмів:

- запобіжні заходи, що спрямовані на повне уникнення негативного впливу на стадії планування (наприклад, шляхом правильного вибору локацій для нових об'єктів або встановлення жорстких екологічних критеріїв до інвесторів).
- мінімізуючі та пом'якшувальні заходи, які передбачають використання сучасних технологій та управлінських рішень для зменшення неминучого техногенного навантаження (енергоефективність, очисні споруди, системи рециклінгу).
- компенсаторні заходи, що включають дії з відновлення природного капіталу там, де вплив неможливо повністю усунути (озеленення, ревіталізація водойм, розвиток екомережі).

Заходи, запропоновані в цьому розділі, базуються на аналізі кожної стратегічної та операційної цілі. Вони розроблені з урахуванням цілей сталого розвитку, що визначені на національному рівні; діючих екологічних стандартів та нормативів якості довкілля та кліматичних особливостей та ресурсних можливостей громади.

Впровадження цих заходів є обов'язковою умовою екологічно відповідальної реалізації Стратегії, що дозволить перетворити довкілля на сталий актив для розвитку економіки та забезпечення високої якості життя мешканців громади.

Заходи з запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії застосовуватимуться в межах повноважень виконавчих органів місцевих рад, визначених ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. ВІДНОВЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ТРАНСПОРТНОЇ ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ

Операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків

В таблиці наведено операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків, а також очікувані результати від цих заходів.

Таблиця 7.1. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. - ВІДНОВЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ТРАНСПОРТНОЇ ТА ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
1.1. Відновлення житлового фонду громади	Відновлення зруйнованого житлового фонду на території громади	Ландшафт: Чітке розмежування будівельних майданчиків та відновлення благоустрою після завершення робіт. Земельні ресурси та ґрунти: Організація майданчиків для тимчасового зберігання та сортування відходів руйнування. Сортування відходів руйнування безпосередньо на місці. Використання подрібненого будівельного сміття (рециклінг) для підсипки доріг чи фундаментів. Рекультивация порушених земель після завершення робіт. Атмосферне повітря: Впровадження індивідуальних теплових пунктів та сонячних колекторів при відновленні дахів. Впровадження заходів пилоподавлення під час будівництва Використання енергоефективних матеріалів (утеплення фасадів) для зменшення потреби у паливі. Встановлення сонячних панелей на об'єктах резервного фонду. Водні ресурси: Облаштування сучасних локальних очисних споруд (ЛОС) замість вигрібних ям. Моніторинг якості питної води в місцях концентрації резервного житла. Навколишнє природне середовище: Збереження наявних зелених насаджень при забудові. Обов'язкове компенсаційне озеленення територій навколо	Збереження ландшафтів Мінімізація площ під сміттєзвалищами, збереження родючого шару ґрунту. Зниження викидів парникових газів CO² та пилу. Запобігання забрудненню підземних та поверхневих вод. Збереження мікроклімату та біорізноманіття громади.
	Створення резервного житлового фонду		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		відновлених об'єктів (не менше 40% площі ділянки). Здоров'я та безпека населення: Проведення робіт виключно у денний час. Використання сертифікованих еко-матеріалів. Вибір ділянок поза зонами впливу кар'єрів та промислових об'єктів.	Забезпечення комфортного та безпечного проживання мешканців та ВПО.
1.2. Покращення доступу до комунальних послуг	Збільшення кількості одиниць комунальної техніки	Атмосферне повітря Надання переваги техніці з високим екологічним стандартом двигуна (Euro-5, Euro-6) або з електричними/гібридними двигунами. Впровадження суворого графіку технічного огляду для контролю викидів забруднюючих речовин і сажі. Акустичне середовище (шум): Закупівля техніки (сміттєвозів, тракторів) із пониженим рівнем шуму для роботи в житлових зонах. Обмеження використання важкої спецтехніки у нічні та ранкові години в межах населених пунктів. Ґрунти та води: Модернізація гаражів або стоянок техніки твердим покриттям (асфальт/бетон) та встановлення масло-бензоуловлювачів у системі зливової каналізації. Використання біорозкладних мастил та якісних паливно-мастильних матеріалів. Управління відходами: Створення системи збору та передачі на переробку відпрацьованих шин, акумуляторів та відпрацьованих мастил спеціалізованим підприємствам..	Зменшення обсягів викидів CO², оксидів азоту та твердих часток (PM). Дотримання норм шумового навантаження, комфорт мешканців. Запобігання потраплянню нафтопродуктів у ґрунт та підземні води при витоках. Недопущення накопичення небезпечних відходів на території громади

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Здоров'я людей: Встановлення систем GPS-моніторингу для розробки найкоротших маршрутів руху, що зменшує загальний час роботи двигунів у житлових кварталах.	Зниження сумарного негативного впливу на здоров'я населення.
	Забезпечення стабільного водопостачання в усіх населених пунктах громади	Водні ресурси (підземні води): Встановлення сучасних лічильників обліку на свердловинах та у споживачів для контролю втрат. Регулярний моніторинг дебіту свердловин та рівня підземних вод для запобігання їх виснаження. Впровадження систем зворотного промивання фільтрів. Ґрунти та ландшафт: Проведення робіт переважно безтраншейними методами (де це можливо) для мінімізації порушення ґрунтового покриву. Обов'язкова технічна рекультивація та відновлення благоустрою (посів трав, асфальтування) після завершення розкопок. Здоров'я населення: Заміна старих азбестоцементних та металевих труб на сучасні полімерні, що не піддаються корозії. Використання методів знезараження води без застосування рідкого хлору (наприклад, електроліз або УФ-опромінення). Регулярний лабораторний контроль якості води за санітарно-хімічними показниками. Енергоспоживання: Встановлення частотних перетворювачів на насосних агрегатах для оптимізації тиску та економії електроенергії.	Рациональне використання водних ресурсів, недопущення зниження рівня підземних вод. Збереження структури ґрунтів та естетичного вигляду населених пунктів. Забезпечення населення водою, що відповідає стандарту ДСанПіН, зниження ризику захворювань. Зменшення енерговитрат та вуглецевого сліду від роботи комунальної інфраструктури.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Автоматизація роботи насосних станцій (системи диспетчеризації). Управління відходами: Впровадження регламенту заміни та екологічної утилізації відпрацьованих фільтруючих елементів та сорбентів станцій водопідготовки.	Попередження забруднення територій відходами промивки систем.
	Модернізація насосних станцій та контроль якості питної води	Здоров'я населення: Встановлення багатоступеневих систем фільтрації та станцій знезалізнення води. Впровадження автоматизованої системи безперервного контролю параметрів води на виході зі станції. Регулярне промивання та дезінфекція накопичувальних резервуарів безпечними реагентами. Енергоспоживання та клімат: Заміна застарілих агрегатів на енергоефективні насоси з частотним регулюванням (дозволяє уникнути гідроударів та економити до 30% енергії). Розгляд можливості встановлення сонячних панелей для часткового живлення обладнання станції. Акустичне середовище: Встановлення насосного обладнання з низьким рівнем шуму. Влаштування звукоізоляції приміщень насосних станцій, особливо тих, що розташовані поблизу житлової забудови. Водні ресурси та ґрунти: Облаштування систем дренажу та відведення промивних вод у локальні очисні споруди (а не на рельєф ґрунту). Герметизація всіх вузлів з'єднань для запобігання втратам підготовленої води. Управління відходами:	Забезпечення стабільно високої якості питної води, що відповідає ДСанПіН. Зменшення витрат громади на електроенергію та зниження викидів парникових газів. Зниження шумового навантаження на прилеглі території до нормативних показників. Запобігання підтопленню та ерозії ґрунтів навколо станцій.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Встановлення регламенту безпечної заміни та передачі на утилізацію використаних засипок (активоване вугілля, пісок, смоли) та змащувальних матеріалів.	Екологічно безпечне поводження з відходами модернізації.
	Створення локальних очисних споруд та каналізаційних мереж	Водні ресурси (підземні та поверхневі): Використання установок глибокої біологічної очистки з ефективністю не менше 95-98%. Впровадження систем доочищення (піщані фільтри, УФ-зnezараження) перед скиданням у водні об'єкти або на рельєф. Встановлення датчиків автоматичного контролю якості очищеної води на виході. Ґрунти: Застосування сучасних двошарових гофрованих труб з високим класом кільцевої жорсткості для запобігання деформаціям та витокам. Облаштування ЛОС у герметичних бетонних або полімерних ємностях, що виключають фільтрацію неочищених стоків у ґрунт. Акустичне середовище та повітря: Використання малошумних повітрорудок у звукоізоляційних кожухах. Встановлення біофільтрів або вугільних фільтрів на вентиляційних стояках ЛОС для поглинання газів (сірководню, аміаку). Дотримання нормативних санітарно-захисних зон (СЗЗ) від споруд до житлової забудови. Управління відходами: Передбачити майданчики для підсушування або центрифуги для зневоднення мулу. Використання стабілізованого та зnezараженого мулу як добрива для технічних культур (за умови	Запобігання забрудненню водоносних горизонтів нітратами, фосфатами та бактеріями. Попередження засолення та бактеріального забруднення ґрунтів громади. Відсутність специфічних запахів та шуму, комфортне проживання людей поруч із об'єктами. Рациональне поводження з осадами стічних вод, зменшення обсягів захоронення відходів.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		лабораторного підтвердження безпеки). Здоров'я населення: Створення системи оперативного реагування на аварійні ситуації (сигналізація про переповнення ємностей). Забезпечення повної автоматизації процесів для мінімізації контакту персоналу зі стічними водами.	Зниження ризиків інфекційних захворювань та епідеміологічна безпека в громаді.
	Впровадження системи роздільного збору сміття	Земельні ресурси та ґрунти: Облаштування майданчиків для контейнерів з твердим покриттям (бетон/асфальт) та бортами для запобігання потраплянню стоків у ґрунт. Регулярне санітарне очищення майданчиків та прилеглої території. Атмосферне повітря: Використання контейнерів з кришками, що щільно закриваються, для запобігання поширенню запахів та рознесенню сміття вітром. Оптимізація графіку та маршрутів вивозу відсортованих фракцій для мінімізації пробігу техніки. Водні ресурси: Встановлення навісів над контейнерними майданчиками для захисту від опадів. Розміщення пунктів збору небезпечних відходів (батареї, лампи) у закритих приміщеннях або спеціальних захищених боксах. Біорізноманіття: Використання антивандальних контейнерів «закритого» типу, що унеможливають доступ безпритульних тварин до залишків їжі. Соціальне середовище (еко-свідомість):	Зменшення обсягів захоронення відходів на полігонах, запобігання забрудненню ґрунтів фільтратом. Покращення якості повітря в житлових зонах, зниження викидів CO². Запобігання вимиванню забруднюючих речовин у підземні та поверхневі води. Запобігання розповсюдженню інфекцій та підтримка санітарно-епідеміологічного благоустрою. Підвищення рівня екологічної культури,

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Маркування контейнерів чіткими інформаційними табличками (колірна індикація). Проведення інформаційних кампаній для населення щодо правил роздільного збору та шкоди від спалювання відходів.	зменшення кількості «засмічених» фракцій вторсировини.
	Забезпечення централізованим газопостачанням усіх населених пунктів громади	Атмосферне повітря: Використання сучасного газорегуляторного обладнання з високим ступенем герметичності. Впровадження систем автоматичного контролю загазованості та віддаленого моніторингу витоків. Стимулювання використання конденсаційних котлів з вищим ККД у споживачів. Ґрунти та ландшафт: Дотримання технології роздільного виїмки та зворотного засипання родючого шару ґрунту. Проведення біологічної рекультивації (посів трав) на всій протяжності траси газопроводу після будівництва. Використання методу горизонтально-спрямованого буріння під дорогами. Біорізноманіття: Узгодження трас газопроводів в обхід цінних природних територій та лісосмуг. Проведення компенсаційного озеленення у разі вимушеного видалення кущів або дерев. Безпека та здоров'я населення: Встановлення сучасних засобів захисту (запірних клапанів, сигналізаторів) на комунальних та житлових об'єктах. Забезпечення нормативних охоронних зон газопроводів, де заборонено інше будівництво.	Зниження викидів парникових газів та шкідливих продуктів згоряння порівняно з вугіллям/дровами. Мінімальне порушення структури ґрунту та швидке відновлення рослинного покриву. Збереження екологічних коридорів та місць проживання фауни. Зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Регулярний інструктаж населення щодо безпеки. Надра та підземні води: Використання поліетиленових труб (що не піддаються корозії) або сталевих із посиленою ізоляцією та активним електрохімічним захистом.	Захист ґрунтового середовища від продуктів окислення металів.
1.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності	Відновлення дорожнього покриття, зруйнованого обстрілами	Безпека та здоров'я населення: Обов'язкове суцільне обстеження та розмінування ділянок доріг та узбіч перед початком відновлювальних робіт. Контроль за хімічним забрудненням ґрунтів у місцях вирв (залишки вибухових речовин, палива). Земельні ресурси та ґрунти: Максимальне використання технології «холодного ресайклінгу» (переробка старого асфальтобетону безпосередньо на місці). Використання подрібненого бетону та цегли від зруйнованих будівель для формування основи («подушки») доріг. Атмосферне повітря: Регулярне зволоження прилеглої території під час розчищення завалів та дорожніх робіт. Використання сучасних асфальтоукладачів з низьким рівнем викидів шкідливих газів. Водні ресурси та водовідведення: Відновлення та модернізація системи кюветів та водовідвідних лотків для запобігання розмиву доріг та ерозії ґрунтів. Встановлення локальних споруд для очищення зливових вод (нафтопасток) на ділянках з інтенсивним рухом.	Гарантування безпеки працівників та мешканців, уникнення вторинного забруднення. Скорочення обсягів відходів, зменшення потреби у видобутку нового щебеню та піску. Зниження концентрації пилу та продуктів горіння в повітрі населених пунктів. Запобігання підтопленню територій та забрудненню водойм нафтопродуктами.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Біорізноманіття: Обов'язкове відновлення (підсів) трав'яного покриву на узбіччях та впорядкування придорожніх лісосмуг після завершення важких робіт. Збереження існуючих дерев уздовж доріг при плануванні розширення ділянок.	Збереження екологічного каркаса громади та захист доріг від снігових заметів.
	Впорядкування ґрунтових доріг на проблемних ділянках	Атмосферне повітря: Використання при впорядкуванні зв'язуючих інертних матеріалів (щебінь, гравій, суміші), що зменшують підйом пилу. Застосування екологічно безпечних пилопоглинаючих реагентів на ділянках, що проходять повз житлові будинки. Земельні ресурси та ґрунти: Профілювання дорожнього полотна зі створенням поперечних ухилів для відводу води. Укріплення узбіч та схилів посівом багаторічних трав зі стійкою кореневою системою. Поверхневі та підземні води: Облаштування водовідвідних каналів (кюветів) із використанням природних фільтрів (щебеневі лотки, задерновані укоси). Очищення існуючих водопропускних труб під дорогами для запобігання підтопленню територій. Біорізноманіття: Обмеження ширини проїжджої частини при впорядкуванні, щоб не допустити знищення придорожньої рослинності. Заборона використання відходів хімічної промисловості або неперевіреного шлаку як підсипки. Здоров'я та безпека: Вирівнювання профілю дороги для забезпечення	Зниження рівня запиленості повітря в 2-3 рази, покращення умов проживання мешканців. Запобігання водної ерозії ґрунтів та руйнуванню прилеглих земельних ділянок. Покращення гідрологічного стану території, запобігання деградації малих водойм. Збереження цілісності придорожніх екосистем та недопущення хімічного отруєння ґрунтів. Підвищення безпеки та життєдіяльності

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		безперешкодного доступу швидкої допомоги та пожежної техніки у будь-яку погоду. Встановлення попереджувальних знаків та обмежувачів швидкості на оновлених ділянках.	зниження ризиків травматизму.
	Модернізація зупинок громадського транспорту	Енергоспоживання та клімат: Встановлення автономного вуличного освітлення на базі сонячних панелей та LED-світильників. Використання енергоефективних сенсорних систем (освітлення вмикається лише при присутності людей). Управління відходами: Облаштування зупинок критими урнами для роздільного збору відходів (як мінімум: пластик/скло та змішані відходи). Забезпечення регулярного вивезення сміття та санітарної обробки павільйонів. Здоров'я та комфорт населення: Використання екологічно безпечних матеріалів (скло, дерево, метал), що не виділяють токсичних речовин при нагріванні на сонці. Озеленення прилеглої території та створення «живих стін» (вертикальне озеленення) для захисту від пилу та спеки. Безпека та інклюзивність: Облаштування понижених бордюрів та тактильної плитки для маломобільних груп населення. Встановлення камер відеоспостереження для запобігання вандалізму та підвищення рівня громадської безпеки. Ґрунти та ландшафт: Використання водопроникного покриття (еко-плитка) на	Зниження навантаження на мережі та зменшення вуглецевого сліду. Покращення естетичного та санітарного стану населених пунктів. Створення комфортного та здорового середовища для очікування транспорту. Забезпечення рівного доступу до послуг та збереження майна громади. Мінімізація впливу на природний дренаж ґрунту та

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		прилеглих до зупинки пішохідних зонах для запобігання застою дощової води. Відновлення трав'яного покриву навколо зупинки після завершення монтажних робіт.	гармонійний вигляд ландшафту.
	Підвищення якості перевезень громадським транспортом	Атмосферне повітря та клімат: Встановлення екологічних вимог до рухомого складу (пріоритет автобусам стандарту Euro-5 та вище). Стимулювання перевізників до використання транспорту на стисненому природному газі (метані) або електробусів. Регулярний контроль токсичності вихлопних газів. Акустичне середовище: Оновлення парку транспортними засобами з низьким рівнем шуму та вібрації. Впровадження систем «плавного» водіння для зменшення шуму при гальмуванні та рушанні. Здоров'я населення: Забезпечення належної роботи систем вентиляції та кондиціонування в салонах. Оптимізація графіку руху для запобігання надмірному скупченню людей (мінімізація епідеміологічних ризиків). Ресурсна ефективність: Впровадження цифрових сервісів моніторингу (GPS-трекінг) та «розумного» розкладу для уникнення «порожніх» пробігів. Використання безконтактних систем оплати для зменшення використання паперових квитків. Безпека та інклюзивність: Закупівля або переобладнання автобусів для забезпечення низького рівня підлоги (для	Зниження викидів оксидів азоту, вуглецю та сажі в населених пунктах. Зниження рівня шумового забруднення вздовж основних магістралей громади. Покращення самопочуття пасажирів, зниження захворюваності. Економія енергоресурсів, скорочення вуглецевого сліду на пасажиро-кілометр. Забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення без додаткових енерговитрат.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	людей з обмеженою мобільністю	стандартом не нижче Euro-5 або електробусів. Перевага моделям з автоматизованими системами контролю витрат палива та викидів. Здоров'я та соціальне середовище: Придбання низькопідлогових автобусів з відкидними апарелями (пандусами). Встановлення систем мовного оповіщення назв зупинок та візуальних табло з великим шрифтом. Акустичне середовище: Вибір моделей транспортних засобів із підвищеною звукоізоляцією моторного відсіку. Встановлення безшумних пневматичних приводів для дверей та підйомників. Управління відходами: Впровадження суворого обліку та передачі на спеціалізовану утилізацію відпрацьованих акумуляторів та шин. Використання сертифікованих сервісних центрів з масло-бензоуловлювачами в системі стоків. Ресурсна ефективність: Впровадження системи GPS-навігації для моніторингу ефективності маршрутів та уникнення роботи двигунів на холостому ходу.	Мінімізація додаткових викидів CO² та оксидів азоту при розширенні парку. Забезпечення рівних прав на мобільність для людей з інвалідністю, людей похилого віку та батьків з візками. Зниження рівня транспортного шуму на вулицях громади. Запобігання забрудненню ґрунтів та вод відходами експлуатації транспорту. Зменшення питомого споживання палива на одного пасажирів.
	Створення безбар'єрного маршруту та маршрутів мобільності	Атмосферне повітря та клімат: Проектування зв'язної мережі велодоріжок та пішохідних зон, що з'єднують житлові масиви з центром та адмінбудівлями. Встановлення критих велопарковок з сонячними панелями для підзарядки електросамокатів/електровелосипедів.	Зниження загального рівня викидів забруднюючих речовин та парникових газів у громаді.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Ґрунти та ландшафт: Використання екологічних типів покриття (дерев'яна щеп, стабілізований гравій, водопроникна плитка) для паркових та рекреаційних маршрутів. Забезпечення водовідведення за допомогою «зелених канав» (біодренажу) вздовж маршрутів. Біорізноманіття: Виключення вирубки дорослих дерев при трасуванні маршрутів (обхідні шляхи). Використання орієнтованого на природу освітлення (теплий спектр світла) для мінімізації впливу на нічну фауну (комахи, птахи). Здоров'я та соціальна безпека: Забезпечення нормативних ухилів (не більше 5-8%) на всіх ділянках безбар'єрного маршруту. Встановлення тактильних індикаторів, контрастного маркування та звукових маячків для людей з порушеннями зору. Ресурсна ефективність: Використання рециклінгових матеріалів (пластикова деревина, перероблена гума) для виготовлення вуличних меблів та лавок уздовж маршрутів. Впровадження розумного LED-освітлення з датчиками руху.	Збереження природного дренажу ґрунту та запобігання утворенню калюж і розмивів. Збереження цілісності природного середовища та біологічного різноманіття. Створення інклюзивного середовища, підвищення фізичної активності та соціальної інтеграції населення. Рациональне використання матеріальних та енергетичних ресурсів громади.
	Створення паркувальної інфраструктури	Ґрунти та гідрологічний режим: Використання технології «екопарковки» (газонні решітки) для збереження проникності ґрунту. Облаштування системи зливостоків з обов'язковими масло-бензоуловлювачами (сепараторами нафтопродуктів).	Мінімізація підтоплень, захист підземних вод від забруднення технічними рідинами.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Атмосферне повітря та клімат: Облаштування місць для зарядки електромобілів (стимулювання переходу на чистий транспорт). Периметральне озеленення парковок густими чагарниками для поглинання вихлопних газів. Біорізноманіття та ландшафт: Збереження наявних дерев на ділянці шляхом інтеграції їх у дизайн парковки (створення «зелених островів»). Використання георешіток, що дозволяють зберігати трав'яний покрив під колесами авто. Акустичне середовище: Розміщення паркувальних майданчиків із дотриманням санітарних розривів від вікон житлових будинків та дитячих майданчиків. Встановлення шумозахисних екранів або живоплоту. Безпека та інклюзивність: Обов'язкове виділення та спеціальне маркування місць для транспорту людей з інвалідністю (не менше 10% місць) поблизу входів до об'єктів. Встановлення енергоефективного LED-освітлення та систем відеонагляду.	Зниження концентрації шкідливих речовин у приземному шарі повітря. Збереження естетики населеного пункту та запобігання ефекту «теплого острова». Забезпечення акустичного комфорту мешканців прилеглих будинків. Забезпечення безбар'єрності та безпеки майна і громадян.
1.4. Забезпечення енергетичної стійкості громади	Розвиток сонячної енергетики	Клімат та атмосферне повітря: Заміщення вугілля та газу енергією сонця та біопаливом. Встановлення на біокотельнях сучасних систем очищення димових газів (циклонів, фільтрів) для вловлювання твердих часток.	Скорочення викидів парникових газів CO² та токсичних сполук у повітря. Рациональне землекористування, запобігання забрудненню ґрунтів.
	Розвиток біоенергетики		
	Посилення енергоменеджменту та контролю за використанням ресурсів	Земельні ресурси та надра: Розміщення наземних сонячних панелей на деградованих землях або дахах.	

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Облаштування критих бетонованих майданчиків для зберігання біопалива (тріски, пелет) для запобігання гниттю та вимиванню речовин у ґрунт. Ресурсна ефективність: Впровадження автоматизованих систем енергомоніторингу в усіх бюджетних установах громади. Проведення регулярних енергоаудитів для виявлення та усунення втрат енергії в будівлях. Біорізноманіття: Використання антивідблискового покриття панелей. Використання лише відходів (агрозалишків, санітарної рубки), що не виснажує природні лісові та лугові екосистеми. Управління відходами: Створення системи збору та утилізації сонячних модулів та інверторів. Використання попелу від спалювання чистої біомаси як мінерального добрива в агросекторі громади.	Скорочення споживання первинної енергії на 15-20% без втрати комфорту. Мінімізація впливу на комах, птахів та збереження природних оселищ. Забезпечення принципу циркулярної (кругової) економіки.

Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту

На основі проведеної екологічної оцінки завдань (ЖКГ, транспорт, енергетика), для мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту рекомендується наступне:

- Придбання будь-якої техніки (комунальної, транспортної) або енергетичного обладнання має базуватися на високих екологічних стандартах (Euro-5/6, енергоефективність класу «А+», сертифікація ВДЕ).
- Використовувати продукти переробки будівельного сміття (від розчищення завалів) для будівництва доріг та тротуарів.
- Забезпечити повний цикл поводження з відходами: від роздільного збору до компостування органіки та утилізації залишків біоенергетики як добрив.
- Інтегрувати системи ВДЕ (сонце, біомаса) безпосередньо в об'єкти критичної

інфраструктури (водоканали, очисні споруди, лікарні) для забезпечення їх безперебійної роботи в умовах змін клімату або кризових ситуацій.

- При будівництві тротуарів та парковок використовувати водопроникні матеріали (еко-плитка, газонні решітки) для збереження гідрологічного балансу.
- Впроваджувати безбар'єрність не як окремий захід, а як обов'язковий стандарт для будь-якого інфраструктурного проекту.
- Впровадження систем енергоменеджменту, GPS-моніторингу транспорту та датчиків якості води/повітря як інструментів для раціонального використання ресурсів та швидкого реагування на екологічні ризики.
- Суворе дотримання зон санітарної охорони джерел водопостачання та мінімізація вирубки зелених насаджень при розширенні мереж (газ, дороги).

Висновок до Стратегічної цілі 1

Реалізація цілі має переважно позитивний довгостроковий вплив на стан довкілля та здоров'я населення. Основний ефект досягається через зменшення викидів забруднюючих речовин завдяки газифікації, ВДЕ та оновленню автопарку, покращення якості питної води та ефективне управління відходами.

Ймовірні негативні наслідки мають локальний та тимчасовий характер, переважно під час будівельних та ремонтних робіт. Запропоновані у таблицях заходи, а саме рекультивация ґрунтів, використання масло-бензоуловлювачів, встановлення фільтрів на біокотельнях дозволяють повністю нівелювати або значно знизити ці ризики до прийнятних рівнів.

Поєднання модернізації інфраструктури з впровадженням системи енергоменеджменту та сталої мобільності створює синергію, яка працює на глобальну мету - декарбонізацію економіки громади та підвищення її стійкості.

Стратегічна ціль 1 повністю узгоджується з державними та регіональними екологічними пріоритетами, зокрема щодо забезпечення населення якісною водою, переходу на відновлювані джерела енергії та створення безпечного життєвого середовища.

За умови виконання запропонованих природоохоронних заходів, реалізація Стратегічної цілі 1 є екологічно виправданою та сприятиме сталому розвитку Степенської громади.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНИХ, ЯКІСНИХ І БЕЗБАР'ЄРНИХ СОЦІАЛЬНИХ, ОСВІТНІХ, МЕДИЧНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків

В таблиці наведено операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків, а також очікувані результати від цих заходів.

Таблиця 7.2. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. - ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНИХ, ЯКІСНИХ І БЕЗБАР'ЄРНИХ СОЦІАЛЬНИХ, ОСВІТНИХ, МЕДИЧНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
2.1. Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг	Створення Центру надання адміністративних послуг Проведення ремонтних робіт Центру надання соціальних послуг	Здоров'я та безпека населення: Використання сертифікованих, екологічно безпечних оздоблювальних матеріалів (фарби на водній основі, нетоксичні покриття). Забезпечення повної безбар'єрності: пандуси з нормативним нахилом, широкі дверні отвори, адаптовані санвузли, тактильна навігація. Ресурсна та енерго-ефективність: Впровадження заходів з термомодернізації: утеплення фасадів екологічною мінеральною ватою, заміна вікон на енергозберігаючі. Встановлення інтелектуальних систем освітлення та регуляторів тепла на радіаторах. Управління відходами: Забезпечення сортування та вивезення будівельних відходів на спеціалізовані полігони. Впровадження системи «Цифровий ЦНАП» для мінімізації використання паперу та створення пунктів збору відпрацьованих батарейок/ламп у приміщенні. Акустичне середовище: Проведення шумних робіт у встановлені часові межі (уникання вихідних та нічних годин). Влаштування звукопоглинальних стель та панелей для комфортного перебування відвідувачів. Ландшафт та ґрунти: Озеленення прилеглої ділянки з використанням місцевих видів рослин. Облаштування велопарковок та місць для відпочинку з водонепроникним покриттям.	Створення здорового та безпечного внутрішнього середовища, доступного для всіх категорій громадян. Зменшення споживання енергоносіїв та зниження операційних витрат громади. Зниження навантаження на сміттєзвалища, перехід до цифрового врядування. Забезпечення акустичного комфорту для персоналу, відвідувачів та прилеглої забудови. Покращення естетичного вигляду та мікроклімату навколо установ.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	Забезпечення житлових рішень для ВПО та вразливих груп	Енергоспоживання та клімат: Застосування при будівництві або реконструкції стандартів «пасивного будинку»: посилене утеплення, енергоефективні вікна. Встановлення індивідуальних теплових пунктів (ІТП) та бойлерів з високим класом енергоефективності. Здоров'я та комфорт мешканців: Обов'язкове облаштування припливно-витяжної вентиляції з рекуперацією повітря для запобігання появі плісняви та вогкості. Використання гіпоалергенних та екологічно сертифікованих матеріалів для внутрішнього оздоблення. Водні ресурси та каналізація: Встановлення сантехніки з низькою витратою води (аератори, двоступеневий злив). При створенні модульних містечок — обов'язкове підключення до централізованих або локальних очисних споруди глибокої очистки. Управління відходами: Організація спеціально обладнаних майданчиків для роздільного збору сміття безпосередньо біля місць проживання ВПО. Проведення інформаційної роботи з мешканцями щодо культури сортування відходів. Зелені зони та ландшафт: Створення інклюзивних зон відпочинку та дитячих майданчиків із максимальним збереженням існуючих дерев. Висадка багаторічних насаджень для створення шумозахисного та пилового бар'єру.	Мінімальні витрати енергії на опалення, зниження викидів парникових газів. Створення сприятливого та безпечного мікроклімату для тривалого проживання. Раціональне використання води та недопущення скиду неочищених стоків у ґрунт. Попередження засмічення території та стимулювання переробки відходів. Покращення психоемоційного стану ВПО та естетична інтеграція житла в громаду.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	Організація простору для соціальної та психологічної підтримки	Здоров'я та психоемоційний стан: Використання принципів біофільного дизайну (природні матеріали, багато світла, кімнатні рослини). Застосування кольоротерапії: спокійні, природні тони (зелений, бежевий, блакитний) без токсичних барвників. Акустичне середовище: Встановлення звукопоглинальних панелей та акустичних перегородок для забезпечення конфіденційності розмов. Забезпечення високого рівня звукоізоляції від зовнішніх шумів (вулиці, технічних приміщень). Мікроклімат та повітря: Встановлення систем очищення повітря та зволожувачів для підтримки оптимального рівня вологості. Регулярне провітрювання або використання припливної вентиляції з антиалергенними фільтрами. Енергоефективність: Максимальне використання природного денного світла (великі вікна, світлопрозорі конструкції). Встановлення «тепліх» LED-світильників із можливістю регулювання яскравості Інклюзивність: Створення простору без жодних порогів, облаштування сенсорних кімнат (за потреби) та адаптованих зон відпочинку для людей з різними потребами.	Зниження рівня стресу та тривожності у відвідувачів, прискорення психологічної адаптації. Створення атмосфери приватності, безпеки та довіри. Попередження поширення респіраторних захворювань та підтримання когнітивних функцій. Економія енергії та створення затишної домашньої атмосфери. Забезпечення безбар'єрного доступу до психологічної допомоги для всіх мешканців громади.
	Забезпечення послугою соціального таксі	Атмосферне повітря та клімат: Придбання спеціалізованого автомобіля з електричним двигуном (електромобіля) або гібридного типу.	Зменшення вуглецевого сліду та концентрації вихлопних газів у житлових зонах.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Використання пального екологічного стандарту не нижче Euro-6 для авто з ДВЗ. Здоров'я та соціальна безпека: Обладнання автомобіля сертифікованим підйомником (гідроліфтом) для візків та системою надійної фіксації. Регулярна дезінфекція салону та використання гіпоалергенних матеріалів оббивки. Ресурсна ефективність: Впровадження програмного забезпечення для оптимізації маршрутів (групування поїздок в одному напрямку). Використання GPS-моніторингу для контролю витрат енергоресурсів та пробігу. Акустичне середовище: Вибір моделі транспортного засобу з низьким рівнем зовнішнього та внутрішнього шуму. Своєчасне технічне обслуговування для запобігання несправностям, що посилюють вібрацію та шум. Управління відходами: Передача відпрацьованих мастил, шин та акумуляторів виключно ліцензованим підприємствам на утилізацію. Використання мийних засобів, що біологічно розкладаються, при догляді за авто.	Забезпечення права на мобільність та безпеку для людей з інвалідністю та похилого віку. Зниження холостих пробігів, економія коштів громади та енергоресурсів. Зниження шумового навантаження на пасажирів та мешканців будинків. Попередження забруднення водних ресурсів та ґрунтів технічними відходами.
2.2. Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу	Будівництво та облаштування протирадіаційних укриттів у закладах освіти	Здоров'я дітей та персоналу: Встановлення потужних систем припливно-витяжної вентиляції з фільтрами високого очищення (НЕРА-фільтри). Обов'язкове використання безфенольних та антибактеріальних матеріалів для оздоблення стін та підлоги. Водні ресурси та надра: Облаштування надійної гідроізоляції фундаменту для	Попередження кисневого голодування, алергічних реакцій та поширення інфекцій. Захист конструкцій від руйнування та запобігання

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		запобігання підтопленню та застою ґрунтових вод. Підключення автономних санвузлів до герметичних септиків або централізованої мережі з контролем витоків. Енергоефективність та стійкість: Встановлення автономних джерел живлення (генераторів) з шумопоглинальними кожухами та системами відводу газів. Використання акумуляторних LED-ламп для мінімізації навантаження на мережу. Управління відходами: Організація зон роздільного збору відходів (харчові відходи, пластик, засоби гігієни) всередині укріття. Своєчасна утилізація прострочених засобів індивідуального захисту та медикаментів.	забрудненню підземних вод. Забезпечення безперебійної роботи систем життєзабезпечення з мінімальним шумом та викидами. Підтримання належного санітарного стану в обмеженому просторі.
	Забезпечення транспортної доступності до закладів освіти	Атмосферне повітря: Оновлення парку автобусами екологічного класу Euro-5/Euro-6 або електробусами. Заборона роботи двигуна на холостому ходу під час очікування дітей на території закладу. Безпека та здоров'я учнів: Облаштування безпечних «зон висадки» (Drop-off zones) подалі від ігрових майданчиків. Встановлення засобів заспокоєння руху (підняті пішохідні переходи, острівці безпеки). Енергоефективність: Оптимізація маршрутів шкільних автобусів за допомогою GPS-моніторингу для уникнення зайвого пробігу. Стимулювання пішої та велосипедної доступності (програма «Безпечний шлях до школи»). Управління відходами:	Зниження концентрації вихлопних газів безпосередньо біля навчальних корпусів. Мінімізація ризиків травматизму та захист дітей від шуму та пилу. Зменшення споживання палива та загального вуглецевого сліду громади.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Проведення ТО автобусів виключно в сертифікованих центрах із належною утилізацією мастил та фільтрів. Контроль за станом шин для зменшення мікропластикового пилу. Біорізноманіття: Використання живоплотів (кущів) вздовж маршрутів висадки для природної фільтрації повітря та поглинання шуму.	Запобігання забрудненню пришкольних територій технічними відходами. Покращення мікроклімату та естетики пришкольної території.
	Розвиток інклюзивної освіти та впровадження безбар'єрності в освітньому просторі	Здоров'я та психологічний комфорт: Використання нетоксичних, гіпоалергенних оздоблювальних матеріалів із низькою емісією ЛОС. Встановлення акустичних панелей для зменшення шумового навантаження (критично для дітей з ООП).	Створення безпечного середовища, що сприяє концентрації та емоційній стабільності.
	Відновлення та розширення позашкільної освіти	Енергоресурси та клімат: Проведення комплексної термомодернізації (утеплення, заміна вікон, модернізація систем опалення). Встановлення систем припливно-витяжної вентиляції з рекуперацією тепла. Земельні ресурси та біорізноманіття: Облаштування безбар'єрних сенсорних садів та навчальних зон на відкритому повітрі. Використання водонепроникного покриття для пандусів та доріжок. Управління відходами: Організація роздільного збору відходів у закладах освіти як частини навчального процесу. Екологічно безпечна утилізація будівельного сміття після реконструкції.	Зниження споживання енергії та забезпечення нормативних показників CO² у класах. Покращення естетичного вигляду та використання території як інструменту екологічного виховання. Формування еко-звичок у молоді та зменшення навантаження на сміттєзвалища.
	Модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти	Здоров'я учнів та вчителів: Закупівля шкільних меблів із сертифікованої деревини (FSC) або екологічних композитів з	Зниження алергічних ризиків, збереження зору та

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		низьким рівнем емісії формальдегіду. Встановлення сучасних мультимедійних систем з низьким рівнем електромагнітного випромінювання та антивідблисковим захистом. Ресурсна та енергоефективність: Оновлення систем освітлення на інтелектуальні LED-панелі з датчиками присутності та освітленості. Заміна застарілого обладнання в кабінетах фізики, хімії та харчоблоках на енергоефективне (клас A++). Управління відходами: Створення регламенту обов'язкової передачі відпрацьованої комп'ютерної техніки на спеціалізовану утилізацію (електронні відходи). Відмова від пластикових пакувальних матеріалів при закупівлях на користь паперу та картону. Водні ресурси: Встановлення безконтактних змішувачів та сучасних систем фільтрації питної води для відмови від пластикової тари. Використання професійної техніки (посудомийних машин) на харчоблоках для економії води. Екологічна освіта: Використання модернізованих кабінетів як наочних посібників для навчання енергозбереженню та сортуванню сміття.	загальної працездатності учнів. Скорочення енергоспоживання закладів на 30-40% та зменшення навантаження на мережі. Запобігання забрудненню довкілля важкими металами та пластиком. Суттєве зниження питомого споживання води та обсягів стоків. Формування еко-свідомої молоді та сталої культури споживання в громаді.
	Використання наявних будівель для освітніх і соціальних потреб	Ресурсна ефективність: Максимальне збереження наявних конструктивних елементів будівлі для зменшення потреби у нових будматеріалах.	Мінімізація вуглецевого сліду будівництва та раціональне використання ресурсів.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Проведення поглибленого енергетичного аудиту перед початком робіт. Здоров'я та безпека: Обов'язкове обстеження на наявність шкідливих речовин (азбесту в покрівлі, токсичних фарб) та їх безпечне видалення і утилізація. Забезпечення сучасних норм освітленості та вентиляції згідно з новими функціями будівлі. Управління відходами: Впровадження роздільного збору будівельних відходів для їх повторного використання (наприклад, використання битої цегли як підсіпки для доріг). Енергоефективність: Повна заміна систем опалення, водопостачання та електромереж на сучасні енергозберігаючі аналоги. Утеплення огорожувальних конструкцій будівлі екологічно безпечною ізоляцією. Ландшафт та ґрунти: Відновлення або створення нових зелених зон на прилеглий території, облаштування ігрових/соціальних майданчиків. Організація водовідведення з ділянки для запобігання замоканню фундаменту.	Гарантування безпечного перебування дітей та персоналу в оновлених приміщеннях. Скорочення обсягів відходів, що вивозяться на звалища. Перетворення застарілої будівлі на сучасний об'єкт із низьким рівнем енергоспоживання. Покращення естетичного вигляду території та збереження структури ґрунту.
2.3. Підвищення доступності та якості медичних послуг	Розвиток виїзних та мобільних медичних послуг Підвищення забезпеченості медичним обладнанням закладів первинної медицини	Атмосферне повітря: Пріоритетна закупівля автомобілів з екологічним стандартом не нижче Euro-6 або електромобілів. Оптимізація маршрутів для мінімізації пробігу та витрат пального. Енергоресурси: Вибір медичного устаткування з високим класом енергоефективності. Встановлення сонячних панелей на будівлях амбулаторій для автономного	Зменшення викидів забруднюючих речовин (NOx, тверді частинки) при наданні послуг. Зниження навантаження на мережу; забезпечення безперебійної діагностики під час вимкнень світла.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		живлення діагностичних приладів. Управління відходами: Суворе дотримання протоколів утилізації небезпечних медичних відходів (категорії В, С). Передача списаної техніки на спеціалізовану переробку (електронний лом). Здоров'я населення: Забезпечення належної примусової вентиляції в кабінетах, де встановлюється нове діагностичне обладнання. Використання безртутних вимірювальних приладів.	Запобігання потраплянню токсичних компонентів (ртуть, свинець) у довкілля. Безпечне робоче середовище для персоналу та відсутність ризиків для пацієнтів.
	Розвиток мережі модульних амбулаторій	Здоров'я та санітарне благополуччя: Використання модульних блоків із сертифікованих еко-матеріалів, стійких до регулярної дезінфекції. Встановлення автоматизованих систем вентиляції з антибактеріальними фільтрами. Енергоефективність та клімат: Комплектація модулів вбудованими системами теплових насосів («повітря-повітря» або «повітря-вода»). Встановлення сонячних панелей на дахах модулів для автономного живлення. Водні ресурси та ґрунти: Підключення до локальних систем глибокої біологічної очистки стічних вод (для віддалених пунктів). Облаштування герметичних майданчиків для збору медичних відходів. Земельні ресурси та ландшафт: Використання гвинтових палів як фундаменту для мінімізації порушення ґрунтового покриву. Вертикальне озеленення фасадів та висадка	Створення безпечного середовища для пацієнтів та персоналу; запобігання поширенню інфекцій. Мінімізація викидів парникових газів та забезпечення роботи амбулаторії під час відключень світла. Недопущення потрапляння патогенів та хімічних речовин у підземні води та ґрунти. Швидка рекультивация ділянки у разі демонтажу та створення лікувального мікроклімату.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		фітонцидних рослин (ялівець, сосна) навколо модуля. Інклюзивність: Встановлення модулів на рівні землі або облаштування інтегрованих пандусів із нековзким покриттям. Обладнання санвузлів згідно зі стандартами універсального дизайну.	Забезпечення рівного доступу до медичної допомоги для всіх груп населення (МГН).
	Модернізація та покращення технічного стану будівель амбулаторій громади	Енергоефективність та повітря: Утеплення фасадів та дахів із використанням негорючої мінеральної вати. Заміна старих котлів на конденсаційні газові або електричні теплові насоси. Здоров'я та мікроклімат: Використання спеціалізованих медичних фарб та покриттів, стійких до кварцування та хімічної обробки. Встановлення систем примусової вентиляції з рекуперацією повітря. Водні ресурси: Повна заміна пошкоджених труб на сучасні полімерні (без свинцю). Встановлення сантехніки з датчиками руху для економії води та гігієнічності. Управління відходами: Безпечний демонтаж та утилізація старих шиферних покрівель (азбесту) згідно з екологічними протоколами. Сортування будівельного сміття за видами матеріалів. Інклюзивність: Облаштування пандусів, розширення дверних прорізів та адаптація вхідних груп згідно з нормами ДБН В.2.2-40:2018. Встановлення навігаційних вказівників зі шрифтом Брайля.	Зниження споживання палива на 40-50% та скорочення викидів продуктів згоряння. Підтримання нормативних параметрів вологості та чистоти повітря; запобігання грибку. Ліквідація витоків води та захист ґрунтів від потрапляння господарсько-побутових стоків. Запобігання забрудненню довкілля небезпечними відходами під час модернізації. Створення повністю доступного середовища для маломобільних пацієнтів у старих будівлях.
	Розширення доступу до аптечних послуг		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	Розширення доступу до ветеринарних послуг		

Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту

Для посилення позитивного соціально-екологічного ефекту від розвитку соціальної сфери Степенської громади рекомендується:

- Будь-яка модернізація чи будівництво (ЦНАП, школи, амбулаторії, укриття) має відповідати принципам універсального дизайну. Це не лише пандуси, а й звукові маячки, тактильна навігація, контрастне маркування та інклюзивні санітарні вузли.
- Враховуючи тривале перебування дітей та пацієнтів у приміщеннях, використовувати виключно екологічно сертифіковані матеріали (без емісії формальдегіду, фенолів та ртуті). Забезпечити автоматизований контроль якості повітря рівень CO² та вологості.
- Інтегрувати системи ВДЕ (сонячні панелі з накопичувачами) та теплові насоси в медичні пункти та освітні заклади. Це забезпечить безперебійну роботу критичного обладнання та економію бюджетних коштів.
- Розвивати послуги «соціального таксі» та «шкільного автобуса» з використанням електротранспорту або авто високих еко-стандартів (Euro-6). Оптимізувати маршрути для зниження загальних викидів у громаді.
- Впровадити роздільний збір відходів у кожному закладі соціальної сфери. Особливу увагу приділити безпечному поводженню з медичними та електронними відходами (через спеціалізованих операторів).
- Надавати пріоритет перепрофілюванню та глибокій термомодернізації наявних будівель, що дозволяє зберегти природні ландшафти та зменшити обсяги будівельного сміття.

Висновок до Стратегічної цілі 2

Реалізація цілі чинить визначний позитивний соціальний вплив та помірний позитивний екологічний вплив. Основні переваги полягають у створенні безпечного життєвого середовища, підвищенні енергоефективності громадських будівель та забезпеченні інклюзивності послуг.

Потенційні негативні впливи є локальними та пов'язані переважно з етапами будівництва/ремонту (шум, пил, відходи). Окремим ризиком є управління медичними відходами та забезпечення радіаційної безпеки (радон) в укриттях. Всі ці ризики є керованими за умови дотримання запропонованих заходів пом'якшення.

Стратегічна ціль 2 безпосередньо працює на Цілі сталого розвитку ООН щодо міцного здоров'я, якісної освіти та скорочення нерівності. Впровадження ВДЕ та термомодернізація в межах цієї цілі є вагомим внеском громади у боротьбу зі змінами клімату (декарбонізація бюджетного сектору).

Заходи Стратегічної цілі 2 відповідають державним екологічним та соціальним нормам. Реалізація цілі дозволить Степенській громаді вийти на новий рівень якості надання послуг за мінімального навантаження на навколишнє природне середовище.

Реалізація Стратегічної цілі 2 узгоджується з принципами сталого розвитку та рекомендується до впровадження з урахуванням наданих екологічних рекомендацій.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків

В таблиці наведено операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків, а також очікувані результати від цих заходів.

Таблиця 7.3. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. - ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	Створення умов для розвитку малого та мікробізнесу	Природні ресурси та ґрунти: Впровадження технологій безвідходного виробництва (циркулярна економіка) при переробці агропродукції. Підтримка проєктів з органічного землеробства та сертифікації місцевих виробників. Атмосферне повітря: Встановлення вимог до інвесторів щодо використання сучасних очисних споруд та енергоефективного обладнання. Стимулювання бізнесу до використання «зеленої» логістики (електромобілі для доставки). Водні ресурси: Обов'язкове облаштування локальних очисних споруд або жируловлювачів (для харчової переробки).	Зменшення хімічного навантаження на ґрунти та раціональне використання біоресурсів. Мінімізація промислових викидів та транспортного сліду нових підприємств. Захист місцевих водойм від скидів неочищених виробничих стічних вод.
	Сприяння підприємницькій активності та самозайнятості населення		
	Формування інвестиційної привабливості громади		
	Розвиток місцевих ланцюгів доданої вартості, зокрема у сфері сільськогосподарської продукції		
	Підтримка економічних ініціатив, що створюють нові робочі місця		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Популяризація систем зворотного водопостачання серед місцевих підприємців. Управління відходами: Створення умов для промислового компостування органічних відходів агропереробки. Підтримка стартапів, що працюють у сфері переробки вторинної сировини та апсайклінгу. Соціальне середовище: Пріоритетне надання пільг бізнесу, що впроваджує стандарти КСВ (корпоративної соціальної відповідальності) та еко-менеджменту. Навчання підприємців основам екологічного законодавства та CEO.	Перетворення відходів виробництва на ресурс; зменшення навантаження на полігони. Підвищення якості життя громади та формування екологічно відповідальної бізнес-спільноти.
3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	Розвиток туристичних маршрутів і рекреаційних зон	Біорізноманіття та природні ландшафти: Чітке зонування територій: виділення зон активного відпочинку та "зон спокою" для збереження флори й фауни. Використання виключно природних матеріалів (дерево, камінь) для малих архітектурних форм та лавок. Земельні ресурси та ґрунти: Маркування стежок для запобігання хаотичному витоупуванню рослинності. Облаштування велодоріжок та майданчиків із водопроникним покриттям. Водні ресурси: Встановлення біотуалетів та контейнерів для роздільного збору сміття на туристичних локаціях. Обладнання місць для відпочинку на берегах захисними смугами та містками для запобігання руйнуванню берегової лінії. Культурна спадщина:	Запобігання деградації природних оселищ та збереження автентичного вигляду громади. Збереження родючого шару ґрунту та запобігання ерозії. Підтримання чистоти поверхневих вод та запобігання замуленню водойм. Збереження історичної автентичності та
	Популяризація культурної та природної спадщини громади		
	Створення умов для розвитку спортивного та екотуризму		
	Удосконалення інфраструктури для відпочинку та дозвілля мешканців і гостей громади		
	Формування бренду громади як комфортної та привабливої території для відпочинку		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Встановлення інформаційних стендів з правилами екологічної поведінки (код "Leave No Trace"). Проведення реставраційних робіт без використання токсичних хімічних сполук. Атмосферне повітря: Популяризація "безмоторних" видів туризму (велосипедний, піший, кінний, водний на веслах). Створення зарядних станцій для електровелосипедів та електромобілів біля ключових точок.	формування еко-свідомої поведінки туристів. Мінімізація шуму та загазованості в рекреаційних зонах.
3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	Поліпшення системи управління відходами та зменшення негативного впливу на довкілля	Ґрунти та підземні води: Повна ліквідація виявлених несанкціонованих звалищ із подальшою рекультивацією земель (вирівнювання, засипка чистим ґрунтом, висадка трави). Зелені зони та повітря: Облаштування майданчиків для муніципального компостування або закупівля домашніх компостерів для мешканців. Суворі заборони спалювання рослинних залишків. Ресурсна ефективність: Впровадження системи роздільного збору (пластик, скло, папір, метал) через встановлення контейнерних майданчиків закритого типу. Організація регулярного вивезення вторинної сировини на переробку. Здоров'я населення: Створення пунктів збору специфічних відходів (батарейки, ртутні лампи, дрібна електроніка). Регулярне інформування про графік роботи таких пунктів. Ландшафт та естетика: Заміна застарілих відкритих контейнерів на сучасні євроконтейнери з кришками	Очищення території, припинення вимивання токсикантів у підземні горизонти Зменшення обсягів відходів на 30-40%; відсутність задимленості повітря та викидів бензопірену. Збільшення частки відходів, що повертаються в економічний обіг; зменшення навантаження на полігони. Запобігання потраплянню важких металів у навколишнє середовище. Покращення санітарного стану та естетичного вигляду населених пунктів.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	Охорона та відновлення природних ресурсів, включно з водними об'єктами	(для запобігання рознесенню сміття тваринами та вітром). Водні ресурси (річки, ставки): Розчищення русел та джерел від наносів і сміття без зміни природного ландшафту. Встановлення та маркування на місцевості меж прибережних захисних смуг (ПЗС). Підземні води: Проведення інвентаризації та тампонаж безгосподарних або пошкоджених артезіанських свердловин. Контроль за дотриманням зон санітарної охорони джерел питного водопостачання. Біорізноманіття: Висадка місцевих видів дерев та чагарників (автохтонна флора) для створення лісозахисних смуг. Створення «коридорів екомережі» для вільного пересування диких тварин. Ґрунти та ландшафти: Залуження крутосхилів та берегів водойм для запобігання змиву ґрунту. Заборона розорювання заплавних земель та сіножатей у межах ПЗС. Клімат та повітря: Збереження та відновлення водно-болотних угідь (торфовищ), які є природними поглиначами вуглецю.	Відновлення самоочисної здатності водойм та покращення водності. Захист водоносних горизонтів від бактеріального та хімічного забруднення. Збереження генофонду місцевої флори та фауни, зміцнення екологічного каркасу. Стабілізація берегової лінії, запобігання замуленню водойм частинками ґрунту. Пом'якшення локальних змін клімату та підтримання вологості повітря.
	Розвиток екологічної культури та обізнаності мешканців	Свідомість та поведінка: Проведення щорічних кампаній «Стоп вогонь» про шкоду спалювання листя. Впровадження системи «Еко-амбасадорів» (лідерів думок), які популяризують сортування відходів. Здоров'я та безпека: Організація воркшопів для домогосподарств щодо	Зменшення кількості пожеж в екосистемах та зниження обсягів захоронення сміття. Зменшення випадків отруєнь та забруднення присадибних ділянок.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		безпечного використання агрохімікатів. Тренінги з компостування та органічного садівництва. Освітній простір: Створення «Зелених класів» просто неба та проведення шкільних еко-фестивалів. Підтримка учнівських стартапів у сфері екології (наприклад, пошиття еко-сумок). Інформаційне середовище: Встановлення інтерактивних стендів у публічних зонах із даними про якість повітря та води. Створення онлайн-кабінету екологічного стану громади на офіційному сайті. Стале споживання: Популяризація багаторазових альтернатив через місцеві ярмарки та соціальну рекламу. Підтримка ініціативи «Громада без пластику» в місцевих магазинах та кафе.	Виховання покоління з відповідальним ставленням до ресурсів громади. Підвищення прозорості та залученості мешканців до екологічного контролю. Зниження частки полімерних відходів, що потрапляють у довкілля.
	Підвищення якості благоустрою публічних просторів	Мікроклімат та повітря: Пріоритетне висадження багаторічних аборигенних дерев (дуб, липа, клен) замість однорічних квітів. Створення «вертикальних садів» та живоплотів для поглинання пилу та шуму. Водні ресурси та ґрунти: Використання водопроникних матеріалів (еко-плитка, гравій, пористі покриття) для пішохідних зон. Облаштування «дощових садів» для збору та природної фільтрації зливових вод. Енергоресурси: Встановлення інтелектуальних LED-ліхтарів із датчиками руху та живленням від сонячних панелей.	Зниження температури повітря влітку (боротьба з «островами тепла») та очищення повітря Підтримання рівня ґрунтових вод та розвантаження зливової каналізації. Економія електроенергії та збереження природних біоритмів нічних тварин і комах. Безпека, комфорт та рівний доступ до відпочинку для всіх груп населення (МГН).

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Дотримання норм «світлового забруднення» (спрямування світла вниз). Здоров'я та інклюзія: Використання сертифікованої деревини та металу замість пластику для лавок та ігрових майданчиків. Облаштування безбар'єрного доступу до всіх зон відпочинку (тактильна плитка, пандуси). Біорізноманіття: Відмова від надмірного викошування газонів («мавританські газони» або природне різнотрав'я). Встановлення «готелів для комах» та годівниць для птахів у паркових зонах.	Збереження запилювачів та птахів у населених пунктах; підвищення стійкості екосистем.
	Стимулювання сталих практик використання природних ресурсів у громад	Водні ресурси: Стимулювання встановлення систем збору дощової води (резервуарів) для технічних потреб домогосподарств. Впровадження систем крапельного зрошення замість традиційного поливу. Енергетичні ресурси: Підтримка переходу приватних будинків на відновлювані джерела (сонячні колектори, теплові насоси). Популяризація використання біопалива місцевого виробництва (пелети з гілок, соломи). Земельні ресурси та ґрунти: Популяризація методів регенеративного землеробства та відмови від використання синтетичних добрив. Сприяння висадці багаторічних насаджень для стримування ерозії ґрунтів. Лісові та біоресурси: Підтримка практик спільного використання (sharing economy) та ремонтних майстерень («Repair cafe»).	Зниження дефіциту води в літній період та збереження рівня підземних вод. Зменшення викидів парникових газів та енергетична незалежність мешканців. Відновлення родючості ґрунтів та запобігання їх деградації Скорочення обсягу видобутку первинної сировини та зменшення кількості відходів.

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Стимулювання місцевих виробників до використання зворотної тари.	

Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту

На основі екологічної оцінки завдань для мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту рекомендується наступне:

- Пріоритет має надаватися бізнесам, що використовують відходи як ресурс (переробка агропродукції, компостування, апсайклінг). Це дозволить одночасно розвивати підприємництво (Ціль 3.1) та вирішувати проблему відходів (Ціль 3.3).
- При залученні інвесторів включати до умов «екологічні застереження»: обов'язкове встановлення локальних очисних споруд, використання енергоефективного освітлення та благоустрій прилеглої території з використанням місцевих видів рослин.
- Розвивати туристичну інфраструктуру (Ціль 3.2) виключно на засадах низького антропогенного навантаження. Використовувати еко-маршрути як засіб запобігання хаотичному відвідуванню цінних природних територій.
- Надавати грантову та інформаційну підтримку мікробізнесу, що працює у сферах відновлюваної енергетики, еко-туризму, органічного землеробства та енергоаудиту.
- Створити інтерактивну мапу природних ресурсів громади (водні об'єкти, лісосмуги, місця збору відходів), що допоможе і підприємцям у плануванні, і громаді у контролі за станом довкілля.

Висновок до Стратегічної цілі 3

Стратегія демонструє перехід від ресурсного споживання до сталого управління. Поєднання завдань із розвитку бізнесу та відновлення екосистем створює баланс між економічними вигодами та збереженням довкілля.

Передбачається значне покращення стану земельних та водних ресурсів через впровадження сталих практик та очищення територій від відходів. Створення нових робочих місць у «зелених» секторах економіки зміцнить соціальну стійкість громади.

Основні ризики пов'язані з потенційним збільшенням навантаження на транспортні мережі та водні ресурси при розширенні виробництв. Проте, запропоновані заходи моніторингу та пом'якшення (очисні споруди, системи збору дощової води) є достатніми для нейтралізації цих ризиків.

Цілі економічного розвитку повністю корелюють із державними та регіональними програмами щодо охорони навколишнього середовища, енергонезалежності та розвитку сільських територій.

Реалізація Стратегічної цілі 3 є екологічно виправданою. Вона забезпечує передумови для сталого економічного зростання, яке не вичерпує природний капітал громади, а сприяє його відновленню та капіталізації.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту

В таблиці наведено операційні цілі та завдання, об'єкти впливу та пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків, а також очікувані результати від цих заходів.

Таблиця 7.4. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. - ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху	Встановлення камер відеоспостереження з автоматичною фіксацією дорожніх правопорушень	Енергетичні ресурси: Встановлення енергоощадних LED-світильників та камер із низьким енергоспоживанням. Використання сонячних панелей для автономного живлення систем безпеки у віддалених зонах. Біорізноманіття: Використання ліхтарів із спрямованим світлом (Full Cut-off) для запобігання дезорієнтації птахів та комах. Регулювання яскравості (дімування) у нічний час. Управління відходами: Своєчасна передача відпрацьованих акумуляторів та електронних компонентів ліцензованим організаціям на утилізацію. Атмосферне повітря: Створення умов для мікромобільності (велодоріжки, тротуари) як альтернативи автотранспорту. Оптимізація руху на перехрестях для зменшення часу роботи двигунів на холостому ходу. Акустичне середовище: Встановлення острівців безпеки та піднятих переходів для «заспокоєння руху» (Traffic Calming).	Зменшення навантаження на енергомережу та стабільна робота систем у критичних умовах. Збереження природних біоритмів нічної фауни населених пунктів. Запобігання забрудненню ґрунтів важкими металами (літій, свинець). Зниження концентрації вихлопних газів (CO, NO ₂) та покращення якості повітря в житлових зонах. Зниження рівня транспортного шуму на 5–10 дБ та підвищення комфорту мешканців.
	Забезпечення належного освітлення громадських просторів та вулиць		
	Приведення розмітки до вимог ПДР		
	Розвиток вело-пішохідної інфраструктури		
	Підвищення безпеки на перехрестях		
	Просторове планування зон паркінгу та заборони стоянки/зупинки		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		Облаштування велодоріжок подалі від інтенсивного потоку машин. Ґрунти та ландшафт: Використання «еко-парковок» (газонних решіток) замість суцільного асфальтування. Заборона паркування на зелених зонах для запобігання ущільненню ґрунту.	Збереження дренажних властивостей ґрунту та візуальної привабливості простору.
4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	Посилення інституційних та організаційних спроможностей цивільного захисту громади	Здоров'я населення: Облаштування систем примусової вентиляції з фільтрами очищення повітря. Забезпечення гідроізоляції для запобігання появі плісняви та вологості. Природні ресурси: Закупівля засобів локалізації розливів пально-мастильних матеріалів (сорбенти, бони) для оперативних служб. Енергоефективність: Оснащення об'єктів цивільного захисту гібридними системами живлення (акумулятори + сонячні панелі + дизель-генератори в захисних кожухах). Соціальне середовище: Використання сучасних акустичних систем із вузькою діаграмою спрямованості для зменшення загального шумового фону при тестуванні. Впровадження цифрових каналів оповіщення (мобільні додатки). Управління ризиками: Включення екологічних сценаріїв (лісові пожежі, забруднення річок) у плани спільних навчань. Спільне використання спеціалізованої екологічної техніки сусідніми громадами. Радіаційна безпека: Створення пунктів моніторингу радіаційного та хімічного фону в	Створення безпечного та здорового мікроклімату для тривалого перебування людей.
	Створення та підтримка мережі укриттів		Запобігання потраплянню токсичних речовин у ґрунт та водойми під час аварій.
	Підвищення оперативної готовності служб та структур громади до реагування на надзвичайні ситуації		Безперебійна робота систем життєзабезпечення та мінімізація шумового забруднення.
	Розвиток систем оповіщення та інформування населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях		Ефективне інформування без зайвого психоакустичного тиску на мешканців у мирний час.
	Розвиток міжмуніципальної та міжвідомчої співпраці у сфері цивільного захисту		Підвищення швидкості реагування на екологічні загрози та оптимізація витрат ресурсів.
			Раннє виявлення загроз та можливість вчасного проведення захисних заходів

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
		межах системи цивільного захисту.	
4.3. Формування безпечного соціального середовища	Розвиток послуг підтримки для осіб, які постраждали від домашнього насильства чи інших форм насильства	Психоемоційний стан та здоров'я: Використання принципів біофільного дизайну (природне світло, живі рослини, натуральні матеріали).	Зниження рівня стресу; пришвидшення психологічної реабілітації ветеранів та постраждалих від насильства Створення стабільного температурного режиму; мінімізація енергетичних витрат громади. Забезпечення гідних умов для ветеранів та осіб з інвалідністю; сприяння їх автономності. Підвищення відчуття безпеки у вразливих груп населення
	Підвищення доступності соціальних та психологічних послуг для сімей, дітей, людей у кризових ситуаціях	Забезпечення високого рівня звукоізоляції для конфіденційності та спокою. Енергоефективність та комфорт: Встановлення систем клімат-контролю з індивідуальним регулюванням.	
	Створення умов для соціальної адаптації та реінтеграції ветеранів, ВПО та інших груп, які потребують підтримки	Утеплення будівель екологічною кам'яною ватою (негорючий матеріал). Доступність та безбар'єрність: Створення повністю інклюзивного простору (стандарт «універсальний дизайн») не лише всередині, а й на прилеглий території. Освітлення та безпека: Встановлення «м'якого» вуличного LED-освітлення без засліплюючого ефекту в нічний час. Облаштування відеонагляду, інтегрованого в загальну систему безпеки громади.	
4.4. Створення безпечних умов для співіснування людей і тварин	Створення безпечних умов для утримання та контролю чисельності тварин	Здоров'я та епідемічна безпека: Впровадження гуманного методу ОСВВ (відлов, стерилізація, вакцинація, випуск). Обов'язкова вакцинація проти сказу.	Контроль чисельності популяції; мінімізація ризиків поширення сказу та інших інфекцій. Запобігання бактеріологічному
	Забезпечення належного функціонування ветеринарних і притулкових служб	Водні ресурси та ґрунти: Облаштування спеціалізованих майданчиків для виходу з	
	Підтримка соціальних ініціатив і волонтерських		

Операційні цілі	Завдання	Об'єкт впливу та Пропоновані заходи щодо запобігання та пом'якшення наслідків	Очікувані результати від заходів
1	2	3	4
	програм у сфері захисту тварин Створення організаційних і фізичних умов для безпечного співіснування населення і тварин	«собачими вбиральнями» (станції з біопакетами). Регулярне прибирання та дезінфекція місць утримання. Довкілля та інфраструктура: Облаштування локальних систем очищення стоків для вольєрів та ветеринарних пунктів. Встановлення звукопоглинальних екранів навколо притулків. Управління відходами: Укладання договорів на сертифіковану утилізацію медичних відходів (шприци, ампули) та біовідходів. Спеціалізоване захоронення або кремація загиблих тварин. Соціальна сфера: Встановлення інформаційних табличок з правилами утримання тварин. Проведення уроків «гуманного поводження» в школах.	забрудненню ґрунтів та змиву патогенів у зливові води. Недопущення забруднення стічних вод біологічними відходами та зниження рівня шуму (гавкоту). Запобігання виникненню епізоотій та забрудненню довкілля небезпечними відходами. Зниження рівня конфліктності в громаді та формування відповідального власника.

Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу та посилення позитивного ефекту

Для забезпечення максимальної екологічної та техногенної безпеки в ході реалізації проєктів із захисту населення рекомендується:

- При модернізації дорожньої мережі (Ціль 4.1) змістити акцент із простого розширення доріг на створення безпечної вело-пішохідної інфраструктури. Це не лише знижує аварійність, а й безпосередньо покращує якість повітря через зменшення частки використання приватних авто.
- Розглядати мережу укриттів (Ціль 4.2) як об'єкти з підвищеними санітарними вимогами. Обов'язково забезпечити контроль за концентрацією радону (особливо в підвальних приміщеннях) та використовувати антибактеріальні матеріали для внутрішнього оздоблення.
- Об'єкти безпеки (системи оповіщення, відеоспостереження, шелтери) повинні бути обладнані комбінованими джерелами енергії: сонячними панелями з акумуляторами як пріоритет, та дизель-генераторами як резерв (з обов'язковими шумозахисними кожухами).
- Впроваджувати елементи природного дизайну, терапевтичні сади, зелені зони навколо хабів у проєкти соціальної реінтеграції (Ціль 4.3). Це підвищує ефективність психологічної допомоги ветеранам та вразливим групам.

- Забезпечити функціонування ветеринарних служб (Ціль 4.4) як бар'єру проти зоонозних інфекцій. Система ОСВВ та належне поводження з біовідходами є ключовими для підтримання загального санітарного благополуччя громади.

Висновок до Стратегічної цілі 4

Реалізація цілі чинить фундаментальний позитивний соціальний вплив, створюючи умови для збереження життя та здоров'я населення. Екологічний вплив оцінюється як переважно позитивний через покращення енергоефективності та розвиток екологічного транспорту.

Потенційні негативні чинники як шум від генераторів, будівельні відходи при облаштуванні укриттів, медичні відходи ветеринарії є локальними та керованими. Стратегія містить достатньо запобіжних заходів для їх мінімізації.

Ціль 4 прямо працює на досягнення Цілі сталого розвитку ООН №11 «Сталий розвиток міст та громад», роблячи населені пункти Степненської громади безпечними, інклюзивними та стійкими до катастроф.

Завдання Стратегічної цілі 4 узгоджуються з екологічним законодавством України та міжнародними стандартами безпеки. Реалізація цілі рекомендується без обмежень за умови дотримання наданих рекомендацій щодо інклюзивності, енергоефективності та санітарного контролю.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА

Порівняльний аналіз виправданих альтернатив

Відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», у процесі підготовки звіту було проведено розгляд та порівняльний аналіз виправданих альтернатив розвитку Степненської територіальної громади. Метою такого дослідження є обрання найбільш оптимального варіанта реалізації документа державного планування з точки зору охорони довкілля та забезпечення здоров'я населення. У межах звіту проаналізовано чотири моделі (сценарії) розвитку, що розглядаються як стратегічні альтернативи для оцінки потенційного впливу на довкілля та здоров'я населення:

Альтернатива 0: «Нульовий сценарій» (Відмова від затвердження Стратегії) описує стан території у разі повної відсутності системного планування. Нульовий сценарій передбачає некеровану деградацію екосистем та інфраструктури. Через відсутність цільового фінансування та планової модернізації, критично зношені мережі водопостачання стають джерелом забруднення ґрунтів, а проблема відходів залишається невирішеною, що веде до погіршення санітарно-епідеміологічного стану громади.

Альтернатива 1: «Інерційний сценарій» (Пасивний розвиток) передбачає формальне ухвалення Стратегії, проте її реалізація відбувається обмежено, переважно шляхом «гасіння пожеж» та латання дірок. За цього варіанта заходи з охорони природи мають фрагментарний характер. Енергоефективна модернізація та інноваційні екологічні рішення відкладаються через брак інвестицій, що призводить до екологічної стагнації та неможливості адаптуватися до кліматичних викликів.

Альтернатива 2: «Оптимістичний сценарій» (Цільовий орієнтир) передбачає максимальну концентрацію ресурсів на «зеленому» відновленні інфраструктури та повну реалізацію СЦ 1–СЦ 4. Впровадження технологій відновлюваної енергії суттєво знижує антропогенний тиск на атмосферу, а повна модернізація комунальних систем мінімізує ризики для водних ресурсів. Створення безпечного, цифровізованого середовища призводить до системного покращення показників здоров'я та якості життя населення.

Альтернатива 3: «Песимістичний сценарій» (Кризовий сценарій) ідентифікується як найбільш ризикований. Умови затяжної кризи або посилення воєнних загроз змушують громаду зосередитися виключно на оперативному фізичному виживанні. За такого сценарію відбувається критичне нехтування екологічними стандартами задля швидких рішень, що прискорює деградацію природних ресурсів ТГ, виснаження ґрунтів та руйнацію екологічного балансу території.

Таблиця 8.1. Порівняльна характеристика впливу альтернатив (сценаріїв) на довкілля та здоров'я населення

Об'єкт впливу	Альтернатива 0	Альтернатива 1	Альтернатива 2	Альтернатива 3
	нульовий сценарій	інерційний сценарій	оптимістичний сценарій (цільовий)	песимістичний сценарій
Атмосферне повітря	Поступове погіршення через застарілі системи опалення та відсутність контролю викидів.	Збереження поточного стану; незначні викиди через низькі темпи енергомодернізації.	Суттєве покращення за рахунок енергоефективності, ВДЕ та екологізації транспорту.	Зростання забруднення через використання низькоякісного палива в умовах кризи.
Водні ресурси	Ризик трансдондонного забруднення через аварійний стан очисних споруд та мереж.	Повільна деградація; капітальні ремонти лише у разі критичних поломок.	Стабілізація та захист; будівництво нових очисних споруд, раціональне водоспоживання.	Критичне виснаження та забруднення через нехтування нормами очищення.
Ґрунти та землі	Поширення стихійних звалищ; неконтрольоване хімічне навантаження на агроґідда.	Засмічення територій залишається проблемою; заходи з охорони ґрунтів мають разовий характер.	Відновлення родючості; запровадження системи управління відходами, точне землеробство.	Прискорена ерозія та хімічне виснаження ґрунтів задля швидкого отримання врожаю.
Біорізноманіття	Втрата природних ареалів через антропогенний тиск та відсутність догляду за лісосмугами.	Фрагментарне збереження екосистем без активних заходів з відновлення.	Збереження та відтворення біорізноманіття; розвиток зелених зон та охорона заповідних об'єктів.	Руйнування екосистем через надмірне природокористування та відсутність контролю.
Здоров'я населення	Зростання ризиків інфекційних та хронічних захворювань через екологічний фактор.	Стабільно низькі показники якості життя; обмежений доступ до сучасної медицини.	Значне покращення; створення безпечного середовища, розвиток рекреації та якісна медицина.	Високий рівень захворюваності та психологічного стресу в умовах екологічної нестабільності.

Проведений порівняльний аналіз демонструє пряму кореляцію між обраним сценарієм розвитку та майбутнім станом екологічної безпеки Степненської громади. Зокрема, нульовий та песимістичний сценарії визначено як критично ризиковані, оскільки вони призводять до неконтрольованого накопичення екологічних збитків, деградації природних активів та зростання санітарно-гігієнічних загроз для населення. Інерційний сценарій, хоча і передбачає певну стабільність, не містить механізмів для якісного покращення довкілля, залишаючи громаду в стані технологічного відставання. На противагу їм, оптимістичний сценарій (альтернатива №2) ідентифіковано як єдиний шлях, що забезпечує системний позитивний вплив на всі компоненти навколишнього середовища. Завдяки інтеграції природоохоронних заходів у кожен стратегічну ціль, цей сценарій дозволяє досягти цільових екологічних показників, мінімізувати антропогенне навантаження та сформувавши безпечне життєве середовище, що повністю відповідає принципам сталого розвитку та національним екологічним пріоритетам.

Опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка

Стратегічна екологічна оцінка здійснювалася шляхом комплексного аналізу впливу планованої діяльності на всі ключові компоненти навколишнього середовища. В основі методології лежить системний підхід, що включає порівняння екологічних індикаторів та оцінку відповідності цілей громади міжнародним і державним природоохоронним зобов'язанням. Основним завданням СЕО було виявлення потенційних конфліктів між економічними завданнями та екологічними обмеженнями території.

Під час здійснення оцінки застосовувався метод експертного аналізу та матричного моделювання, що дозволило визначити ймовірність, інтенсивність та тривалість впливу на атмосферне повітря, водні ресурси, земельний фонд та біорізноманіття. Оцінка також враховувала кумулятивний ефект від реалізації декількох проєктів одночасно, що особливо важливо для Степненської громади в умовах інтенсивного використання сільськогосподарських угідь та необхідності відновлення пошкоджених об'єктів.

Важливою частиною дослідження стала оцінка ризиків для здоров'я населення. У межах СЕО було проаналізовано вплив покращення комунальних сервісів, облаштування безпечних укриттів та цифровізації послуг на загальне зниження захворюваності та підвищення якості життя в громаді. Особлива увага приділялася вразливим групам населення та інтеграції внутрішньо переміщених осіб у безпечне соціально-екологічне середовище.

Основними труднощами були обмеженість актуальних статистичних даних щодо стану довкілля в умовах воєнного стану та необхідність прогнозування ризиків, пов'язаних із безпековою ситуацією в Запорізькій області.

За результатами порівняння, Альтернатива №2 була обрана як єдиний шлях до сталого відновлення. Вона забезпечує необхідний баланс між економічною стійкістю та екологічною безпекою, дозволяючи громаді не лише подолати наслідки кризи, а й вийти на траєкторію якісного соціального та природного зростання до 2027 року.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Мета та завдання моніторингу

Моніторинг наслідків виконання Стратегії розвитку Степненської територіальної громади до 2027 року є обов'язковою складовою стратегічної екологічної оцінки, що забезпечує безперервний контроль за станом навколишнього природного середовища в процесі реалізації запланованих заходів.

Головною метою проведення моніторингу є своєчасне виявлення будь-яких непередбачених негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення на ранніх стадіях, а також оперативне вжиття заходів для їх усунення або мінімізації. Оскільки Стратегія реалізується в умовах воєнного стану та високого ступеня невизначеності, моніторинг стає інструментом адаптивного управління, що дозволяє коригувати стратегічні проекти у разі перевищення допустимих рівнів антропогенного навантаження.

Основними завданнями моніторингу є:

- Контроль динаміки показників через систематичне відстеження змін у стані атмосферного повітря, водних ресурсів та ґрунтів Степненської територіальної громади у зонах активної реалізації інфраструктурних та економічних проектів (СЦ 1, СЦ 3).
- Оцінка ефективності природоохоронних заходів через перевірку того, чи призводять заходи з енергомодернізації та управління відходами до реального зниження викидів та зменшення забруднення територій.
- Моніторинг показників якості питної води та санітарного стану територій поблизу соціальних об'єктів та нових виробничих потужностей задля забезпечення екологічної безпеки здоров'я.
- Формування бази даних для щорічного інформування громадськості та органів державної влади про екологічні наслідки реалізації Стратегії для забезпечення прозорості.

Впровадження системи моніторингу дозволить Степненській громаді створити дієвий механізм захисту екологічних прав громадян, гарантуючи, що економічне відновлення відбуватиметься без шкоди для природно-заповідного фонду та агроландшафтів громади.

Суб'єкти моніторингу та розподіл відповідальності

Відповідно до розділу Стратегії «Моніторинг та оцінювання результатів реалізації Стратегії», процес спостереження за екологічними та соціальними наслідками виконання документа покладається на систему управління громадою за розподілом повноважень.

Виконавчий комітет Степненської сільської ради, як координатор та суб'єкт прийняття рішень, здійснює загальне керівництво процесом моніторингу виконання

СЕО. Згідно зі Стратегією, він:

- Координує роботу робочої групи з моніторингу, яка є ключовою ланкою в зборі екологічних даних.
- Розглядає щорічні звіти про виконання Плану заходів.
- Приймає рішення про ефективність технічних рішень проєктів реконструкції водогонів

2. Збір, аналіз даних та безпосередню роботу з показниками (індикаторами) здійснюють Робоча група та профільні підрозділи:

- Спеціаліст з питань ЖКГ та благоустрою відповідає за моніторинг наслідків реалізації СЦ 1 (Сучасна інфраструктура), відстежує обсяги очищення стічних вод, стан артезіанських свердловин та ефективність енергоспоживання у бюджетних установах громади.
- Управління освіти, культури, молоді та спорту проводить моніторинг стану безпечного середовища (укриттів) та якості мікроклімату в освітніх закладах після проведення термомодернізації.
- Робоча група з моніторингу Стратегії узагальнює інформацію та готує щорічний звіт для сесії сільської ради, забезпечуючи порівняння фактичних значень із базовими показниками 2024-2025 років.

3. Для забезпечення об'єктивності СЕО Степенська громада взаємодіє з:

- Запорізьким обласним центром контролю та профілактики хвороб (Держпродспоживслужба) для отримання лабораторних підтверджень якості питної води в мережах ТГ.
- Департаментом захисту довкілля Запорізької ОДА для координації заходів щодо охорони природно-ресурсного потенціалу громади, описаного в аналітичній частині Стратегії (стор. 7-8).
- Місцевими закладами охорони здоров'я для відстеження динаміки захворюваності населення, що може бути пов'язана зі змінами екологічного стану внаслідок реалізації економічних проєктів (СЦ 3).

Згідно з регламентом Стратегії, Голова Робочої групи не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє результати моніторингу на розгляд сесії Степенської сільської ради. Усі екологічні показники в межах СЕО оприлюднюються на офіційному веб-сайті ради для забезпечення прозорості та залучення мешканців до контролю за станом довкілля.

Перелік показників (індикаторів) моніторингу

Для громади є доцільним створення системи моніторингу стану довкілля, згідно вимог постанови Кабінету міністрів України № 391 (зі змінами) від 30.03.1998. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF#Text>). Система моніторингу повинна включати заходи з контролю якості атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів та якості земельних ресурсів, біологічних ресурсів та здоров'я населення. Перелік заходів із моніторингу може встановлюватися і коригуватись відповідно до завдань Плану заходів.

Для забезпечення чистоти приземного шару атмосфери впроваджується система регулярних замірів рівня забруднення повітря, де особливий акцент зроблено на моніторингу критичних вузлів — зон інтенсивної транспортної інфраструктури та

територій, що прилеглі до гранітних кар'єрів (зокрема в районі села Наталівка), які історично створюють підвищене пилове навантаження на довкілля та здоров'я мешканців. Паралельно, у межах контролю водних ресурсів, забезпечується безперервний моніторинг якості поверхневих та підземних вод. Пріоритет надається районам інтенсивного сільськогосподарського використання та населеним пунктам з історично складним станом водопостачання, де Стратегією передбачено першочергову реконструкцію мереж та контроль якості питної води в оновлених системах.

Для моніторингу водних ресурсів забезпечується безперервний контроль якості поверхневих та підземних вод. Пріоритет надається районам інтенсивного сільськогосподарського використання та населеним пунктам з історично складним станом водопостачання, де Стратегією передбачено реконструкцію мереж.

З огляду на виражений аграрний профіль громади, у сфері земельного господарства та ґрунтів здійснюється поглиблений аналіз рівнів хімічного забруднення та фізичної деградації, що дозволяє оцінити вплив інтенсивного рослинництва на стан родючого шару. Враховуючи стратегічний вектор на розвиток переробних підприємств (СЦ 3), ключовим показником моніторингу встановлюється стан ґрунтів безпосередньо у локаціях майбутніх виробничих потужностей. Проведення регулярних замірів хімічного та техногенного навантаження в цих точках дозволить громаді запобігти деградації сільськогосподарських угідь та гарантувати екологічну нейтральність нових промислових об'єктів. Доповнює цей блок спостереження за біорізноманіттям та природною спадщиною, де організовується контроль за станом екосистем, що мають екологічну та історико-культурну цінність, зокрема збереженням курганів, лісових масивів та заповідних зон, які формують природний каркас громади.

Для моніторингу біорізноманіття та природної спадщини організовується спостереження за станом екосистем, що мають екологічну та історико-культурну цінність. Особлива увага приділяється збереженню курганів, лісових масивів та заповідних зон, які формують природний каркас громади.

Моніторинг впливу на здоров'я населення та оцінка благополуччя мешканців виступає інтегральним показником успішності Стратегії. Цей напрям реалізується через синергію трьох інструментів: системного медико-статистичного аналізу захворюваності з фокусом на респіраторні та серцево-судинні патології, що корелюють із якістю довкілля; регулярного соціо-екологічного моніторингу рівня задоволеності мешканців умовами довкілля, а також через розбудову мережі збору даних на базі амбулаторій та ФАПів у селах Степне та Наталівка, де медичний персонал залучається до фіксації показників та проведення превентивних кампаній.

Окремим індикатором, що відповідає безпековій цілі (СЦ 4), визначено ефективність функціонування мережі укриттів та їхній вплив на психологічний стан і фізичне здоров'я населення. Цей показник аналізується через рівень доступності та якості мікроклімату в захисних спорудах, а також через соціологічну оцінку відчуття безпеки мешканцями, що є фундаментальною умовою збереження людського капіталу громади в умовах сучасних викликів.

Особлива увага в системі моніторингу приділяється індикаторам, що безпосередньо впливають із пріоритетних інфраструктурних та безпекових проєктів Степненської ТГ, визначених у Стратегічній цілі 1 та Стратегічній цілі 4. Зокрема, у межах реалізації заходів з реконструкції систем водопостачання, стратегічно важливим показником встановлено динаміку якості питної води безпосередньо у мережах, що підлягають капітальному ремонту. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити не

лише технічну ефективність проведених робіт, а й реальний рівень зниження ризиків для здоров'я мешканців, що виникають через вторинне забруднення води у застарілих та зношених трубопроводах.

Методи та періодичність здійснення моніторингових заходів

Для забезпечення систематичного спостереження за станом довкілля встановлюється чіткий графік проведення моніторингових заходів, згідно з яким основний цикл збору та узагальнення даних здійснюється один раз на рік протягом усього періоду дії Стратегії. Такий підхід дозволяє щорічно фіксувати динаміку змін та готувати проміжні звіти для Виконавчого комітету. Додатково, після завершення терміну реалізації документа у 2027 році, передбачено підготовку заключного (фінального) звіту СЕО, який міститиме комплексне оцінювання результатів досягнення цільових показників та аналіз стійкості екологічних ефектів у довгостроковій перспективі.

Методологічна база моніторингу поєднує інструменти прямого та опосередкованого аналізу, що гарантує високу об'єктивність висновків. Основним методом є глибокий аналіз статистичної звітності та результатів лабораторних досліджень проб атмосферного повітря, питної води та ґрунтів, що проводяться сертифікованими установами. Окрім кількісних вимірювань, активно застосовуються соціологічні методи, зокрема анкетування мешканців громади, що дає змогу оцінити суб'єктивну якість життєвого середовища та рівень задоволеності екологічними умовами. Таке поєднання інструментальних замірів із соціальним фідбеком дозволяє не лише констатувати фактичний стан екосистем, а й оперативно ідентифікувати потенційні точки соціальної напруги, пов'язані з екологічними факторами.

Порядок оприлюднення результатів моніторингу та громадський контроль

Стратегічна екологічна оцінка є за своєю суттю відкритим публічним процесом, що накладає на органи місцевого самоврядування зобов'язання щодо забезпечення безперешкодного доступу мешканців громади до результатів моніторингу. Згідно з встановленим регламентом, усі звіти про моніторинг наслідків реалізації Стратегії для довкілля та здоров'я населення підлягають обов'язковому оприлюдненню на офіційному веб-сайті Степненської територіальної громади у спеціалізованому розділі. Така цифрова доступність дозволяє кожному члену громади ознайомитися з актуальним станом природних ресурсів та динамікою екологічних змін у реальному часі.

Окрім технічної публікації даних, результати моніторингу в обов'язковому порядку виносяться на громадське обговорення, що забезпечує реальну участь жителів у процесі управління екологічними ризиками. Це створює дієвий майданчик для діалогу між владою, громадським сектором та фахівцями, де отримані результати можуть бути критично осмислені, а пропозиції мешканців враховані при підготовці управлінських рішень. Такий порядок оприлюднення гарантує дотримання екологічних прав громадян та сприяє формуванню високої довіри до дій місцевої влади, оскільки кожен успіх чи виклик у впровадженні «зелених» ініціатив Стратегії стає прозорим та зрозумілим для всієї громади.

Заходи реагування на виявлені негативні наслідки

Ключовим елементом системи моніторингу СЕО є чітко визначений механізм реагування на випадок, якщо результати спостережень зафіксують погіршення

екологічних показників або виявлять непередбачений негативний вплив на здоров'я населення. У разі встановлення фактів перевищення допустимих норм забруднення або виникнення загроз екосистемам, Виконавчий комітет Степненської сільської ради ініціює невідкладний перегляд Плану заходів із реалізації Стратегії. Цей механізм дозволяє оперативно вносити корективи у технічні завдання проєктів, змінювати пріоритетність фінансування або впроваджувати додаткові технологічні обмеження для нейтралізації джерела негативного впливу.

Важливим інструментом забезпечення екологічної безпеки є можливість тимчасового або повного зупинення фінансування тих інфраструктурних чи економічних проєктів, які в процесі реалізації продемонстрували невідповідність екологічним стандартам або стали причиною деградації природних ресурсів громади. Таке рішення приймається на основі висновків Робочої групи з моніторингу та слугує запобіжником проти подальшого завдання шкоди довкіллю. Паралельно з цим передбачається розробка та впровадження додаткових компенсаційних заходів, спрямованих на відновлення порушеного екологічного балансу, що може включати заходи з рекультивації земель, додаткове озеленення територій або посилення систем фільтрації та очищення, забезпечуючи тим самим дотримання інтересів мешканців громади та вимог природоохоронного законодавства.

Заходи з моніторингу, закладені у Звіт СЕО, корелюють із системою оцінювання результатів реалізації Стратегії Степненської територіальної громади. Це дозволяє забезпечити «зворотний зв'язок» між економічним розвитком та екологічною безпекою, гарантуючи, що відновлення громади відбуватиметься без шкоди для майбутніх поколінь.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Враховуючи географічне розташування Степненської громади та специфіку запланованих заходів, реалізація Стратегії не передбачає виникнення негативних транскордонних наслідків для довкілля чи здоров'я населення інших держав. Оскільки територія громади не має безпосереднього виходу до державного кордону України, усі ймовірні впливи від реалізації проєктів матимуть виключно локальний або регіональний характер.

Натомість сама громада продовжує перебувати у зоні транскордонного перенесення забруднюючих речовин з боку великих промислових центрів, зокрема від Запорізького промислового вузла. Впровадження передбачених Стратегією заходів з енергомодернізації та будівництва очисних споруд дозволить частково нівелювати ці зовнішні ризики та покращити стан місцевих екосистем. Більше того, покращення системи управління відходами та очищення стічних вод позитивно вплине на стан басейну річки Дніпро, що сприятиме екологічній безпеці територій, розташованих нижче за течією. Таким чином, виконання стратегічних цілей громади не створює нових транскордонних загроз, а навпаки спрямоване на локалізацію існуючих екологічних проблем та зміцнення регіональної екологічної стійкості.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та Плану заходів із її реалізації на 2026-2027 роки» у відповідності до затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. № 296 Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування та наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 260 від 18.07.2019 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».

«Стратегія розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та План заходів із її реалізації на 2026-2027 роки» – головні стратегічні документи для розроблення систем стратегічних, прогнозних та програмних документів щодо здійснення місцевої та регіональної політики.

Аналіз стратегічних цілей та завдання відповідних державних та регіональних стратегій екологічної політики та стратегічних цілей та завдань Стратегії розвитку Степненської громади свідчить про те, що зазначені цілі та завдання переважно узгоджені й не суперечать одні одним.

Екологічними проблемами, у тому числі ризиками впливу на здоров'я населення, які стосуються Стратегії розвитку Степненської громади та Плану заходів, можна виділити: забруднення атмосферного повітря через близькість до Запорізького промислового вузла; критичну зношеність мереж водопостачання та відсутність сучасних систем водовідведення (очисних споруд); високий рівень розораності земель; проблему поводження з твердими побутовими відходами; недостатній рівень енергоефективності та потребу в екологічній освіті населення.

В процесі аналізу поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані регіональних органів виконавчої влади, що реалізують державну та регіональну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я Запорізької області. Крім того, проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень державного рівня.

В цілому наслідки від реалізації Стратегії та Плану заходів Степненської громади не матимуть суттєвого негативного впливу на довкілля та здоров'я людей, а заплановані цілі значною мірою сприятимуть їх покращенню через модернізацію інфраструктури.

Особливо важливими є завдання Стратегії та заходи Плану, які орієнтовані на реконструкцію систем водопостачання, впровадження систем очищення стічних вод, термомодернізацію об'єктів соціальної сфери та впорядкування системи збору відходів, що позитивно вплине на здоров'я мешканців громади.

Аналіз ймовірного впливу реалізації Стратегії та Плану заходів на клімат вказує на помірний вплив. Заходи направлені на пом'якшення наслідків змін клімату через енергозбереження та підвищення адаптаційного потенціалу території громади.

В процесі СЕО було розглянуто місцеві програми розвитку, що містять завдання у сфері екології. Результати аналізу засвідчили високу ступінь відповідності цілям Стратегії; запропоновано комплекс заходів, що спрямовані на їх виконання.

В представленому звіті СЕО проведена оцінка потенційних кумулятивних впливів на повітря, воду, ґрунти та біорізноманіття. Аналіз виявив значний потенціал для позитивного впливу на навколишнє середовище за умови реалізації екологічних проектів.

З метою запобігання та мінімізації потенційних негативних наслідків запропонована низка заходів, які доповнюють завдання Стратегії в частині посилення екологічного контролю та моніторингу під час виконання будівельних робіт.

На основі порівняння перспектив розвитку була прийнята альтернатива – «Варіант реалізації проєкту Стратегії та Плану заходів». Це відповідає цілям екологічної політики та сприяє створенню комфортного і безпечного середовища для проживання населення.

Під час здійснення СЕО були розроблені пропозиції щодо моніторингу екологічних впливів. Він охоплює спостереження за якістю води, станом повітря, рівнем енергоспоживання та обсягами відходів, що дозволить оцінити ефективність виконання Стратегії.

Реалізація Стратегії та Плану заходів не повинна призвести до виникнення нових негативних впливів на довкілля, за умови забезпечення фінансування та виконання всіх завдань екологічного спрямування.

Транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців інших держав, не очікуються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 29.02.2019 № 2697.
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки» від 03.11.2022 № 2717.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII.
6. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-XII.
7. Закон України «Про екологічну мережу України» від 24.06.2004 № 1864-IV.
8. Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 № 591-XIV.
9. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 № 2894-III.
10. Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики» від 08.10.2024 № 3983-IX.
11. Закон України «Про управління відходами» від 20.06.2022 № 2320-IX.
12. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки».
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 № 430 «Про затвердження Порядку ведення єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки».
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.09.2025 № 1047-р «Про затвердження плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки».
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1077-р «Про затвердження Плану управління річковим басейном Дніпра на 2025-2030 роки».
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272-р «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля».
18. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
19. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 23.12.2018 № 465 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
20. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.07.2019 № 260 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».

21. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213 «Про затвердження критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».
22. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 31.10.2024 № 1382 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо врахування кліматичного компонента в документах державного планування та під час здійснення СЕО».
23. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 № 173 «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів».
24. Програма охорони навколишнього природного середовища Запорізької області на 2021-2027 роки.
25. Стратегія розвитку Степненської сільської територіальної громади до 2027 року та План заходів із її реалізації на 2026-2027 роки.
26. Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки Степненської сільської територіальної громади від 15.01.2026 р.
27. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Запорізької області».
28. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/>
29. Дані державного моніторингу поверхневих вод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/surface-water-monitoring>
30. Державний водний кадастр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geoportal.davr.gov.ua:81/>
31. Карта ґрунтів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy>
32. Офіційний сайт НСЗУ (статистика стану здоров'я населення) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edata.e-health.gov.ua/>
33. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Смарагдова мережа України).
34. Перелік пам'яток культурної спадщини Запорізької області.
35. Реєстр місць видалення відходів Запорізької області.
36. Регіональний план управління відходами Запорізької області.
37. Статистичний щорічник Запорізької області.
38. Містобудівна документація (Схема планування території Запорізької області).
39. Дані моніторингу стану довкілля, що здійснюється державними суб'єктами моніторингу довкілля на регіональному та місцевому рівні в Запорізькій області.
40. Матеріали громадського обговорення (протоколи, звіти, подані пропозиції щодо проєкту Стратегії Степненської ТГ).

ДОДАТОК І. ВИТЯГ З ПЕРЕЛІКУ ОБЛАСНИХ ПРОГРАМ

1. Програма охорони навколишнього природного середовища Запорізької області на 2021-2027 роки. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/dokumenty/oblasni-prohramy>
2. Обласна цільова програма «Питна вода Запорізької області» на 2021–2025 роки. *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/article/2485/perelik-diyuchih-oblasnih-program.html>
3. Програма комплексного відновлення території Запорізької області. *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/news/67025/v-oblasti-rozroblyajut-programu-kompleksnogo-vidnovlennya.html>
4. Програма сприяння розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2021-2027 роки. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/content/programy-rozvytku-malogo-i-serednogo-pidpryyemnyctva>
5. Програма розвитку агропромислового комплексу Запорізької області на 2021-2027 роки. *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/article/581/agropromisloviy-kompleks.html>
6. Регіональна програма боротьби з амброзією полинолистю та іншими карантинними рослинами у Запорізькій області. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/node/15456>
7. Програма розвитку туризму та курортів у Запорізькій області на 2021-2027 роки. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/dokumenty/rishennya-oblasnoyi-rady>
8. Обласна цільова соціальна програма забезпечення пожежної безпеки в Запорізькій області. *Джерело:* <https://zp.dsns.gov.ua/uk/napryamki-diyalnosti/derzhavniy-naglyad-kontrol>
9. Програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім». *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/article/216/fond-pidtrimki-individualnogo-jitlovogo-budivnitstva-na-seli.html>
10. Програма зайнятості населення Запорізької області. *Джерело:* <https://zap.dcz.gov.ua/publikaciya/programy-zaynyatosti-naselennya>
11. Обласна програма розвитку, підтримки комунальних закладів охорони здоров'я та покращання надання медичних послуг. *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/article/2485/perelik-diyuchih-oblasnih-program.html>
12. Регіональна програма «Енергоефективність Запорізької області». *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/news/21175/energoefektivnist-v-diyi.html>
13. Комплексна програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в Запорізькій області. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/dokumenty/oblasni-prohramy>
14. Обласна програма реалізації Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року. *Джерело:* <https://www.zoda.gov.ua/news/68212/reforma-shkilnogo-harchuvannya-v-diyi.html>
15. Регіональний план управління відходами у Запорізькій області до 2030 року. *Джерело:* <https://zor.gov.ua/content/regionalnyy-plan-upravlinnya-vidhodamy>

16. Програма розвитку дорожнього господарства Запорізької області. *Джерело:*
<https://www.zoda.gov.ua/article/2301/dorozhnye-gospodarstvo.html>
17. Цільова програма розвитку цивільного захисту Запорізької області. *Джерело:*
<https://zor.gov.ua/dokumenty/rishennya-oblasnoyi-rady>

ДОДАТОК II. РІДКІСНІ ТА ТАКІ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ОХОРОНОЮ, ВИДИ

Таблиця - Види, занесені до Червоної книги України

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва	Категорія ЧКУ
1	2	3	4	5	6
Plantae	Magnoliopsida	Ranunculaceae	Сон лучний	Pulsatilla pratensis (L.) Mill.	неоцінений

Таблиця - Види, занесені до Додатку 2 Бернської конвенції

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля руда	Ardea purpurea Linnaeus, 1766
Animalia	Aves	Emberizidae	Вівсянка звичайна	Emberiza citrinella Linnaeus, 1758
Animalia	Aves	Hirundinidae	Ластівка сільська	Hirundo rustica Linnaeus, 1758

Таблиця - Види, занесені до Додатку 3 Бернської конвенції

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Amphibia	Ranidae	Жаба озерна	Pelophylax ridibundus (Pallas, 1771)
Animalia	Aves	Alaudidae	Посмітюха	Galerida cristata (Linnaeus, 1758)
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля сіра	Ardea cinerea Linnaeus, 1758
Animalia	Aves	Columbidae	Горлиця садова	Streptopelia decaocto (Frisvaldszky, 1838)
Animalia	Aves	Corvidae	Крук	Corvus corax Linnaeus, 1758
Animalia	Aves	Cuculidae	Зозуля	Cuculus canorus Linnaeus, 1758
Animalia	Mammalia	Leporidae	Заєць сірий	Lepus europaeus Pallas, 1778
Animalia	Mammalia	Mustelidae	Куниця кам'яна	Martes foina (Erxleben, 1777)

Таблиця - Резолюції 6 Бернської конвенції

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля руда	Ardea purpurea Linnaeus, 1766

Таблиця - Види, занесені до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція)

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля руда	Ardea purpurea Linnaeus, 1766

Таблиця - Види, що охороняються в рамках Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA)

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля руда	Ardea purpurea Linnaeus, 1766

Таблиця - Види, занесені до Додатку I Пташиної директиви ЄС

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Ardeidae	Чапля руда	Ardea purpurea Linnaeus, 1766

Таблиця - Види, занесені до Додатку II Пташиної директиви ЄС

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Aves	Columbidae	Горлиця садова	Streptopelia decaocto (Frisch, 1838)

Таблиця - Види, занесені до Додатку II Оселищної директиви ЄС

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Actinopterygii	Cobitidae	Щипавка звичайна	Cobitis taenia Linnaeus, 1758
Animalia	Actinopterygii	Cyprinidae	Білізна звичайна	Aspius aspius (Linnaeus, 1758)
Animalia	Insecta	Lycaenidae	Червінець непарний	Lycaena dispar (Haworth, 1803)

Види, занесені до Додатку V Оселищної директиви ЄС

Царство	Клас	Родина	Українська назва	Латинська назва
1	2	3	4	5
Animalia	Amphibia	Ranidae	Жаба озерна	Pelophylax ridibundus (Pallas, 1771)